

Miia Savolainen

**Oppimiseen ja matkailualan asiantuntijuuden kehittymiseen
vaikuttaneet tekijät Lapin yliopiston matkailututkimuksen
opintojen oppimisympäristössä ja kulttuurissa
opiskelijoiden näkökulmasta**

Pro gradu -tutkielma

Matkailututkimus

Kevät 2014

Lapin yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Oppimiseen ja matkailualan asiantuntijuuden kehittämiseen vaikuttaneet tekijät Lapin yliopiston matkailututkimuksen opintojen oppimisympäristössä ja kulttuurissa opiskelijoiden näkökulmasta

Tekijä: Miia Savolainen

Koulutusohjelma/oppiaine: Matkailututkimus

Työn laji: Pro gradu -työ _x_ Sivulaudaturtyö__ Lisensiaatintyö__

Sivumäärä:112

Vuosi: kevät 2014

Tiivistelmä:

Yhteiskunnassa tapahtuu koko ajan muutoksia - globalisoituminen, maailman taloudellisen tilanteen heilahtelut ja suurten ikäryhmien jääminen eläkkeelle vaikuttavat työyhteiskunnan perusrakenteisiin. Samat muutokset tuovat uusia haasteita myös matkailualalle ja samalla muuttavat työnkuvia ja luovat uusia vaatimuksia työntekijöille. Työn vaatimusten muuttuessa on hyvä kiinnittää huomiota matkailualan korkeakoulutukseen: vastaako se nykypäivän työelämän vaatimuksiin ja kouluttaako matkailualan korkeakoulutus työelämäänsä asiantuntijoita. Tutkielman tarkoituksena on selvittää, millaiset tekijät oppimisympäristössä ja sitä ympäröivässä kulttuurissa ovat vaikuttaneet estävästi tai edistävästi Lapin yliopiston matkailututkimuksen opiskelijoiden oppimiseen ja sitä kautta matkailualan asiantuntijuuden kehittämiseen.

Tutkielman teoreettinen viitekehys perustuu tilannesidonnaisen oppimiskäsityksen pohjalta, jonka mukaan ihminen on sidottu siihen kulttuuriin, aikaan, paikkaan ja tilanteeseen, jossa oppiminen tapahtuu. Tutkielmassa tarkastellaan oppimista ja asiantuntijuuden kehittymistä oppimisympäristön ja kulttuurissa vaikuttavien tekijöiden näkökulmasta. Osana tutkielman teoreettista viitekehystä tarkastellaan eri tutkijoiden käsityksiä asiantuntijuuden kehittymisestä sekä matkailualan asiantuntijatyössä tarvittavia taitoja. Näiden lisäksi tarkastelun kohteena ovat opetussuunnitelman eri tasot, joiden avulla selvitetään, ovatko oppimista ja asiantuntijuuden kehittymistä edistäneet tai estäneet tekijät ilmenneet kirjoitustussa, toteutetussa vai piilo-opetussuunnitelmassa. Tutkimuksen lähestymistapana on laadullinen tutkimus. Aineisto kerättiin puolistrukturoidun teemahaastattelun avulla seitsemältä Lapin yliopiston matkailututkimuksen pääaineopiskelijalta. Aineisto analysoitiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla.

Tutkielman tuloksina selvisi, että oppimisympäristön ja sitä ympäröivän kulttuurin eri tekijöillä on merkittävä vaikutus matkailututkimuksen opiskelijoiden oppimiseen ja asiantuntijuuden kehittämiseen. Toteutuneen opetussuunnitelman osalta erityisesti oppimisympäristön tekijöistä opetusmetodit koettiin hyödyllisiksi oppimisen kannalta. Opetusmetodeista esseiden, kenttämatojen, ryhmätöiden ja muiden omaa ajattelua kehittävien kirjallisten tehtävien nähtiin edistävän oppimista ja asiantuntijuuden kehittymistä. Sen sijaan perinteisten tenttien ja luentojen koettiin laskevan motivaatiota ja tuottavan liikkumatonta tietoa. Oppimisympäristön toisena tekijänä ovat opetuksen sisältö ja materiaali. Opiskelijat kokivat joillakin kursseilla sisällön ja materiaalien olevan vanhentuneita ja liikaa Suomeen ja Lappiin painottuvia, joka laski opiskelijoiden motivaatiota, eikä kehittänyt laaja-alaisesti heidän matkailualan asiantuntijuuttaan. Erityisesti matkailututkimuksen perusopintojen

kurssit koettiin sisällöltään sekaviksi ja toisistaan riippumattomiksi kokonaisuuksiksi. Oppimisympäristön tekijöistä opettajien toiminnan vaikutus näkyi erityisesti piilopetussuunnitelman tasolla. Opetushenkilökunnan asenteilla ja arvostuksen vähyydellä matkailualaa ja matkailututkimuksen opintoja kohtaan koettiin olevan vaikutusta opiskelijoiden motivaatioon, itsensä haastamiseen ja ammatillisen itsetunnon kehittymiseen. Opettajan pedagogisten taitojen koettiin myös vaikuttavan oppimiseen ja asiantuntijuuden kehittymiseen joillain kursseilla. Toisaalta osa opiskelijoista koki, että matkailututkimuksen opinnoissa vallitsee avoin ja lämmin ilmapiiri, joka edistää heidän oppimistaan. Kirjoitetun opetussuunnitelman tasolla opiskelijat kaipasivat selkeämpää tutkintorakennetta, selkeämpiä kurssikuvauksia sekä tutkinnon kehittämistä integroimalla metodi-opintoja matkailututkimuksen opintoihin. Tämän lisäksi opiskelijat kaipasivat enemmän taloustieteellistä ja liiketoiminnallista näkökulmaa opintoihin ja käytännön soveltamista opittuun. Matkailualan asiantuntijuudessa tarvittavista taidoista opiskelijat olivat omaksuneet ja oppineet erityisesti teoreettista tietämystä, kirjoitus- ja verbaalisia taitoja, yhteistyö-, -ihmissuhde-, ryhmätyö- ja kommunikointitaitoja, itsesäätelytaitoja, kriittisyyttä ja itsekriittisyyttä, englanninkielen taitoa ja kykyä tietojen etsimiseen ja muokkaamiseen. Näitä taitoja opiskelijat olivat omaksuneet erityisesti perus-, aine- ja syventävissä opinnoissa sekä metodi- ja kieliopinnoissa.

Vastaavasti käytännöllinen tieto ja kulttuurien monimuotoisuuden tunteminen eivät opiskelijoiden mielestä olleet karttuneet riittävästi. Metodiopinnot kartuttivat sopeutumiskykyä uusiin tilanteisiin sekä kehittivät kykyä päättelyyn ja analysointiin sekä tiedon hakemiseen. Vastaavasti metodiopintojen ei koettu kehittävän tarpeeksi teknologisia ja teknisiä taitoja. Sivuaineopintojen koettiin olevan tärkeässä roolissa asiantuntijuuden kehittymisen ja oppimisen kannalta. Sivuaineopinnot olivat edistäneet muun muassa kykyä päätöksentekoon, päättelyyn ja tiedon analysointiin. Myös tiedon hakemisen ja muokkaamisen taitojen sekä matkailualan teoreettisen tiedon koettiin kehittyneen sivuaineopintojen aikana. Englannin kielitaidon koettiin kehittyneen erityisesti sivuopintojen kautta, jota oli edistänyt oppimateriaalien englanninkielisyys.

Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää matkailututkimuksen opintojen kehittämisessä, jotta opinnot vastaisivat paremmin työelämän muutoksiin ja matkailualan asiantuntijatyön vaatimuksiin.

Avainsanat: yliopisto, koulutus, asiantuntijuus, oppiminen, oppimisympäristö, opetussuunnitelma, matkailututkimus, teemahaastattelu

Muita tietoja:

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi

Suostun tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi
(vain Lappia koskevat)

Sisällysluettelo

1 Johdanto	6
1.1 Matkailututkimuksen koulutuksen kehittäminen Suomessa	11
1.2 Matkailualan korkeakoulutuksen kehittäminen muualla maailmassa	15
1.3 Tutkielman tarkoitus ja kulku	18
2 Asiantuntijuus, oppiminen ja opetussuunnitelmat matkailualan yliopistokoulutuksessa ..	21
2.1 Asiantuntijuuden käsite yleisesti	22
2.2 Matkailualan asiantuntijuus	27
2.3 Asiantuntijuuden kehittyminen ja rakentumine tilannesidonnaisen oppimiskäsityksen kautta	32
2.4 Opetussuunnitelma yliopistossa ja opetussuunnitelman eri tasot	38
2.5 Opetussuunnitelma Lapin yliopiston matkailututkimuksen pääaineessa	43
3 Tutkielman metodologiset ratkaisut	48
3.1 Puolistrukturoidut teemahaastattelut aineistona	48
3.1.1 Haastateltujen valinta	50
3.1.2 Teemahaastattelujen suunnittelu ja toteutus	52
3.2 Teoriaohjaava sisällönanalyysi menetelmänä	55
3.3 Menetelmän soveltaminen aineistoon	56
3.4 Aineiston eettisyys ja tutkimuksen luotettavuus	60
4 Tutkimuksen tulokset	63
4.1 Matkailualan asiantuntijuuden kehittymistä ja oppimista edistäneet ja estäneet tekijät oppimisympäristössä	63
4.1.1 Opetusmenetelmät	63
4.1.2 Kurssien sisältö ja opinnoissa käytetyt materiaalit	69
4.1.3 Opetushenkilökunnan vaikutus oppimiseen ja asiantuntijuuden kehittymiseen ..	73
4.1.4 Opetussuunnitelman rakenne ja sisältö	80
4.2 Opintojen aikana kehittyneet matkailualan asiantuntijataidot	82
4.2.1 Matkailututkimuksen perus- aine – ja syventävissä opinnoissa omaksutut asiantuntijataidot	82
4.2.2 Kieli- ja metodiopinnoissa omaksutut asiantuntijataidot	86
4.2.3 Sivuaineopinnoissa omaksutut asiantuntijataidot	90
5 Yhteenveto ja johtopäätökset	91
Kiitokset	102
Lähteet	103
Liite 1 Haastattelupyynnöt	111

Kuvioluettelo

Kuvio 1. Matkailutoimialat ja sille liitännäiset toimialat (World Tourism Organization UNWTO 2005 mukaillen)	28
Kuvio 2. Oppimisen kokonaismalli (Tynjälä, 1999, s. 16-20.).....	35
Kuvio 3. Tutkielmassa tarkasteltava oppimisprosessiin, oppimiseen ja asiantuntijuuden kehittämiseen vaikuttava ympäristö (Tynjälä, 1999, s. 16-20 mukaillen.).....	37
Kuvio 4. Teemahaastattelun apuna käytetty miellekartta haastattelun teemoista.....	49
Kuvio 5. Aineiston analyysin ensimmäisessä vaiheessa käytetty analyysirunko	58
Kuvio 6. Aineiston analyysin toisessa vaiheessa apuna käytetty teemoittelu	59

Taulukkoluetelo

Taulukko 1. Matkailualan asiantuntijuudessa tarvittavat, taidot, tiedot ja kyvyt.....	31
Taulukko 2. Matkailututkimuksen perus- ja aineopinnot opetussuunnitelman 2009-2010 mukaan	44
Taulukko 3. Matkailututkimuksen pääaineen maisterin tutkintojen sisällön vertailu opetussuunnitelmien 2009-2010 ja 2013-2015 välillä.	47
Taulukko 4. Haastatelluille esitetty tiivistelmä asiantuntijuuden ja matkailualan asiantuntijuuden käsitteistä	53

1 Johdanto

Yhteiskunta muuttuu koko ajan muun muassa globalisoitumisen ja taloudellisen tilanteen myötä ja samaan aikaan koko työyhteiskunta on murroksessa. Toisaalla leikataan työpaikkoja ja toisaalla niitä vapautuu suurien ikäryhmien jäädessä eläkkeelle. Uusien työntekijöiden on siis paikattava eläkkeelle jääneiden osaaminen ja samalla vastattava uusiin haasteisiin. Työnkuvat muuttuvat yhä enemmän tieto- ja taitointensiiviksi. Poikkitieteellistä osaamista vaaditaan yhä enemmän, mutta samalla vaaditaan myös erityisosaamista tietyltä osa-alueelta. Matkailualalla puolestaan tulee kehittää uusia palveluja ja innovatiivisia tuotteita, jotta vastataan globaalin matkailumarkkinoiden haasteisiin. Uusia työpaikkoja syntyy ja sitä kautta vaaditaan uudenlaista osaamista ja taitoja matkailualan ammattilaisilta. Myös demografiset, teknologiset, taloudelliset ja ilmaston muutokset tuovat uusia haasteita alalle. (Stanciulescu & Bulin, 2012.)

Työntekijöiltä vaaditaan yhä monipuolisempaa osaamista myös matkailualalla, jolloin muutoksen paineet kohdistuvat myös koulutukseen, jotta alalle saadaan laadukasta ja osaavaa työvoimaa. Työn vaatimusten muuttuessa on hyvä kiinnittää huomiota matkailualan korkeakoulutukseen: vastaako se nykypäivän työelämän vaatimuksiin ja kouluttaako matkailualan korkeakoulutus työelämäänsä asiantuntijoita. Matkailualan kasvu ja muutokset näkyvät myös matkailun korkeakoulutuksen lisääntymisenä ympäri maailmaa. Matkailuala on yksi nopeimmin kasvavista korkeakoulutuksen aloista. Esimerkiksi Isossa Britanniassa puolet korkeakouluista tarjoavat matkailututkimuksen kandidaatin tutkintoa vastaavaa tutkintoa sekä jatko-opintoja. Matkailun korkeakoulutuksen määrän kasvu on ollut nopeaa, joka näkyy matkailun koulutusohjelmien lisääntymisenä viimeisinä vuosikymmeninä. Esimerkiksi Yhdysvalloissa kasvu on ollut nopeaa, sillä 1970-luvun alussa aloitettiin ensimmäisiä matkailun korkeakoulutusohjelmia yliopistoissa, mutta 1970-luvun lopulla tarjolla oli jo 40 eri koulutusohjelmaa ympäri Yhdysvaltoja. Vastaavasti Kiinassa matkailun koulutusohjelmien määrä on kasvanut 1990-luvun 55 koulutusohjelmasta vuoteen 2003 mennessä 494 koulutusohjelmaan. Samoja kasvun merkkejä on nähtävissä muissa Aasian maissa, Australiassa ja Uudessa Seelannissa. Viime vuosina matkailun koulutusohjelmat ovat lisääntyneet korkeakouluissa myös Karibian alueella, Etelä-Amerikassa, Etelä-Afrikassa, Venäjällä ja Lähi-idässä. (Sharpley, 2011, s. 7- 17.) Luonnollisesti koulutusohjelmien sisällöissä, rakenteissa ja painotuksissa on paljon eroja, mutta koulutusohjelmien määrän kas-

vu kertoo kuitenkin siitä, että matkailualalla tarvitaan yhä enemmän ammattitaitoista työvoimaa.

Työelämä ja sen rakenteiden muuttuminen, tiedon tarve ja tiedon määrän nopea kasvu sekä tiedon laajeneminen yliopistojen ulkopuolelle ovat johtaneet korkeakoulutetun työvoiman lisääntyneeseen tarpeeseen työelämässä. Kasvun ongelmana on kuitenkin se, että korkeakoulutuksen kehittäminen ei ole pysynyt vauhdissa mukana. Perinteiset opetuskäytännöt tai opetussisällöt eivät välttämättä enää ole optimaalisia nykyajan työelämän kannalta katsottuna. Voidaankin siis kysyä, kykeneekö Suomen korkeakoulujärjestelmä vastaamaan työelämän tuomiin uusiin muutoshaasteisiin ja pitämään opetuksessa sovellettavat menetelmät ajan tasalla asiantuntijuuden rakentumisen kannalta. Vaikka matkailualan koulutusohjelmien määrä on kasvanut ympäri maailmaa ja yrittää vastata kasvavan työvoiman tarpeeseen, on sama kysymys myös esillä muuallakin maailmassa: kouluttaako matkailualan korkeakoulutus sellaista työvoimaa, joka kykenee vastaamaan yhteiskunnan ja työelämän muuttuneisiin ja lisääntyneisiin vaatimuksiin?. (Tynjälä, 2008; Tynjälä & Nuutinen, 1997, s. 22–23.)

Työmarkkinoiden muuttuminen, kansainvälinen kilpailu ja teknologinen kehitys vaativat yhä enemmän erilaisia uusia taitoja työntekijöiltä. Tulevaisuuden ja nykypäivän työ on symbolianalyttistä työtä, jossa ei suoraan tehdä tuotteita tai palveluita, vaan ongelmia ratkaistaan käsittelemällä symbolista informaatiota. Juuri korkeakoulutuksen tehtävä on kouluttaa ihmisiä edellä mainittuihin asiantuntijan työtehtäviin. Nykypäivän työelämä vaatii asiantuntijoilta kykyä tiedon löytämiseen, muokkaamiseen, soveltamiseen ja uuden tiedon luomiseen. Lisäksi nykyajan työelämässä vaaditaan hyviä yhteistyö-ryhmä- ja kommunikaatiotaitoja, kykyä päätöksentekoon ja kykyä kestää paineita ja epävarmuutta. Myös johtamis-, kommunikointi-, suunnittelu-, ja ongelmaratkaisutaitoja sekä itsesäätelytaitoja tarvitaan yhä enemmän. (Stanculescu & Bulin, 2012; Tynjälä, 2008; Tynjälä, 1999, s. 162; Zehrer & Mössenlechner, 2009.)

Viime vuosina asiantuntijuuden ja oppimisen tutkijat ovatkin kiinnittäneet huomiota myös asiantuntijuuden rakentumiseen koulutusjärjestelmissä, jotta koulutus vastaisi myös työ-

elämän haasteisiin. Perinteiset luennot ja tentit eivät edistä näiden taitojen kehittymistä, koska kyseiset opiskelumuodot johtavat helposti ulkoa opetteluun. Eri tutkijat ovatkin kritisoineet perinteisiä koulutuksellisia käytäntöjä Suomessa, koska ne ovat keskittyneet tietojen esittämiseen ja toistamiseen. Opetuksen muodot tuottavat usein ns. liikkumatonta tietoa, jota ei pystytä käyttämään todellisen työelämän haasteissa ja ongelmissa. Yksi yliopisto-opetuksen tämän päivän suurimmista haasteista onkin kehittää opetusmenetelmiä niin, että ne tukisivat asiantuntijuuden kehittymistä. (Tynjälä, 1999, s. 162.)

Esille nostetaan myös suomalaisten yliopistojen ja korkeakoulujen opetussuunnitelmat, joissa monesti keskitytään oppiainekeskeisiin lähtökohtiin ammatillisten lähtökohtien sijaan. Asiantuntijuuden rakentumisen kannalta alan relevantti työelämän asiantuntijuus ja tieto tulisi ottaa mukaan opetukseen, koska työelämän kanssa keskusteleva tieteenala valmistaa paremmin asiantuntijuuteen. Lisäksi vapaa tiedonsaanti ja muokkaus ovat lisääntyneet ja uutta tutkimustietoa tuotetaan yliopistojen lisäksi myös muualla. Koulutuksen, työssä oppimisen ja harrastuneisuuden suhdetta toisiinsa tulisi pohtia lisää ja miettiä niiden vaikutusta asiantuntijuuden rakentumiselle. Työssä oppiminen on todellisen asiantuntijuuden edellytys, joten kysymykseksi nousi mikä on korkeakoulutuksen rooli kehitettäessä korkeatasoista asiantuntijuutta. (Kirjonen, 1997, s. 37–46.)

Myös matkailualan korkeakoulutusta on kritisoitu muun muassa siitä, että opiskelijoilla ei ole tarpeeksi mahdollisuuksia alalla tarvittavien taitojen ja kykyjen kehittämiseen ja omaksumiseen. Ongelmaperustainen oppiminen on yksi mahdollisuus tehdä opiskelijat tietoisiksi työelämän todellisuudesta, mutta samaan aikaan oppimisstrategia kehittää myös ryhmäongelmanratkaisu- ja johtamistaitoja. Matkailualalla tapahtuvat jatkuvat muutokset on otettava huomioon koulutuksen sisältöjen suunnittelussa ja pedagogisissa ratkaisuissa. Koulutuksen päätavoitteena ei voi olla pelkkien taitojen ja osaamiseen saaminen, vaan myös kriittisen ajattelun kehittäminen. Aktiivinen oppimisen, tiedonhankinnan- ja käsittelyntaitojen, vuorovaikutuksen, luovuuden, sosiaalisten taitojen ja kriittisen ajattelun tulisi olla matkailualan ammattilaisen arkipäivää. (Garcia- Rosell & Pyhäjärvi, 2013.)

Monet tutkijat ovat kritisoineet matkailualan korkeakoulutusta, sillä he eivät näe yhteyttä alan opettajien ja matkailualan toimijoiden välillä. Tutkijat ovat myös kritisoineet sitä, että opetussuunnitelmat ovat opettajien laatimia, mikä näkyy alan yhteistyön vähyytenä opintojen aikana (Tribe, 2002; Inui, Wheeler & Lankford, 2006). Joka tapauksessa yhteiskunnan, työelämän ja koulutusrakenteiden muutoksien ohjaamana kaikessa koulutuksessa joudutaan pohtimaan käytännön osaamisen ja teoreettisen tiedon tasapainoa, joka asettaa kovia vaatimuksia koulutuksen järjestäjille. Kuitenkin on muistettava, että vaikka opetussuunnitelmat ovat saaneet vaikutteita kunakin aikakautena oman aikansa elinkeinoelämän vaatimuksista ja muutoksista, niin nykyisin opetussuunnitelmia kuitenkin ohjaa pitkälti valtiolta. Toisaalta myös alan opettajat ja heidän ammattijärjestönsä vaikuttavat opintosuunnitelmien rakenteeseen ja sisältöön. Valtiovallan vaikutus opetussuunnitelmiin on kuitenkin tärkeä, koska kaikki tutkintoon johtava koulutus Suomessa rahoitetaan suurimmaksi osaksi valtion toimesta. Korkeakouluilla on mahdollisuus muokata opetussuunnitelmia perustuen juridiseen asemaansa autonomisina toimijoina, mutta toimiluvat ja rahoitusmallit kuitenkin ohjaavat toteuttamaan opetus- ja kulttuuriministeriön sekä opetushallituksen linjauksia.

Muutosten ja vaatimusten tuleminen monelta eri suunnalta on haastavaa, sillä matkailualan koulutuksen tulisi täyttää samanaikaisesti opiskelijoiden, matkailualan ja muiden akateemisten sidosryhmien tarpeet ja vaatimukset. Samanaikaisesti matkailualan opetussuunnitelmien tulisi vastata opiskelijoiden ja matkailualan käsitykseen työssä tarvittavista taidoista ja samalla opetuksen tulisi olla laadukasta ja akateemiset standardit täyttävää. Opetussuunnitelmat ja koulutuksen kehittäminen ovat kuitenkin lopulta kompromisseja erilaisten odotusten ja intressien välillä, jossa kaikkia osapuolia ei voida aina miellyttää. (Kaihua & Haanpää, 2013, s. 46; Edelheim, Dredge & Haanpää, 2013; Raybould & Wilkins, 2006.)

Viime vuosina myös suomalaisessa mediassa on pohdittu matkailualan eri koulutusasteilla olevien tutkintojen pituutta, valmistumisaikoja, tutkintojen sisältöjä ja aloituspaikkojen määriä. Jotta matkailualan yliopistokoulutus säilyttää asemansa Suomessa, on myös rahoituksen ja aloituspaikkojen päättäjät vakuutettava tutkintojen tärkeydestä ja tutkintojen laadusta. Tilanne on haasteellinen kaikille matkailualan korkeakoulutusta tarjoaville yli-

opistoille, joista tässä tutkielmassa keskitytään tarkastelemaan Lapin yliopistoa. Yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset ovat myös vaikuttaneet Lapin yliopiston matkailututkimuksen kandidaatin ja maisterin tutkintoihin ja sisältö niissä onkin muuttunut viimeisten vuosien aikana. Myös yliopiston rakenteelliset muutokset, kuten tiedekuntien muutokset ovat vaikuttaneet tutkintojen muuttumiseen. Näiden asioiden vuoksi on siis ajankohtaista selvittää, vastaako Lapin yliopiston matkailututkimuksen koulutus työelämän tuomiin uusiin ja muuttuviin haasteisiin sekä miten matkailututkimuksen opinnot ovat vaikuttaneet opiskelijoiden asiantuntijuuden rakentumiseen opintojen aikana ja onko opetussuunnitelmassa jotakin, jota tulisi muuttaa.

Opiskelen matkailututkimusta kuudetta vuotta, joten tutkielman tekijänä olen hyvin lähellä tutkimusaiheeni. Oma kokemukseni matkailututkimuksen opinnoista on hyvin moniulotteinen. Mielestäni tulisi kehittää kurssien sisältöjä, materiaaleja sekä opetusmenetelmiä, jotta oppiminen olisi mielekkäämpää ja tehokkaampaa ja saisimme enemmän valmiuksia toimia matkailualan asiantuntijoina valmistumisen jälkeen. Oman kokemukseni mukaan Lapin yliopiston matkailututkimuksen pääaineopiskelijoilla ei ole selkeää käsitystä siitä, mihin he valmistuvat ja kuinka he voivat hyödyntää oppimiaan asioita työelämässä. Opiskelijoiden kahvipöytäkeskusteluissa ja matkailututkimuksen ainejärjestö Jalot Villit ry:n hallituksessa toimiessani on noussut esille opintojen ja työelämän välillä oleva kuilu. Itse matkailututkimuksen pääaineopiskelijana olen pohtinut samoja ongelmia kuin kanssaopiskelijani jo muutaman vuoden; tämä auttoi tutkielman aihetta kehittymään.

Tutkielman tavoitteena on selvittää matkailututkimuksen opiskelijoiden käsityksiä siitä, mitkä tekijät ja millä tavoin ne ovat edistäneet tai hankaloittaneet heidän oppimistaan ja asiantuntijuutensa kehittymistä opinnoissa. Yksilön oppimiseen ja sitä kautta asiantuntijuuden kehittymiseen vaikuttavat henkilökohtaiset taustatekijät, kuten yksilön älykyys, kyvyt ja aikaisemmat tiedot ja taidot. Sen lisäksi oppimiseen vaikuttavat oppimisprosessissa yksilön oppimisstrategiat, motivaatio ja orientoituminen. Koska oppimiseen ja asiantuntijuuden kehittymiseen vaikuttavat asiat ovat laajoja kokonaisuuksia, tässä tutkielmassa keskitytään vain oppimisympäristön ja sitä ympäröivän kulttuurin vaikutukseen oppimisprosessissa ja asiantuntijuuden kehittämisessä. Oppimisympäristö tarkoittaa fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista tekijöistä koostuvaa ympäristöä, jossa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Op-

pimisympäristössä yksilön oppimiseen ja asiantuntijuuden kehittymiseen vaikuttavat niin opetussuunnitelma, oppiaine, henkilökunta, opetusmenetelmät kuin arviointimenetelmätkin, joiden vaikutusta oppimiseen ja asiantuntijuuden kehittymiseen tarkastellaan tässä tutkielmassa. Tutkielman ulkopuolelle jäävät yksilön henkilökohtaisten taustatekijöiden vaikutus oppimisprosessiin ja asiantuntijuuden kehittymiseen. Tutkimuksessa siis tarkastellaan oppimista ja asiantuntijuuden kehittymistä vain koulutuksen ja oppimisympäristön tekijöiden näkökulmasta.

1.1 Matkailututkimuksen koulutuksen kehittäminen Suomessa

Tällä hetkellä Lapin Yliopisto on ainoa korkeakoulu Suomessa, jossa voi lukea pääaineena matkailututkimusta. Lapin yliopistosta on mahdollisuus valmistua kolmessa vuodessa yhteiskuntatieteiden kandidaatiksi matkailututkimuksesta ja sen jälkeen kahdessa vuodessa yhteiskuntatieteiden maisteriksi. Opiskelua voi jatkaa myös tohtorin arvoon asti. Matkailututkimusta on voinut opiskella Lapin yliopistossa pääaineena vuodesta 1993 lähtien. (Lapin yliopisto, 2014.) Matkailua voi yliopistotasolla Suomessa opiskella myös sivuaineena Matkailun verkostoyliopistossa, matkailumaantiedettä Oulun yliopistossa, Turun yliopiston historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksella voi opiskella matkailun historiaan ja kulttuurimatkailuun liittyviä opintokokonaisuuksia sekä kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelmassa voi opiskella kulttuuri- ja elämysmatkailun sivuainekokonaisuuden (25 op) ja Turun kauppakorkeakoulussa on mahdollista suorittaa matkailuliiketoiminnan opintokokonaisuus (25 op) (Matkailualan verkostoyliopisto, 2014; Turun kauppakorkeakoulu, 2014; Turun yliopisto, 2014; Oulun yliopisto, 2014).

Lapin yliopiston matkailututkimuksen koulutusohjelman on tarkoitus kouluttaa matkailualan asiantuntijoita erilaisiin asiantuntijatehtäviin. Valmistuneet toimivat asiantuntijoina, johtajina, kehittäjinä, tutkijoina ja opettajina elinkeinoelämän palveluksessa ja kunnallisissa, alueellisissa, valtiollisissa ja kansainvälisissä organisaatioissa. Matkailututkimuksen opinnot antavat valmiuksia työskennellä vaativissa ja ylemmän tason tehtävissä, kuten yritysten johto-, matkailuelinkeinon analyysi- ja markkinointitehtävissä, matkailualan koulutustehtävissä sekä monipuolisissa ja erilaisissa tutkimustehtävissä niin matkailualalla kuin muillakin elinkeinoaloilla. Lapin yliopiston matkailututkimuksen opinnot ovat ainutlaatuinen koko-

naisuus, sillä ainoastaan Lapin yliopistossa voi suorittaa kokonaisen tutkinnon, pääaineenaan matkailututkimus. (Lapin Yliopisto, 2014a; Lapin yliopisto, 2014b.)

Matkailun koulutus- ja tutkimusinstituutti (MTI) perustettiin vuonna 2009. MTI on osaamis- ja tutkimusyhteisö, joka koostuu Lapin yliopiston matkailututkimuksen oppiaineesta, Lapin ammattikorkeakoulun matkailu- ravitsemis- ja talousalasta sekä Lapin matkailuopistosta. Matkailuinstituutin perustamisen yhtenä syynä on muun muassa ollut mahdollisuus lisätä matkailukoulutuksen kilpailukykyä, samalla kun nuorempien ikäluokkien koko supistuu ja koulutuskysyntä kasvaa eri aloilla. Lisäksi MTI:n perustamisen taustalla ovat olleet myös valtiovallan taholta tulleet paineet vähentää eri koulutustasojen ja oppilaitosten aloituspaikkojen määriä. MTI:n tarkoituksena on myös tarjota laajat valinnanmahdollisuudet, joustavat opintopolut ja mutkaton siirtyminen koulutustasosta toiseen. (Karusaari, Linna & Tammia, 2013.)

Vastaavanlaisia tutkimuksia ei ole aiemmin tehty Lapin yliopiston matkailututkimuksen opiskelijoille tai muille matkailualan opiskelijoille Suomessa. Aikaisempia tutkimuksia asiantuntijuudesta ja asiantuntijuuden kehittymisestä opinnoissa on tehty väitöskirjojen, lissensiaatintutkimuksien ja pro gradujen tasolla jonkin verran. Esimerkkinä Eeva-Liisa Frilander- Paavilaisen väitöskirja "Ihminen osaa sitä, mitä hän haluaa - Opinnäytetyö asiantuntijuuden kehittäjänä ammattikorkeakoulussa" on julkaistu vuonna 2005. Väitöskirjassaan hän tutkii millaista asiantuntijuutta tavoitellaan opinnäytetyössä ja opinnäytetyöohjauksessa. Frilander toteutti tutkimuksen tekemällä teemahaastattelun 92:lle ammattikorkeakoulun tekniikan ja liikenteen insinööriopiskelijalle, 23:lle opettajalle ja 31:lle työelämäohjaajalle, jotka olivat teollisuuden alalta sekä julkiselta sektorilta. Tutkimuksessa pohditaan myös uudistuvan työelämän ja työelämän asiantuntijuuden merkitystä sekä opiskeluympäristön merkitystä asiantuntijuuden kehittymisessä. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää opiskelijoiden, opettajien ja ohjaajien käsityksiä opinnäytetyölle asetetuista tavoitteista, oppimisesta opinnäytetyöprosessissa, opinnäytetyön ohjauksesta sekä opinnäytetyöprosessin kehittämisestä. (Frilander, 2005.) Tutkimuksen mukaan opinnäytetyö kehittää sekä yksilöllistä ja yhteisöllistä asiantuntijuutta. Yksilöllinen asiantuntijuus näkyy itseohjautuvuutena, ongelmanratkaisukykyinä, itseilmaisuna ja metataitoina. Yhteisöllinen asiantuntijuus näkyy opinnäytetyöprosessissa yleisinä työelämä- ja yhteistyötaitoina. Kaikkien tutkittavien osa-

puolien mielestä opiskelijan oppimista ja asiantuntijuuden kehittymistä heikentävät yhteisten tavoitteiden ja arviointikriteerien puute. Asiantuntijuuden kehittymistä, oppimista ja opinnäytetyön ohjausta heikentävät myös koulutuksen ja työelämän välillä oleva kuilu.

Riitta Käyhkö on puolestaan tutkinut lisensiaatin työssään opiskelijoiden käsitystä ammattikorkeakoulusta oppimisympäristönä ja asiantuntijuuden kehittäjänä. Tutkimuskohteena Käyhköllä oli Kemi- Tornion ammattikorkeakoulun opiskelijat. Tutkimuksessa olivat mukana sosiaali- ja terveystieteiden sekä tekniikan ja liiketalouden opiskelijat. Opiskelijoiden näkökulmasta asiantuntijuus rakentuu opinnoissa seuraavista asioista: alaa koskeva tietotaito, refleksiivinen toiminta ja motivaatio. Lisäksi opiskelijat kokivat, että omalla kiinnostuksella ja halulla oppia sekä alan työkokemuksella on suuri vaikutus asiantuntijuuden kehittymiseen. Myös opettajien asiantuntijuus ja opetus edistävät asiantuntijuuden kehittymistä ammattikorkeakoulussa. (Käyhkö, 2007.) Rauni Leinonen on puolestaan tutkinut väitöskirjassaan opinnäytetyöprosessiin liittyvien vertaistilanteiden merkitystä opiskelijoiden asiantuntijuuden kehittymisessä. Tutkimuksessaan hän haastatteli Kajaanin ammattikorkeakoulun terveystieteiden ja liikunta-alan opiskelijoita. Käsityksiä asiantuntijuudesta ja sen kehittymisestä koulutuksessa on myös tutkittu pro gradujen tasolla Suomessa, mutta ne ovat käsitelleet asiantuntijuuden rakentumista tietyssä koulutuksessa tai koulutusyksikössä Suomessa. Tutkimukset ovat olleet tapauskohtaisia, joita on vaikeaa ainakaan suoraan verrata muihin tutkimuksiin. Pro gradun tasolla Tuuli Joutsela on tutkinut, miten loppuvaiheen opettaja-opiskelijat sekä yhdestä neljään vuotta työelämässä toimineet opettajat hahmottavat opettajan asiantuntijuutta. (Joutsela, 2013.) Vastaavasti Petri Ruotsalaisen pro gradu tutkielma käsittelee työnohjaajien käsityksiä ohjausasiantuntijuudesta ja Tuija Elorannan ja Sari Virkin pro gradu sairaanhoitajien käsityksiä sairaanhoitajan tulevaisuuden asiantuntijuuden taitoprofiilista. (Ruotsalainen, 2011; Eloranta & Virkki, 2012.)

Matkailututkimuksen opiskelijoilta on vuosien ajan kerätty palautetta eri opintojaksoista niiden kehittämistä varten. Matkailututkimuksen opetushenkilökunta kerää palautetta muun muassa erilaisilla paperisilla ja sähköisillä lomakkeilla, kurssitehtävien osana sekä ryhmäkeskustelujen avulla sekä weboodin kautta. Lapin yliopiston Matkailututkimuksen opiskelijoiden ainejärjestö Jalot Villit ry on järjestänyt yhdessä matkailututkimuksen henkilökunnan kanssa oppiainekahvit kuukausittain vuodesta 2012 lähtien. Oppiainekahveilla opiskelijoilla

on mahdollisuus antaa palautetta tutkinnosta, kursseista ja ehdottaa uusia ideoita matkailun koulutuksen kehittämiseen. Myös Lapin yliopiston työelämä- ja rekrytointipalvelut ovat teettäneet vuonna 2012 tutkimuksen, jossa käsiteltiin opintojen ja työelämän vastaavuutta. Kyselyssä tutkittiin vuonna 2008 ja 2010 matkailututkimuksesta valmistuneiden ajatuksia työelämän ja opintojen vastaavuudesta vuosi opintojen päättymisen jälkeen. Kyselyn mukaan matkailututkimuksen koulutus on kehittänyt muun muassa oman alan teoreettista osaamista, tiedonhankintataitoja, analyttistä ja systemaattista ajattelua, oppimiskykyä, kykyä itsenäiseen työhön, suomen kielen viestintätaitoja, tietoteknisiä taitoja, ongelmanratkaisutaitoja, sopeutumiskykyä sekä ryhmä- ja sosiaalisia taitoja melko hyvin tai hyvin. Vastaavasti koulutus kehitti puutteellisesti tai melko puutteellisesti oman alan käytännöllisiä taitoja, neuvottelutaitoja, organisointikykyä, opetus-koulutus- ja ohjaustaitoja sekä projektinhallintataitoja. Vastaajista 78 % on myös työskennellyt opintojensa aikana alan työpaikoissa. Suurin osa on työn ja koulutuksen vastaavuuteen melko tyytyväinen. (Keränen, 2012.)

Matkailututkimuksen opintoja ja opintosuunnitelmaa on muutettu kuitenkin ja koulutusta kehitetty myös ennen MTI:n perustamista. MTI:n strategia vaikuttaa kuitenkin olennaisesti matkailututkimuksen oppiaineen opintosuunnitelmaan ja koulutuksen sisältöön strategian linjauksien ja arvojen kautta. MTI:n strategian tavoitteena on, että MTI on arktisen alueen johtava matkailu- ja vieraanvaraisuusalojen asiantuntija. MTI:n arvoina ovat yhteisöllisyys ja eettisyys. Strategian tulosalueita ovat tutkimus, koulutus ja palvelut. Strategian painopistealueina ovat vieraanvaraisuus ja viisiasteinen vastuullisuus. Toimintaympäristönä on arktinen alue. Näiden näkökohtien ottaminen huomioon opintosuunnitelmassa ja itse opetuksen toteutuksessa asettaa uusia haasteita opintojen järjestäjille. (Karusaari ym., 2013.)

Lisäksi matkailututkimuksen koulutuksen tavoitteena on kasvattaa opiskelijoiden arvostusta luontoa kohtaan ja luoda heille valmiuksia hyödyntää luontoa matkailun palveluissa vastuullisesti. Paikalliskulttuurin ja paikallisuuden arvostaminen ja ymmärtäminen ovat myös olennainen asia, joka tulee ottaa huomioon koulutuksen suunnittelussa. MTI:ssa koulutuksen tehtävänä on edistää opiskelijoissa uudenlaista ajattelua ja tuoda näin valmistuneiden kautta alalla muutosrohkeutta matkailualan ja yhteiskunnan kehittämiseksi. (Kaihua & Haanpää, 2013.)

Opetussuunnitelmatasolla kurssien ja opintokokonaisuuksien nimet, suoritusmuodot ja sisältö ovat muuttuneet. Konkreettisimmin se näkyy kirjoitetun opintosuunnitelman eli opinto-oppaiden tasolla. Esimerkiksi metodi- ja kieliopintojen määrää on vähennetty yhteiskuntatieteiden maisterin tutkinnosta vuoden 2013 opintosuunnitelmasta lähtien verrattuna esimerkiksi vuosien 2007-2012 opetussuunnitelmiin. Metodiopintoja on myös vähennetty maisterin tutkinnosta ja ne on korvattu muilla valinnaisilla opinnoilla. (ks. Tompuri, 2009, Vehkaperä, 2008; Vehkaperä, 2007, Tikkanen, 2007).

1.2 Matkailualan korkeakoulutuksen kehittäminen muualla maailmassa

Matkailualan korkeakoulutusta tarjotaan yliopistoissa ympäri maailmaa. Matkailualan korkeakoulutuksen kehittämistä on tutkittu erityisesti Australiassa, Britanniassa, Kiinassa ja muualla Aasiassa. Tutkijat ovat keskittyneet esimerkiksi eri sidosryhmien ajatusten tutkimiseen siitä, millä tavoin matkailualan korkeakoulutus vastaa työelämän haasteisiin ja millaisia ovat alalla olevat taidot, joita tulisi opettaa koulutuksessa. Myös alan opiskelijoiden näkemyksiä alalla tarvittavista taidoista, oppimistyyleistä ja opetustavoista on tutkittu. Matkailualan korkeakoulutuksen kehittäminen riippuu eri maissa myös rahoituksen saamisesta ja muista resursseista. Kuitenkin muissa maissa tehdyt tutkimukset matkailualan korkeakouluopinnoista antavat viitteitä siitä, mihin suuntaan alan koulutusta tulisi kehittää niin alueellisesti kuin kansainvälisestikin.

Matkailualan opiskelijoiden näkemyksiä opinnoista on muun muassa tutkittu Pohjois-Intian yliopistoissa. Pohjois-Intiassa opiskelevien mielestä tutkinnon kannalta parhaita suoritus- tapoja olivat kirjoitustehtävät, luokassa käydyt keskustelut sekä henkilökohtaiset projektit ja ryhmätyöt (Manhas & Dogra, 2011). Tyypillisiä matkailualan opiskelijoille ominaisia oppimistyyliä on puolestaan tutkittu Australiassa, Britanniassa ja Norjassa. Johanssonin ja Haugin mukaan oppimistyyliä kuitenkin vaihtelevat iän, kulttuurin, strategioiden, opiskeluhistorian ja eri oppimistilanteiden mukaan. Tutkimuksien mukaan noin kolmasosa norjalaisista matkailualan opiskelijoista on Lashleyn ja Baronin oppimisteoriaa mukailleen miettiviä oppijoita ja noin toinen kolmasosa aktiivisia oppijoita. Miettivät oppijat oppivat prosessin ja

tarkkailun kautta sekä keräävät ja analysoivat tietoa ja yrittävät rakentaa laajaa kokonaiskuvaa. Vastaavasti aktiiviset oppijat oppivat oman kokemuksen ja konkreettisten tapausten ja tilanteiden avulla. He ovat keskittyneitä menneeseen, mutta ovat avomielisiä ja joustavia. Suurin osa australialaisista (74,4 %) ja brittiläisistä (68,5 %) matkailualan opiskelijoista oli puolestaan aktiivisia oppijoita. Tutkimuksessa myös huomattiin, että oppimistyylit muuttuvat opintojen edetessä ja aktiivisia oppijoita ollaan enemmän opintojen alkuvaiheessa. (Johansson & Haug, 2008.)

Matkailualan koulutuksen kehittämistä Hong Kongissa ja Melbournessa on puolestaan lähestytty tutkimalla Hong Kongin korkeakoulun ja Victorian yliopiston (Melbourne) matkailualan opiskelijoiden käsityksiä opintojen sisällöstä ja opintojen laadusta. Opiskelijat kokivat, että työllistymisen kannalta tärkeitä sisältöjä opiskeluissa ovat olleet harjoittelut ja liiketoimintaan liittyvät kokonaisuudet verrattuna opiskelijoiden suorittamiin muihin matkailualan opintokokonaisuuksiin. Kielten osaaminen koettiin myös tärkeäksi. Käytännön harjoittelu ja liiketoimintaan liittyvä johtamistaitojen opetus olivat opiskelijoiden mielestä koulutuksen vahvuuksia. Sen sijaan heikkouksia olivat hotellin johtamisen ja matkailun muut johtamiseen liittyvien taitojen opetus. Myös teorian ja käytännön välissä koettiin olevan kuilu opinnoissa. Tutkimuksen mukaan opiskelijoiden mielestä tulisi olla lisää joustavampia harjoittelumahdollisuuksia ja kurssien uudelleen järjestelyä. Myös kieliä ja informaatioteknologiaan ja teknologiaan liittyviä kokonaisuuksia toivottiin lisää opintoihin. (King, Mckercher & Waryzak, 2003.)

Ruhanen ja McLennan tutkivat 101 matkailualan jatko-opiskelijaa, jotka opiskelivat Queenslandin yliopistossa Australiassa. Heidän mielestään on tärkeää kysyä opiskelijoiden mielipidettä mieluisista opiskelutavoista ja opiskelutarpeista. He tutkivat millaisia alan taitoja opiskelijat ovat opinnoissa oppineet ja millä tavoin nämä taidot on opittu. Mieluiten opiskelijat oppisivat työn tai työharjoittelujen kautta tai lyhytten opintoretkien avulla. Myös oikeaan työelämään liittyvät tehtävät ja ryhmätyöt olivat tärkeitä. Myös luentoja, pidempiä opintoretkiä ja tehtäviä kannatti puolet opiskelijoista. Vähiten tärkeiksi he kokivat tutoriaalit, tekstikirjat ja tentit. 90 % vastaajista myös toivoi, että opintojen aikana kertyisi työkokemusta esimerkiksi harjoittelun kautta. Lisäksi he kertoivat tutkintonsa kehittävän alakoh-

taista erityisosaamista, liiketoimintaan liittyviä taitoja, verkosto- ja kommunikaatiotaitoja, johtamistaitoja ja tutkimustaitoja. (Ruhanen & McLennan, 2012.)

Ernawati ja Pierce ovat vastaavasti tutkineet matkailualan tutkijoiden, opettajien, opiskelijoiden ja muiden tärkeiden sidosryhmien käsityksiä matkailualan korkeakoulutuksen kursien kehittämisestä Indonesiassa. Kehittyvässä maissa kurssien määrä on lisääntynyt nopeasti ja ne ovat ottaneet länsimaisen mallin matkailun koulutukseen. Alan tutkijoiden ja hallituksen mielestä opetussuunnitelma keskittyy liikaa matkailun teoreettiseen puoleen ja käytännön kokemusta tulisi lisätä opintoihin. Puolet vastaajista oli sitä mieltä, että opetussuunnitelma on sopiva Indonesian matkailun kannalta nyt ja tulevaisuudessa. Käytännön tietotaitoa ja sosiaalisten taitojen kehittymistä tukevia opintoja tulisi olla lisää. Puolet vastaajista oli myös sitä mieltä, että opetussuunnitelma on epäoleellinen alan vaatimusten ja alan uramahdollisuuksien kannalta. (Ernawati & Pierce, 2003.)

Raybouldin ja Wilkinsin tutkimuksen mukaan matkailualan opinnoissa tulisi kehittää muun muassa johtamistaitoja teknisten taitojen sijaan. Myös ihmissuhteiden, asiakassuhteiden ja joustavuuden korostaminen opinnoissa on nähty tärkeäksi matkailualan johtajien ja koulutuksen parissa toimivien sidosryhmien keskuudessa Australiassa ja Britanniassa. Tämän lisäksi monikulttuuristen taitojen ja informaatioteknologisten taitojen opettamisen lisääminen opintoihin koetaan tärkeäksi. (Raybould & Wilkins, 2006.) Osa tutkijoista on myös keskittynyt opiskelijoiden opinnoista saamien kokemusten tai alalla tarvittavien asiantuntitaitojen tutkimisen sijaan opiskelijoiden ajatuksiin opinnoista yleisesti. Ruhanen ja Scott ovat esimerkiksi tutkineet matkailun yliopisto-opiskelijoiden ajatuksia opinnoista. Tutkijoiden itsensä mielestä ja opiskelijoiden mielestä opintoja kehittäessä tulee muistaa sukupolvien erot. Nykyajan opiskelijat odottavat opinnoilta eri asioita kuin aiemmat sukupolvet. Lisäksi mielipiteisiin eri kurssimuodoista ja suoritustavoista ja oppimistyyleistä vaikuttavat niin trendit, teknologiset innovaatiot kuin taloudellinen paine. Lisäksi Ottingin ja Zwaalin tutkimuksen mukaan huomioon tulee myös ottaa se, että opiskelijoiden on käsitykset opettamisesta ja opintojen sisällöstä ovat erilaisia ja kaiken lisäksi ne muuttuvat opintojen aikana. Ruhasen, Scottin, Benckendorffin ja Robertsin tutkimuksen mukaan olennaista opintojen kehittämisessä on myös huomion kiinnittäminen opiskelijoiden sosioekonomisiin tekijöihin. Heidän tutkimuksensa matkailualan opiskelijoiden mukaan sosioekonomiset tekijät vaikutta-

vat esimerkiksi opiskelijoiden mahdollisuuksiin osallistua opintoihin ja erityisesti lähiopintoihin. Kouluttajien näkökulmasta taas pedagogiikkaa tulisi kehittää innovaatisemmaksi, jotta opiskelijat sitoutetaan paremmin opintoihin. (Ruhanen, Scott, Benckendorff & Roberts, 2009; Otting & Zwaal, 2006.)

Rodriquez-Anton, Alonso-Almeida, Andrada ja Peroche ovat puolestaan tutkineet, vastaavatko matkailualan koulutusohjelmat alan vaatimuksiin. Heidän näkökulmastaan aiemmin on keskitytty liikaa teknisen asiantuntijuuden kehittämiseen matkailualan koulutuksessa, vaikka tänä päivänä on muitakin haasteita, joihin tulisi vastata. Viime aikoina monet yliopistot maailmalla ovat kuitenkin pyrkineet keskittymään kehittämään kokonaisvaltaista matkailualan vaatimuksia vastaavaa koulutusta. Tutkimuksessaan he tarkastelivat, millaisia käsityksiä alan johtajilla on siitä, millaisia poikkitieteellisiä taitoja matkailualan opiskelijoiden tulisi omaksua. Näitä poikkitieteellisiä taitoja, joita tulisi alan johtajien mukaan muun muassa omaksua, ovat organisointi- ja ongelmanratkaisukyvyt, kielitaidot, teknologinen osaaminen, kriittisyys, ryhmätyö-, ihmissuhde- ja kommunikointitaidot, kyky ymmärtää muita kulttuureja, luovuus, johtamiskyvyt, olla ympäristöllisesti valveutunut, päätöksentekotaidot, kyky sopeutua uusiin tilanteisiin ja kirjoitus- ja verbaaliset taidot. (Rodriguez- Anton, Alonso- Almeida, Andrada & Peroche, 2013.) Ylipäänsä matkailualan korkeakoulutuksen kehittäminen on haastavaa, sillä matkailualan koulutuksen tulisi täyttää niin opiskelijoiden, matkailualan ja muiden akateemisten sidosryhmien tarpeet ja vaatimukset. Samanaikaisesti matkailualan opetussuunnitelman tulisi vastata opiskelijoiden ja alan käsitykseen työssä tarvittavista taidoista ja samalla olla laadukas ja akateemiset standardit täyttävä.

1.3 Tutkielman tarkoitus ja kulku

Tutkielman tarkoituksena on selvittää Lapin yliopiston matkailututkimuksen pääaineopiskelijoiden käsityksiä siitä, millaiset tekijät opinnoissa ovat pääasiassa tukeneet oppimista ja sitä kautta kehittymistä matkailualan asiantuntijuudessa ja miten. Olennainen osa asiantuntijaksi kehittymistä on oppiminen. Tutkielmassa tutkitaan asiaa tilannesidonnaisen oppimiskäsityksen kautta, jossa korostuu oppimisen tilannesidonnaisuus. Oppiminen on tilannesidonnaisen oppimiskäsityksen mukaan aina sidoksissa siihen kontekstiin, jossa op-

piminen tapahtuu. Tämän kannalta tutkielmassa selvitetään opiskelijoiden näkemyksiä kulttuurin, jossa oppiminen tapahtuu sekä oppimisympäristön tekijöiden vaikutusta omaan oppimiseen ja oman asiantuntijuuden kehittymiseen. Opiskelijan oppimiseen vaikuttavat tietenkin opiskelijan omat henkilökohtaiset tekijät kuten resurssit, elämäntilanne, työpanos ja motivaatio. Myös opiskelijan käsitykset oppimisesta, opiskelijan suosimat oppimisstrategiat ja oppimistavat vaikuttavat siihen, miten opiskelija oppii, asiantuntijuus kehittyy oppimisen kautta. Tutkimuksen ulkopuolelle jää opiskelijan oma rooli asiantuntijuuden rakentamisessa. Tutkimuksessa ei siis käsitellä opiskelijan henkilökohtaisten taustatekijöiden vaikutusta oppimiseen ja asiantuntijuuden kehittymiseen. Tutkimuksessa keskitytään pelkästään koulutuksen ja erityisesti oppimisympäristön tekijöiden ja oppimisympäristöä ympäröivän kulttuurin vaikutukseen oppimisessa ja asiantuntijuuden kehittymisessä. Tutkielmassa tarkastellaan oppimisympäristön kautta opetusmetodien, arviointimenetelmien, opetushenkilökunnan, oppiaineen ja sen sisällön, kurssirakenteiden, ilmapiirin ja opetussuunnitelman vaikutusta oppimisprosessiin ja asiantuntijuuden kehittymiseen. Lisäksi tutkielmassa käsitellään oppimisympäristöä ympäröivän yliopistokulttuurin vaikutusta asiantuntijuuden kehittymiseen. Näiden lisäksi tarkastellaan, ovatko oppimisprosessin ja asiantuntijuuden kehittymiseen vaikuttaneet asiat tulleet ilmi kirjoitetussa, toteutuneessa vai piilo-opetussuunnitelmassa. Tämä pohjalta tarkastellaan myös, millaisena opiskelijat kokevat matkailututkimuksen opetussuunnitelmat ja millaisia kehittämistarpeita matkailututkimuksen tutkinnossa ja opetussuunnitelmassa ja opintojen sisällöissä on heidän mielestään. Tutkielman teoriatausta pohjautuu näin asiantuntijuuden, matkailualan asiantuntijuuden, tilannesidonnaiseen oppimiskäsitykseen ja opetussuunnitelmia koskevaan teoreettiseen viitekehykseen.

Tutkimuskysymyksenä on *Millaiset asiat ja millä tavalla nämä asiat matkailututkimuksen tutkinnon eri osa-alueissa ja oppimisympäristössä ja sitä ympäröivässä kulttuurissa ovat vaikuttaneet matkailututkimuksen opiskelijoiden oppimiseen ja sitä kautta asiantuntijuuden kehittymiseen.* Tutkimusaineistona ovat seitsemälle matkailututkimuksen pääaineopiskelijalle tekemäni haastattelut. Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituina teemahaastatteluinä, joissa haastattelun apuna käytettiin tutkielman teoreettista viitekehystä. Haastattelut analysoitiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla. Tällä tutkimuksella haluan osallistua keskusteluun Lapin yliopiston matkailututkimuksen opintojen sisällöstä ja sen kehittämistarpeista. Lisäksi haluan kansainvälisesti tuoda esille vertailevan näkökulman siitä, millai-

sena matkailututkimuksen opiskelijat kokevat matkailualan asiantuntijuuden kehittymisen opinnoissa verrattuna muiden maiden matkailualan yliopisto-opiskelijoiden kokemuksiin omista opinnoistaan. Tavoitteena on tuottaa hyödyllistä ja uutta tietoa Lapin yliopiston matkailututkimuksen opintojen nykytilasta ja matkailututkimuksen opiskelijoiden oppimiseen ja asiantuntijuuden kehittymiseen vaikuttaneista oppimisympäristön ja kulttuurin tekijöistä. Tutkimustulosten tarkoituksena on nostaa myös esille matkailututkimuksen opiskelijoiden kokemuksia matkailualan asiantuntijuuden kehittymisestä opintojen aikana, joiden avulla voidaan kehittää matkailututkimuksen opintoja yhä enemmän matkailualan asiantuntijatyössä olevia vaatimuksia vastaaviksi.

Johdantoluvussa olen tuonut esille tutkimuksen taustaa siitä, miten maailmassa ja työelämässä tapahtuvat muutokset vaikuttavat työssä vaadittaviin taitoihin, tietoihin ja kykyihin. Nämä muutokset kohdistavat myös osaltaan painetta koulutuksen kehittämiseen, jotta koulutus vastaisi työelämän uusiin haasteisiin. Johdantoluvussa kerrottiin myös taustaa Suomessa tapahtuvasta matkailututkimuksen koulutuksen kehittämisestä sekä esiteltiin aikaisempia tutkimuksia aiheesta. Tutkielman toisessa luvussa keskitytään tutkielman teoreettiseen viitekehykseen, jonka mukaan asiantuntijuudessa tarvittavat taidot kehittyvät oppimisen kautta. Teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan asiantuntijuutta yleisesti, matkailualan asiantuntijuutta, asiantuntijuuden kehittymistä tilannesidonnaisen oppimiskäsitteksen kautta sekä opetussuunnitelman käsitettä. Kolmannessa luvussa esitellään tutkielman metodologiset ratkaisut ja neljännessä luvussa tutkimuksen tulokset. Lopuksi tiivistän analyysiluvuissa saamani tulokset yhteen sekä esittelen johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset yhteenvetoluvussa.

2 Asiantuntijuus, oppiminen ja opetussuunnitelmat matkailualan yliopistokoulutuksessa

Tutkielman viitekehys rakentuu tilannesidonnaisen oppimiskäsityksen pohjalle, jonka mukaan ihminen on sidottu siihen kulttuuriin, aikaan, paikkaan ja tilanteeseen, jossa oppiminen tapahtuu, jolloin oppimista on tarkasteltava kulttuurillisena ja sosiaalisena ilmiönä. Tällöin olennaista on tarkastella oppimista ja asiantuntijuuden kehittymistä oppimisympäristön ja kulttuurin näkökulmasta. Oppimisympäristö koostuu opetussuunnitelmasta, oppiaineesta ja opetusmenetelmistä, opettajista ja arviointimenetelmistä sekä näitä ympäröivästä kulttuurista, jossa opetus, opiskelu ja oppiminen tapahtuu. Osana teoreettista viitekehystä tarkastelen myös eri tutkijoiden käsityksiä asiantuntijuuden kehittymisestä sekä käsitystä akateemisesta asiantuntijuudesta ja matkailualan työssä tarvittavista asiantuntijataidoista. Asiantuntijuuden eri teorit valikoituivat osaksi teoreettista viitekehystä, koska korkeakoulutuksen tavoitteena on kouluttaa eri alojen asiantuntijoita. Asiantuntijuus ja sen rakentuminen ovat laaja käsite, mutta teorian mukaan asiantuntijatehtävissä tarvittavat taidot ja tiedot ovat samanlaisia kuin mitä nykyajan muuttuva ja vaativa työelämä vaatii työntekijöiltä yleisesti. Koska tutkimuksessani tarkastelen oppimisympäristön eri tekijöiden vaikutusta asiantuntijuuden rakentumiseen, on siis olennaista tarkastella myös opetussuunnitelmien laadintaa korkeakoulutuksessa. Opetussuunnitelmat antavat ohjeet ja päälinjaukset opintojen sisältöjen ja opetuksen toteuttamiseksi. Lisäksi tutkin missä opetussuunnitelman tasossa oppimiseen ja asiantuntijuuteen vaikuttaneet oppimisympäristön ja sitä ympäröivän kulttuurin tekijät ovat esiintyneet. Tämän vuoksi teoreettisen viitekehysten yhtenä osana ovat opetussuunnitelmateoria ja sen eri tasot. Tutkimuksen ulkopuolelle jäävät opiskelijan henkilökohtaisten tekijöiden vaikutus oppimiseen ja asiantuntijuuden kehittymiseen. Tutkimuksessa tarkastellaan asiantuntijuuden rakentumista vain oppimisympäristön tekijöiden ja sitä ympäröivän kulttuurin vaikutusten eli koulutuksen sisältöjen näkökulmasta.

Ensimmäisessä alaluvussa tarkastelen, miten asiantuntijuus määritellään kasvatustieteiden alan kirjallisuudessa yleisesti. Tämän jälkeen määrittelen matkailualan korkeakoulutuksen tutkijoiden julkaisujen mukaan, mitä on matkailualan asiantuntijuus ja mitä tarkoitan matkailualan asiantuntijuudella tässä tutkielmassa. Kolmannessa ja neljännessä alaluvussa keskitytään siihen, miten asiantuntijuus kehittyy oppimisen kautta ja mitä oppiminen tarkoittaa tässä tutkielmassa. Viidennessä ja kuudennessa alaluvussa keskitytään opetus-

suunnitelman määrittelyyn ja opetussuunnitelman eri tasoihin sekä Lapin yliopiston matkailututkimuksen opetussuunnitelmaan ja sen rakenteeseen.

2.1 Asiantuntijuuden käsite yleisesti

Asiantuntijuudelle tai eksperttitydelle ei ole olemassa vain yhtä vakinaista määritelmää. Arkiajattelussa asiantuntijuus tai asiantuntija nähdään pysyvänä ominaisuutena. Eli tietyn koulutuksen suorittuaan henkilö on oman alansa asiantuntija. Nykypäivänä emme kuitenkaan voi ajatella asiantuntijuudesta samalla tavalla. Elämme tietoyhteiskunnassa, jossa asiantuntijuus on saanut uusia muotoja ja määritelmiä. Nykyajan työelämässä vaaditaan koko ajan kehittyvän tietotekniikan hallitsemista, sopeutumista uusiin työolosuhteisiin, lisääntyvää sopeutumista sosiaalsiin tilanteisiin ja kykyä verkostoitumiseen. Korkeatasoista asiantuntijuutta vaativa tietointensiivinen työ on tullut siis yhä keskeisemmäksi. (Tynjälä, 2003, s. 40–45.)

Yleisesti ottaen monien tutkijoiden mielestä asiantuntijuus rakentuu kolmesta eri tiedon lajista, joita ovat teoreettinen ja muodollinen tietämys, käytännöllinen tietämys ja osaaminen sekä itsesäätelytiedot ja -taidot kuten kyky ohjata ja arvioida kriittisesti omaa toimintaa (Tynjälä, 2003, s. 47). Pirttilä - Backmannin mukaan asiantuntija kykenee ongelmien ratkaisuun ja vaihtoehtoja koskevaan ajatteluun refleksiivisen ajattelun korkeimmilla tasoilla niin, että kykenee tarkastelemaan asiaa eri näkökulmista käsin ja samalla seurausvaikutukset huomioon ottaen. (Tynjälä & Nuutinen, 1997, s. 25.)

Yleisesti ottaen asiantuntijuus ymmärretään monilla eri aloilla samankaltaisesti. Keskeisenä pidetään muun muassa oman alan tietoa ja sen hallitsemista. Eteläpelto keräsi vuosina 1995 ja 1996 erilaisissa koulutustilaisuuksissa ajatuksia ja käsityksiä asiantuntijuudesta ja sen rakentumisesta. Näihin koulutustilaisuuksiin osallistui eri koulutus- ja elinkeinoaloilta, niin opiskelijoita, alan opettajia kuin eri aloilla toimivia työntekijöitä. Tutkimuksen tulosten mukaan eri alojen opiskelijoiden käsitys asiantuntijuudesta on seuraavanlainen: asiantuntija hallitsee oman alan perustiedot, osaa vastata omaa alaansa koskeviin kysymyksiin sekä tietää kaiken tai lähes kaiken alansa tiedosta. Lisäksi opiskelijoiden mukaan osattava tieto

on monitasoista ja sitä osataan soveltaa ja yhdistellä joustavasti (Eteläpelto 1997, 88.) Asiantuntijuuden rakentuminen vaatii koulutustilaisuuksiin osallistuneiden mukaan muuta kuin tietoa ja sen hallintaa. Kaikkien osallistujien mielestä asiantuntijaksi oppimisessa on olennaista oman alan käytännöllinen toiminta ja todellisissa toimintaympäristöissä saatu kokemus. (Eteläpelto, 1997, s. 89.) Bereiterin, Scardamalian ja Vosnidoun mukaan asiantuntijatiedon rakentumisessa olennaista on praktinen, formaalinen ja metakognitiivinen tietämys. Praktinen tieto on kokemuksellista, henkilökohtaista, kontekstuaalista, situationaalista ja toiminnallista, sillä se on tuotettu käytännön ongelmaratkaisussa todellisessa tilanteessa. Formaalinen tieto on puolestaan vastakohta praktiselle tiedolle, eli tieto on tieteellistä ja teoreettista. Metakognitiivinen tieto puolestaan liittyy henkilön itsesäätelytaitoihin, eli miten henkilö on tietoinen käyttämistään strategioista, omasta kapasiteetistaan, tietämyksestään ja rajoistaan. (Eteläpelto, 1997, s. 97–99.)

Nykyaikana asiantuntijat joutuvat kuitenkin kohtaamaan monimutkaisia, epävarmoja ja alati muuttuvia tilanteita työssään. Eräsaaren mukaan asiantuntijuus olisikin tieteellisen ja ammatillisen tiedon sijaan kyky tai taito, jonka avulla osataan kyseenalaistaa asioita, soveltaa ja suunnistaa vaikeissa työelämän tilanteissa. (Isopahkala- Bouret, 2008.) Isopahkala- Bouretin mukaan asiantuntijuuden kokeminen ja rakentuminen edellyttää jonkin tiedollisen ja taidollisen kokonaisuuden hallintaa. Asiantuntijuus edellyttää myös taitojen, asioiden ja asiakokonaisuuksien soveltamista ja ymmärtämistä. Myös oman alan ammatillisten käytänteiden hallitseminen on osa asiantuntijuutta. Ongelmana asiantuntijuuden määrittämisessä on Isopahkala - Bouretin mukaan se, että asiantuntijuuden sisältö vaihtelee tilannekontekstin mukaan, eli se, mitä kuuluu tietää ja osata määräytyy asiayhteyden mukaan. (Isopahkala - Bouret, 2008.) Nykyaikana asiantuntijatyölle on myös ominaista tieteellisen ajattelun hallitseminen ja verkostoitumis- ja sosiaaliset taidot. (Tynjälä, 2008.)

Joidenkin tutkijoiden mukaan asiantuntijat ovat niitä, jotka ovat työpaikalla hierarkiassa hyvin ylhäällä. Bereiter ja Scarmalia taas näkevät asiantuntijuuden yksilöllisenä ominaisuutena. Asiantuntijuuden käsitteeseen liitetään monesti myös toimintojen automaattisuus. Tietyt automatisoituneet perustoiminnot ovat tärkeitä todellisen osaamisen ja asiantuntijuuden kannalta, mutta muutakin tarvitaan, kuten joustavuutta, luovuutta ja kekseliäisyyttä. Todellisella asiantuntijalla on siis perusasioiden hallitseminen kunnossa, jolloin henkisiä

resursseja käytetään vaativampiin ongelmaratkaisutehtäviin ja uuden tiedon luomiseen. (Tynjälä, 2003, s. 45–47.)

Hatano ja Inagigi taasen jakavat asiantuntijuuden määritteen kahteen eri luokkaan: rutiini-asiantuntijuuteen ja adaptiiviseen asiantuntijuuteen. Rutiiniasiantuntija selviää menestyksellisesti tehtävistään tutuissa ympäristöissä, kun taas adaptiivinen asiantuntija laajentaa toimintaympäristöään, ratkaisee uudenlaisia ongelmia ja kehittää samalla uutta käsitteellistä ymmärrystä samalla toimiessaan (Tynjälä 2003,46) Asiantuntijuutta kuvataan myös asteittain etenevänä prosessina, jossa ongelmaratkaisu on keskeisessä asemassa. Tynjälän (2003) mukaan asiantuntijat ovat siis henkilöitä, jotka ratkaisevat ongelmia korkeilla ja monimutkaisilla tasoilla, ylittävät aikaisemman osaamisensa rajat, oppivat samalla virheistään ja onnistumisistaan ja kehittävät samalla työtään ja osaamistaan. (Tynjälä, 2003, s. 46–47.)

Asiantuntijuuden tutkimuksessa on ollut esillä myös kognitiivisten taitojen ja alakohtaisen tietämyksen merkitys asiantuntijuuden kehittymisessä. Joidenkin koulukuntien mukaan kognitiiviset taidot kuten älykkyys, oppimiskyky, taipumukset ja lahjakkuus ovat avainasemassa asiantuntijuuden kehittymisessä. Toisten koulukuntien mukaan alakohtaisen tietämyksen korkeatasoinen hallinta on avainasemassa. Asiantuntijuuden ja metakognition suhdetta koskevissa tutkimuksissa sen sijaan kerrotaan, että korkeatasoinen asiantuntijuus edellyttää sekä oman alan tietämyksen hallintaa, että metakognitiivista tietoa sekä kykyä oman toiminnan ohjaukseen. (Eteläpelto, 1997, s. 92–96.)

Asiantuntijuutta ja asiantuntijatietoa on tutkittu myös formaalin tiedon, käsitysten ja uskomusten näkökulmasta. Sen mukaan asiantuntijatieto ei rakennu vain formaalin tiedon, kuten faktojen ja teorioiden varaan. Asiantuntijuuden asiantuntijatieto on siis tietämystä, joka rakentuu käsitteellisestä tiedosta, omakohtaisesta kokemuksesta eli kokemustiedosta, arvotiedosta, uskomuksista sekä asiantuntijalan laaja-alaisesta viisaudesta. Asiantuntijaksi oppimisen kannalta tärkeässä roolissa ovat siis molemmat: kokemus ja formaalitieto. Ne ovat eri tavoin painottuneina prosessissa, mutta korkeatasoisen asiantuntijuuden rakentu-

misessa olennaista on näiden eri tiedon muotojen integroituminen toisiinsa ja vahva läheinen vuorovaikutus. (Eteläpelto, 1997, s. 97.)

Asiantuntijuus nähdään myös kokemuksellisenä ilmiönä, jolloin asiantuntijuus rakentuu vuorovaikutteisesti suhteiden kautta sosiaalisessa kontekstissa. Asiantuntijuuden kokemuksellista rakentumista vahvistaa osallistaminen ja vastuullisten työtehtävien saaminen työssä. Kokemus asiantuntijuudesta ja sen rakentumisesta edellyttää siis kontekstisidonnaisuutta. (Isopahkala - Bouret, 2008.) Kontekstisidonnaisuuden vuoksi voidaan päätellä, että asiantuntijuudesta tai sen rakentumisesta ei ole olemassa vain yhtä ainoa määritelmää. Lisäksi korkeakoulusta valmistunut alansa asiantuntija voi toimia monissa eri työtehtävissä ja monilla eri aloillakin riippuen muun muassa tutkinnosta ja työkokemuksesta. Kuitenkin eri tehtävät ja alat vaativat erilaista asiantuntijuutta ja erilaista asiantuntijamaista toimintaa.

Tutkijat kritisoivat sitä, että asiantuntijuus nähdään yhteiskunnassa voimakkaasti alakohdattaisena ja tilannesidonnaisena ilmiönä. Tynjälän mukaan korkeakoulutuksen vaativat asiantuntijatehtävät edellyttävät kykyä tietoaineistojen, verbaalisten ja visuaalisen informaation käsittelyyn, kykyä tehdä päätelmiä ja yleistyksiä laajoista asiakokonaisuuksista. Bereiterin mukaan opiskelijoiden tiedonrakentelu tiedon ulkoa opettelemisen sijasta on avainasemassa asiantuntijuuden rakentumisen kannalta. (Tynjälä, 1999, s. 169–170.)

Reichin mukaan tulevaisuuden ja jo nykypäivänkin työtehtävät voidaan jakaa kolmeen kategoriaan: rutiinituotantotyö, henkilöpalvelut sekä symbolianalyttiset tehtävät. Rutiinityössä työtehtävät ovat rutiininomaisia ja toistuvaluonteisia. Henkilöpalveluissa sen sijaa tuotetaan palveluja ihmiseltä toiselle. Symbolianalyttisessä työssä ei suoraan tehdä tuotteita tai palveluita, vaan ongelmia ratkaistaan käsittelemällä symbolista informaatiota. Juuri korkeakoulutuksen tehtävä on kouluttaa ihmisiä edellä mainittuun työtehtävään. Reichin kuvaus symbolianalyttisestä työstä kuvaa hyvin myös asiantuntijuudessa tarvittavia taitoja ja ominaisuuksia, jotka ovat myös havaittavissa Tynjälän, Bereiterin, Scardamalian ja Eteläpellon kuvauksissa asiantuntijuudesta. Reichin mukaan symbolianalyttisessä työssä oikeanlaista tietoa on osattava löytää, tarkastella, analysoida ja on osattava tehdä informaati-

tiosta synteesejä. Lisäksi tarvitaan kokonaisvaltaista, järjestelmällistä ja abstraktia ajattelua, jotta kykenee näkemään asioita laajemmissa asiayhteyksissä. On myös kyettävä tiedon ja uusien ideoiden tuottamiseen, mutta omattava myös rohkeutta, innovatiivisuutta, visuaalista kykyä ja kykyä riskiä kriittisesti arvioiden. (Tynjälä, 2008.)

Eteläpellon, Glaserin ja Chin mukaan asiantuntijan tieto on syvällistä ja monitasoista ja hän on monin tavoin moniosaaja. Asiantuntijalla on hyvät vuorovaikutus-, viestintä-, organisointi-, ongelmanratkaisu- ja ennakoititaidot. Näiden lisäksi asiantuntija oppii virheistään, jolloin positiiviset ja negatiiviset kokemukset ovat olennaisia. Lisäksi työ- tai opiskeluelämässä tai vapaa-ajalla koetut konfliktitilanteet, kuten oman osaamisen riittämättömyys, väärinkäsitykset, väärintulkinnat sekä arvokonfliktit ovat olennaisia asiantuntijuuden kannalta. Lisäksi asiantuntija on sekä kriittinen että itsekriittinen, määrätietoinen, kärsivällinen ja rohkea. Asiantuntijuuden rakentuminen vaatii myös hyviä analysointi- ja päättelytaitoja sekä epävarmuuden, paineen ja muuttuvien tilanteiden sietokykyä. (Eteläpelto, 1997; Glaser & Chi, 1988; Sapattinen, 2012.)

Edellä esittämäni perusteella asiantuntijuudesta ei ole olemassa yhtä ainoaa määritelmää. Tässä tutkielmassa asiantuntijuuden käsite perustuu moniin eri käsityksiin asiantuntijuudesta. Yhteistä näille käsityksille on se, että asiantuntijuuden nähdään rakentuvan kolmesta eri tiedon lajista, joita ovat teoreettinen ja muodollinen tietämys, käytännöllinen tietämys ja osaaminen sekä itsesäätelytiedot ja -taidot kuten kyky ohjata ja arvioida kriittisesti omaa toimintaa. Olennaista on myös oman alan tietojen ja käytänteiden hallinta, jolloin yksilön henkiset voimavarat jäävät vaativampiin ongelmaratkaisutehtäviin ja uuden tiedon luomiseen. Kirjallisuuden mukaan asiantuntijan edellytetään omaavan erilaisia taitoja ja kykyjä, jotta hän kykenee toimimaan omien kykyjensä ääri rajoilla. Asiantuntijuudessa olennaista on kokonaisvaltainen ja luova ajattelutapa, kyky uuden tiedon ja ideoiden tuottamiseen, rohkeus, innovatiivisuus, visuaalinen kyky, riskinotto-kyky, kyky tiedon analysoimiseen, ongelmaratkaisukyky ja alan tietämyksen ja käytänteiden hallinta.

2.2 Matkailualan asiantuntijuus

Kuten asiantuntijuuden käsitys yleisesti, ei matkailualan asiantuntijuus ja asiantuntijuudessa tarvittavat taidot ole yksiselitteinen asia. Muuttuvassa yhteiskunnassa muuttuvat työmarkkinat, kansainvälinen kilpailu ja teknologinen kehitys vaativat uusia taitoja matkailualan työntekijöiltä ja asiantuntijoilta. Monimuotoisia taitoja vaaditaan ja teknistä tietämystä tulisi olla myös enemmän. Kotimaista tutkimusta matkailualan asiantuntijuudesta ja siinä tarvittavista taidoista on tehty vain vähän. Sen sijaan matkailualan suorittavan työn vaatimuksia ja erityispiirteitä ovat tutkineet Valkonen ja Veijola julkaisussaan 'Töissä tuntuturissa - Ajatuksia ja kirjoituksia matkailutyöstä sekä Valkonen safarioppaiden työtä kirjassaan 'Palvelutyön taito'. Heidän mukaansa matkailualan työ on tunnettyötä, jossa alan työntekijöiltä vaaditaan moniosaamista, joustavuutta, sopeutumiskykyä uusiin ja vaihtuviin tilanteisiin, vastuun kantamista, kykyä oppia uusia taitoja nopeasti, palveluhenkisyttä, kielitaitoa ja persoonallisuutta (Valkonen, 2011; Valkonen & Veijola, 2008, s. 27-63). Matkailualalla tarvittavia tulevaisuuden taitoja on tutkinut Ulla Taipale-Lehto yhdessä Opetushallituksen laatimassa matkailu- ja ravitsemisalalan osaamistarveraportissa. Raportin mukaan keskeisiä matkailualan osaamistarpeita ovat alan perustaidot ja ydinosaaminen, kielitaidot, kulttuurien monimuotoisuuden ymmärtäminen ja hyödyntäminen, turvallisuuden ja riskinhallinta, tieto- ja viestintätekniset taidot, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen, verkostoitumis- ja asiakaspalvelutaidot, kyky ennakointiin, myynnin ja markkinoinnin osaaminen, matkailualan lainsäädännön tuntemus sekä kestävän kehityksen periaatteiden mukainen osaaminen. (Taipale-Lehto, 2012.)

Tässä tutkimuksessa keskitytään matkailun suorittavan työn sijaan matkailualan asiantuntijatyöhön ja siinä tarvittaviin asiantuntijataitoihin. Tutkielmassa tarkoitetaan matkailualan asiantuntijatyön kannalta kolmea eri määritelmää, koska Lapin yliopiston matkailututkimuksen oppiaine valmistaa opiskelijoita matkailualan työtehtäviin yksityiselle, julkiselle ja kolmannelle sektorille. Yksityisellä sektorilla tarkoitetaan tässä tutkielmassa matkailualan eri yhtiöitä, yksityisiä henkilöitä, yrityksiä, säätiöitä, osuuskuntia tai yhdistyksiä sekä itsenäisiä ammatinharjoittajia ja yrittäjiä (Tilastokeskus, 2014). Maailman matkailujärjestön World Tourism Organization määritelmän mukaan matkailulle ja sille liitännäisiä yksityisen sektorin toimialoja ovat muun muassa majoitus-, henkilöliikenne-, matkatoimisto-, ravit-

semistöiminta-, kulttuuri-, urheilu- ja virkistystoiminta (kuvio 1) (World Tourism Organization, 2005). Julkiseen sektoriin kuuluvat muun muassa valtion hallinto, yliopistot, kansaneläkelaitos, Suomen pankki ja valtion liikelaitokset, kuntien hallinto, kunnalliset koululaitokset, kuntien ja kuntayhtymien palvelulaitokset ja -liikelaitokset sekä toimipaikat. (Tilastokeskus, 2014.) Kolmannella sektorilla tarkoitetaan yleishyödyllistä sosiaalista toimintaa ilman voittopyrkimystä. Kolmannen sektorin työ on esimerkiksi vapaaehtoistyötä, kansalaisaktiivisuutta ja järjestötoimintaa järjestöissä ja liitoissa (Jyväskylän yliopisto, 2014). Teoreettisella tasolla lähes kaikkia palveluita ja tuotteita voidaan myydä ja tarjota matkailijoille. Siksi useimmat toimialat ovat tekemisissä matkailun kanssa joko epäsuorasti tai suoraan. Näin ollen tutkielmassa matkailualan asiantuntijatyöllä tarkoitetaan kuviossa 1 matkailulle ja sille liitännäisten toimialojen sekä matkailualan julkisten ja kolmannen sektorin organisaatioiden koulutus -, suunnittelu -, markkinointi -, organisointi - ja kehittämistyötä.

Kuvio 1. Matkailutoimialat ja sille liitännäiset toimialat (World Tourism Organization UNWTO 2005 mukailen)

Matkailualan asiantuntijuudessa ja asiantuntijatyössä tarvittavia taitoja on tutkittu kansainvälisesti muun muassa Australiassa, Isossa Britanniassa ja eri puolilla Aasiaa. Matkailualan asiantuntijatyössä tarvittavia taitoja ovat esimerkiksi seurallisuus, empatiakyky, motivaatio, päätöksentekotaidot, suunnittelutaidot ja improvisaatiokyky sekä ongelmaratkaisutaidot. Matkailualan johtajien mielestä kielitaidot, ryhmätyötaidot, sosiaaliset taidot, itsensä motivoiminen ja halua oppia uutta sekä paineen alla työskentely ovat olennaisia alalla tarvittavia taitoja ja ominaisuuksia (Zegrer & Mössenlechner, 2009).

Australialaisten ja Indonesialaisten matkailualan johtajien, tutkijoiden, opettajien ja opiskelijoiden mukaan alan asiantuntijan tärkeitä ominaisuuksia ja taitoja ovat monikulttuuriset taidot, kulttuurinen sensitiivisyys, suulliset ja kirjalliset kommunikaatiotaidot, ongelmanratkaisutaidot, käsitteelliset ja analyttiset taidot, ryhmätyö- ja johtamistaidot, ihmissuhdetaidot, mukautuvuus ja oppimiskyky (Raybould & Wilkins, 2006). Myös Wang, Ayres, Huyton ovat tutkineet millaisia taitoja matkailualalla tarvitaan australialaisten matkailualan johtajien mielestä. Heidän mielestään olennaisia taitoja ja ominaisuuksia ovat kriittinen ajattelu, ongelmanratkaisu-, kommunikointi-, ja ryhmätyötaidot, luovuus sekä teknologiset taidot. Myös työhön sopeutumista, atk-taitoja, itsevarmuutta, asiakaspalvelutaitoja, päätöstekotaitoja, tapahtumajärjestämisen sekä johtamisen taitoja, alan tietämystä, lakitietoutta, markkinointi ja myyntitaitoja, neuvottelutaitoja, suullisia ja kirjallisia taitoja, työetiikkaa sekä tutkimustaitoja pidettiin tärkeinä. Kumppanuuksien ja sidosryhmien suhteiden rakentaminen, yhteydet päättäjiin ja orientoituminen asiakaslähtöiseen toimintaan, julkinen puhuminen, vieraat kielet ja stressin hallinta, etikettitaidot, kulttuurien ymmärrys, elämäkokemus ja matkustuskokemus sekä korkea tunneäly tuli myös esille australialaisten matkailualan johtajien puheissa, mutta näitä taitoja ei kuitenkaan pidetty ensisijaisina. Matkailualan eri koulutusohjelmat Australiassa ovat myös listanneet alalla tarvittavia taitoja, joista olennaisiksi katsottiin asiakaspalvelutaidot, suhde- ja johtamistaidot sekä markkinointi- ja myyntitaidot. (Wang, Ayres & Huyton, 2010.)

Poikkitieteelliset taidot ovat monialaisia työelämätaitoja, joita voidaan myös kutsua yleisiksi taidoiksi. Poikkitieteelliset taidot ovat matkailualan asiantuntijuudessa olennaisessa osassa. Poikkitieteellisiä taitoja ja kykyjä ovat kyky työskennellä ryhmässä, kyky toimia eettisesti, kyky kriittiseen ajatteluun, kyky työskennellä monitieteisissä tiimeissä ja ryhmis-

sä, kyky ylläpitää ihmissuhteita, kyky työskennellä kansainvälisissä ympäristöissä ja kyky tunnistaa kulttuurien monimuotoisuutta. Poikkitieteellisistä kyvyistä systeemisiä ovat kyky pyrkiä huippuosaamiseen, hyvä sopeutumiskyky uusissa tilanteissa, aloitteellisuus ja yritteliäisyys, kyky oppia itsenäisesti ja omatoimisesti, luovuus, kyky ymmärtää muita kulttuureja ja olla ympäristöllisesti valveutunut. (Rodriquez - Antòn ym., 2013.) Poikkitieteelliset taidot ovat tärkeitä nykyaikana joka alalla, mutta korkeakoulutus ei oikein vielä tiedä kuinka lähestyä kyseisiä taitoja ja miten sisällyttää ne opetussuunnitelmiin. Poikkitieteelliset taidot ovat tärkeitä erityisesti matkailualalla; matkailualan ammattilaisten mukaan alalla tarvittavista poikkitieteellisistä taidoista mitattavia ovat organisointi-, suunnittelu-, ongelmanratkaisu-, kieli-, päätöksenteko- sekä kirjoitus- ja verbaaliset taidot ja informaatioteknologinen tietämys. Vastaavasti matkailualan ammattilaisen ja asiantuntijan tarvitsemia olennaisia poikkitieteellisistä taitoja ovat Garcia- Rosellin ja Pyhäjärven mukaan aktiivinen oppiminen, tiedonhankinnan- ja käsittelyntaidot, vuorovaikutus, luovuus, sosiaaliset taidot sekä kriittinen ajattelu ovat ominaisuuksia (Garcia- Rosell & Pyhäjärvi, 2013).

Triben ja Koh'in mukaan olennaisia taitoja matkailualan asiantuntijuudessa taas ovat kommunikaatiotaidot, ihmissuhdetaidot, markkinointi- ja tietotekniset taidot sekä käytännölliset ja yleiset alan taidot. Näitä taitoja omaavaa henkilöä Tribe kutsuu ajattelevaksi ammattilaiseksi 'the philosophic practioner' (Koh, 1995; Tribe, 2001; Tribe, 2002). Triben mukaan jokaisella opiskelijalla on omanlainen opintopolkunsa, mutta olennaista matkailualan asiantuntijuuden kannalta olisi, että opiskelija omaisi opintojen jälkeen taitoja ja tietämystä monipuolisesti. Triben opetussuunnitelmamallissa määritellään myös se, millaisia taitoja opetuksen tulisi kehittää. Luthjen mukaan mallia on käytetty myös Lapin yliopiston matkailututkimuksen uuden opetussuunnitelman suunnittelun pohjana (henkilökohtainen tiedonanto 16.4.2014). Mallin mukaan koulutuksen pyrkimyksenä on yhdistää taitojen ja käytännöllisen tiedon ja kriittisen ajattelun ja ongelmien ratkomisen kartuttaminen. Opetussuunnitelman tulee siis koostua alan tiedollisista, ammatillisista ja käytännöllisistä puolista. Samaa aikaan opetussuunnitelman tulee kannustaa opiskelijaa oman asiantuntijuuden alueen löytämiseen ja antaa valmiuksia kriittiseen arviointiin sekä taitojen ja kykyjen muokkaamiseen sekä luoda ymmärrystä matkailualasta. (Dredge ym., 2012; Tribe, 2001; Tribe, 2002.) Matkailualan asiantuntijuudesta ja matkailualan asiantuntijuudessa tarvittavista taidoista on siis olemassa lukuisia näkemyksiä, mutta yhteistä niille on kuitenkin se, että matkailualan asiantuntijan tulee olla moniosaaja, joka omaa laajan määrän poikkitieteelli-

siä taitoja ja kykyjä. Tässä tutkielmassa matkailualan asiantuntijuus ja asiantuntijuudessa tarvittavat taidot määritellään seuraavan taulukon mukaisesti (taulukko 1).

Taulukko 1. Matkailualan asiantuntijuudessa tarvittavat, taidot, tiedot ja kyvyt

Matkailualan asiantuntijuudessa tarvittavat, taidot, tiedot ja kyvyt

- teoreettinen ja muodollinen tietämys alasta
- käytännöllinen tietämys ja osaaminen
- itsesääätelytaidot ja tiedot
- kyky tiedon etsimiseen, muokkaamiseen, soveltamiseen ja uuden tiedon luomiseen
- yhteistyö-, ryhmätyö- ja kommunikointitaidot
- kyky päätöksentekoon, päättelyyn ja analysointiin
- paineen ja epävarmuudensieto
- ongelmanratkaisu- ja ennakointitaidot
- määrätietoisuus, rohkeus, kriittisyys ja itsekriittisyys
- seurallisuus ja empatiakyky
- kirjoitus - ja verbaaliset taidot
- johtamis- ja ihmissuhdetaidot
- luovuus ja joustavuus
- teknologinen osaaminen
- sopeutumiskyky uusissa tilanteissa
- kielitaidot
- kyky tunnistaa kulttuurien monimuotoisuutta

(Costa ym., 2012; Garcia- Rosell & Pyhäjärvi, 2013; Eteläpelto, 1997, s. 86; Eteläpelto, 1997, s. 92–96; Hakkarainen ym., 2002; Rodriguez - Antòn ym., 2013; Sapattinen, 2012; Tribe, 2002; Tynjälä, 1999, s. 160–16; Tynjälä, 2003, s. 40–47; Tynjälä, 2008; Tynjälä & Nuutinen, 2007a; Wang ym., 2010; Zegrer & Mössenlechner, 2009.)

2.3 Asiantuntijuuden kehittyminen ja rakentumine tilannesidonnaisen oppimiskäsit- tyksen kautta

Asiantuntijuuden kehittymiselle ja rakentumiselle ei ole yhtä yhtenäistä teoriaa tai käsitystä. Yleisesti ottaen asiantuntijuus kuitenkin nähdään rakentuvan ja kehittyvän oppimisen kautta. Asiantuntijuuden kehittyminen nähdään jatkuvana ongelmanratkaisuprosessina, jossa yksilö liikkuu omien kykyjensä ylärajoilla, jolloin tullaan lähelle oppimisen käsitettä. Asiantuntijuuden kehittyminen on siis eräänlainen jatkuva oppimisprosessi. Olennaista asiantuntijuuden kehittämisessä on siis oppiminen. Kognitiivisen asiantuntijuuden käsityksen mukaan asiantuntijuus on poikkeuksellisen tavan ja tiedonkäsittelyn prosessi. Oppimisprosessi on aina tilannesidonnainen ja oppiminen on aina sidoksissa siihen tilanteeseen ja toimintaan sekä kulttuuriin, jossa tietoa konstruoidaan ja opiskellaan. Perinteinen kognitiivinen näkökulma olettaa, että asiantuntijuuden rakentumista voidaan tutkia tarkastelemalla pelkästään mielensisäisiä älyllisiä toimintoja. Tällöin unohdetaan muut asiantuntijuuteen vaikuttavat asiat, kuten hiljaisen tiedon merkitys, joka syntyy sosiaalisen yhteisön jaettujen käytäntöjen välityksellä. Ongelmallista perinteisessä kognitiivisessa näkökulmassa on se, että asiantuntijuuden kehitys nähdään suoraviivaisena prosessina. Oleellista asiantuntijuuden kehittämisessä on se, että pelkkä kokemus ei rakenna yksin asiantuntijuutta, sillä pelkkien rutiinien avulla ei vaikeita ongelmia voida ratkaista. (Hakkarainen ym., 2002.)

Asiantuntijuuden kehittymistä oppimisen avulla ei voida ymmärtää pelkästään kognitiivisen tietoprosessin tai identiteetin kehittymisen avulla. Nykyajan yhteisöllinen yhteiskunta ja työelämä tuottavat yhä enemmän uutta tietoa, jolloin muutoksia on tapahduttava yhteisöllisessä toiminnassa, osaamisessa ja kognitiivisessa kasvussa. Tämä voidaan ymmärtää myös verkostoituneena asiantuntijuutena, joka rakentuu vuorovaikutuksessa yksilöiden, yhteisöjen ja erilaisten verkostojen välillä. (Hakkarainen ym., 2002.) Asiantuntijuutta tarkastellaan myös kulttuuriin osallistumisen näkökulmasta, jossa yksilöllä ja yksilön identiteetin kehittymisellä on suuri rooli. Tämä näkökulma korostaa myös tilannesidonnaisuutta. Asiantuntijuus rakentuu siis kulttuurisissa käytännöissä, joissa mestari opettaa oppipojalle (Hakkarainen ym., 2002). Rantalaihon mukaan asiantuntijuus kehittyy kolmen eri tason mukaan, joita ovat tottumusten muodostaminen, tehtävänymmärryksen kehittyminen ja tilanneherkkyys. Asiantuntijuuden rakentumisen kannalta kaikki tasot ovat tärkeitä, sillä ne

kuvaavat hyvin koko prosessia, jossa toimija, toiminta ja tilannekohtaisuus kietoutuvat yhteen. (Tynjälä & Nuutinen, 2007a, s. 27.) Tällöin asiantuntijuuden kehittyminen ja rakentuminen voidaan nähdä jatkuvana oppimisprosessina, jossa korostuu oppimisen tilannesidonnaisuus ja konteksti, jossa oppiminen tapahtuu.

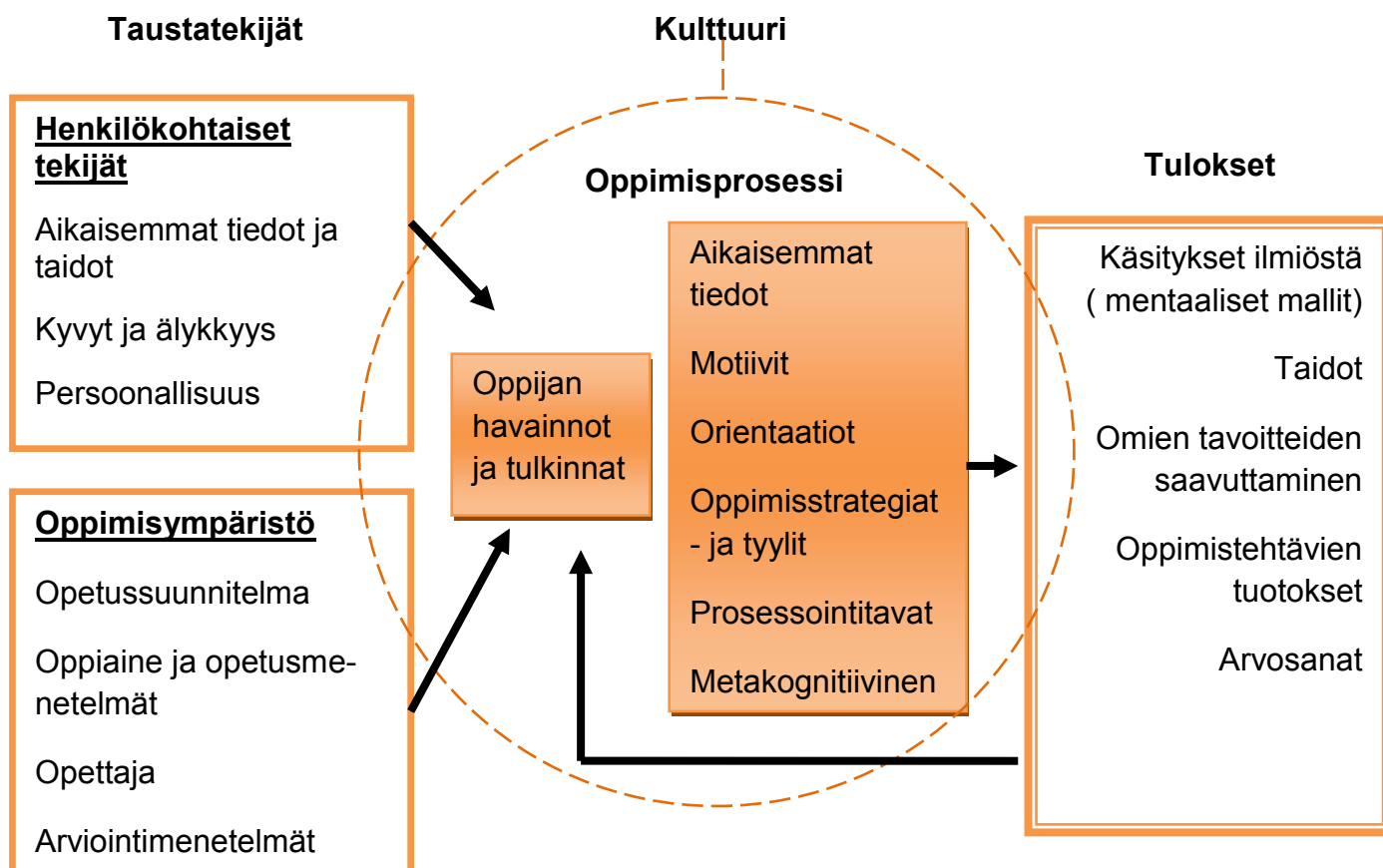
Asiantuntijuuden kehittymistä ja rakentumista käsiteltiin edellisessä kappaleessa, jossa asiantuntijuuden kehittyminen nähtiin jatkuvana ongelmanratkaisuprosessina, jossa yksilö liikkuu omien kykyjensä ylärajoilla, jolloin tullaan lähelle oppimisen käsitettä. Olennaista asiantuntijuuden kehittämisessä on siis oppiminen. Oppiminen itsessään on laaja käsite, jolle ei ole yhtä selkeää määritelmää. Oppimisen avulla sopeudumme yhteiskuntaan, saamme uusia taitoja ja tietoa oman itsemme muuttamiseksi ja uutta toimintaa varten. Asiantuntijuuden kehittämisessä korostuu tilannesidonnaisuus, jonka vuoksi tässä tutkielmassa keskitytään tilannesidonnaiseen oppimisnäkökulmaan ja oppimisprosessissa oleviin oppimisympäristön tekijöihin. Tämän oppimisen suuntauksen kautta tutkitaan sitä, mitkä tekijät oppiympäristössä ja oppimistilanteessa vaikuttavat yksilön oppimiseen ja sitä kautta yksilön asiantuntijuuden kehittämiseen. (Tynjälä, 1999, s. 16- 22.)

Tilannesidonnainen oppimiskäsitys on osa konstruktivistista oppimiskäsitystä. Konstruktivistinen oppimiskäsitys ei ole yhtenäinen teoria eikä edes teoria sinänsä, vaan epistemologinen näkemys siitä, mitä tieto on ja miten yksilö hankkii tietoa. Lisäksi se juontaa juurensa eri oppimisteorioista ja siinä on erilaisia suuntauksia. Karkeasti konstruktivismi voidaan jakaa kahteen pääsuuntaukseen: yksilökonstruktivismiin ja sosiaaliseen konstruktivismiin. Yksilökonstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan tieto on yksilön omakohtaisen ajattelun tulosta, johon vaikuttavat tilanteesta tehdyt tulkinnat ja yksilön aikaisempi tieto. Sosiaalisessa konstruktivismissa, eli oppimisen tilannesidonnaisuudessa pääpaino on sen sijaan tiedon sosiaalisessa konstruktioinnissa sekä oppimisen vuorovaikutuksellisessa ja yhteistoiminnallisissa prosesseissa. (Tynjälä, 1999, s. 16-22.)

Konstruktivismiin perusajatuksena on käsitys, jonka mukaan tieto ei voi olla tietäjästään riippumatonta heijastumaa maailmasta, vaan sekä yksilön että yhteisön sosiaalisesti rakentamaa. Oppiminen ei ole passiivista toimintaa, vaan yksilön aktiivista kognitiivista toi-

mintaa. Näkemyksen mukaan oppimisprosessissa vaikuttavat opiskelijan aikaisemmat tiedot, kokemukset, ongelmanratkaisutavat ja skeemat eli oppijan tapa hahmottaa maailmaa. Oppija rakentaa ymmärrystään ja tulkitsee maailmaa ja uutta tietoa omien kokemusien ja aikaisempien tietojensa pohjalta, jolloin oppiminen on tiedon muokkaamista, täydentämistä ja uudelleenrakentamista. Oppimisen edellytyksenä on myös, että oppija ymmärtää mitä kulloinkin opetellaan. Tätä kautta olennaista oppimisessa on myös itsearviointi ja reflektointi. Yhteistä konstruktivismiin eri suuntauksille on myös se, että painotus on oppijan aktiivisuudessa, tilannesidonnaisuudessa ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. (Tynjälä, 1999, s. 37-39.)

Situationaalisen konstruktivismiin eli oppimisen tilannesidonnaisen teorian mukaan olennaista on se, että ihminen on sidottu siihen kulttuuriin, aikaan, paikkaan ja tilanteeseen, jossa oppiminen tapahtuu, tällöin oppimista on tarkasteltava kulttuurillisena ja sosiaalisena ilmiönä. Oppimiseen kuitenkin vaikuttavat yksilön henkilökohtaiset taustatekijät, oppimisympäristö ja oppimisprosessissa vaikuttavat tekijät, kuten aikaisemmat tiedot, motiivit, oppimisstrategiat, prosessointitavat kuin metakognitiivinen toiminta. Nämä kaikki voidaan tiivistää oppimisen kokonaismalliksi. Kuviossa 2 näkyy oppimisen kokonaismalli, jossa on kolme eri rakenneosaa: taustatekijät, oppimisprosessi ja tulokset. (Tynjälä, 1999, 16-22, s. 128-148.) Tilannesidonnaisessa oppimiskäsityksessä keskitytään oppimisen tilannesidonnaisuuteen, jonka vuoksi tässä tutkielmassa tarkastellaan oppimisen kokonaismallista vain oppimisprosessiin vaikuttavia oppimisympäristön taustatekijöitä sekä kulttuuria, jossa oppiminen tapahtuu. Koska tutkielmassa pyritään selvittämään matkailututkimuksen opiskelijoiden oppimisen ja asiantuntijuuden kehittymiseen vaikuttavia asioita koulutuksessa, keskitytään oppimisen kokonaismallissa vain oppimisympäristön vaikutukseen taustatekijänä. Yksilön henkilökohtaisten tekijöiden tai oppimisprosessin vaikutusta oppimiseen ja asiantuntijuuden kehittymiseen ei selvitetä, vaikkakin ne vaikuttavat yksilön oppimiseen yksilön havaintojen ja tulkintojen kautta.

Kuvio 2. Oppimisen kokonaismalli (Tynjälä, 1999, s. 16-20.)

Oppimisympäristö koostuu kaikista niistä taustatekijöistä, joissa opetus, opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Oppimisympäristö vaikuttaa opiskelijan oppimiseen ja asiantuntijuuden kehittymiseen opiskelijan havaintojen, tulkintojen ja oppimisprosessin kautta. Oppimisympäristö vaikuttaa siis opiskelijan orientoitumiseen, prosessointitapoihin, oppimisstrategioihin, metakognitiiviseen toimintaan, motiiveihin sekä opiskelijan motivaatioon ja näiden kaikkien kautta siis siihen mitä opiskelijan oppii ja missä määrin. Oppimiseen vaikuttava oppimisympäristö koostuu monista eri tekijöistä, joita ovat opetussuunnitelma, oppiainesällöt, kurssien rakenteet, opetusmenetelmät, opettajan persoonallisuus, opetustilanteen ilmapiiri ja arviointimenetelmät. Lisäksi oppiminen on aina sidoksissa siihen tilanteeseen ja toimintaan sekä kulttuuriin, jossa tietoa konstruoidaan ja opiskellaan. Oppiminen ei tapahdu tyhjiössä, vaan se on osa kulttuuria ja se tapahtuu kulttuurin tuottamalla välineillä ja kulttuurin sanelemin ehdoin. Yksilö ei siis opi oppimisympäristössä vain tietoja ja taitoja, vaan sosiaalistuu samalla tietynlaiseen opetus- ja oppimiskulttuuriin. Tällöin huomioon tu-

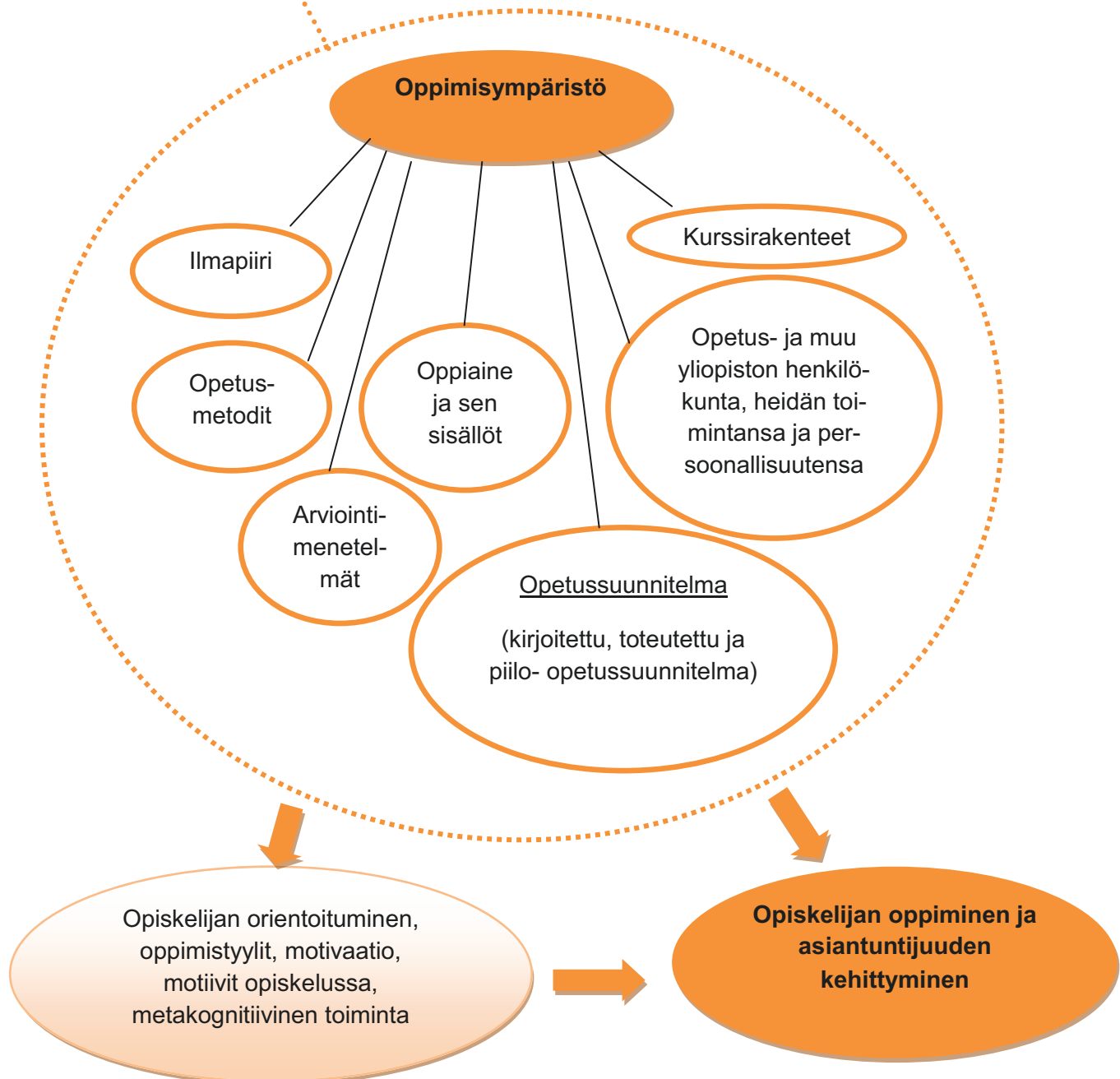
lee ottaa myös oppimisen tilannesidonnaisuuden kannalta kulttuuri, jossa opetus, opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Tässä tutkielmassa tarkasteltavana ympäristönä ja kulttuurina on yliopistoyhteisö ja sen kulttuuri. Kulttuurilla tarkoitetaan ympäristöä ja kulttuuria, jossa opetus, oppiminen ja opiskelu tapahtuvat. Oppiminen on aina sidoksissa siihen ympäristöön, kulttuuriin ja kontekstiin, jossa se tapahtuu. Oppiminen on siis osa kulttuuria, jossa oppiminen tapahtuu kulttuurin tuottamilla välineillä ja ehdoilla. Kulttuurin kautta sosiaalistumme oppimisprosessissa tietynlaiseen opetus- ja oppimiskulttuuriin sekä osallistumme kulttuurin toimintaan. (Tynjälä, 1999, s. 16-22, s. 128-148.) Tässä tutkielmassa kulttuurilla tarkoitetaan Lapin yliopistoa kontekstina, jossa oppiminen tapahtuu.

Oppimisympäristö rakentuu monista eri tekijöistä, joista yksi on opetusmenetelmät. Opetusmenetelmät eli opetusmenetelmät ovat opetuksen toteuttamis- ja työtapoja, joiden tulisi edistää opiskelijan oppimista. Opetusmenetelmien avulla opettaja aktivoi ja motivoi opiskelijoita sekä organisoii opetusta. Opetusmenetelmiä ovat esimerkiksi luennot, ryhmätyöt, ongelmaratkaisutehtävät, aktivoivat kirjoitustehtävät, oppimispäiväkirjat, lukemistot, aivoriihet, seminaarit, pelit ja verkko-opetus. Oppimisympäristössä vaikuttaa myös ilmapiiri, joka riippuu opettajasta, tilanteesta ja paikasta, jossa opetus tapahtuu sekä muista henkilöistä, kuten toisista opiskelijoista. Oppiaine, sen sisällöt ja kurssirakenteet vaikuttavat myös oppimisympäristössä yksilön oppimiseen. Oppiaineen sisältö, tavoitteet ja opetus riippuvat opetussuunnitelmassa annetuista tavoitteista ja sisällöistä sekä opettajan päätöksistä oppiaineen sisällön ja materiaalin suhteen. Samoin opettajan ja muun henkilökunnan persoonallisuus, toiminta ja päätökset opetuksen suhteen vaikuttavat. (Tynjälä, 1999, s. 16-22.)

Tämän lisäksi oppimisympäristössä oppimiseen vaikuttaa myös opetussuunnitelma ja sen tasot. Opetussuunnitelmassa on kolme eri tasoa: kirjoitettu-, toteutettu- ja piilo-opetussuunnitelma. Yleisesti ottaen opetussuunnitelma antaa opetukselle raamit, joiden puitteissa opetus tulee toteuttaa. Opetussuunnitelma kertoo tutkinnon ja opetuksen sisällöstä, rakenteista ja tavoitteista. (Karjalainen, 2003, s. 26-29.) Opetussuunnitelman käsitteeseen ja vaikutukseen oppimisympäristössä keskitytään tarkemmin seuraavassa alaluvussa. Tässä tutkielmassa keskitytään siis tilannesidonnaisen oppimisteoriaan eli kulttuu-

rin ja oppimisympäristön vaikutukseen opiskelijan oppimisprosessissa ja sitä kautta oppimisessa ja asiantuntijuuden kehittämisessä (kuvio 3).

Yliopistokulttuuri ja ympäristö, jossa opetus, opiskelu ja oppiminen tapahtuu

Kuvio 3. Tutkielmassa tarkasteltava oppimisprosessiin, oppimiseen ja asiantuntijuuden kehittämiseen vaikuttava ympäristö (Tynjälä, 1999, s. 16-20 mukailten.)

2.4 Opetussuunnitelma yliopistossa ja opetussuunnitelman eri tasot

Tässä alaluvussa esitellään, mitä opetussuunnitelma on ja millaisia ovat opetussuunnitelman eri tasot sekä mitä opetussuunnitelma tarkoittaa tämän tutkielman kannalta. Opetussuunnitelmalla tarkoitetaan opetuksen etukäteissuunnitelmaa. Se on toimintasuunnitelma, joka määrittelee ja ohjaa koulutusta, opetusta, opiskelua sekä opetuksen ohjaamista. Opetussuunnitelmateoria on saanut alkunsa vuonna 1918 Bobbitin teoksesta 'The Curriculum'. Hänen teoriansa painottuu kouluihin yleisesti eikä pelkästään korkeakouluihin. Hänen käsityksensä mukaan opetussuunnitelmien tulee olla päämäärien ja tavoitteiden lähde. (Karjalainen, 2003, s. 26-29; Uusikylä & Atjonen, 2005, s. 50-65.)

Bobbitin määritelmän myötä opetussuunnitelmien keskeinen osa oli tavoitteiden asettelu aina 1970-luvulle saakka. 1970-luvulla myös Suomessa tehtiin tutkintouudistus, jossa määriteltiin, että opetussuunnitelmissa tuli olla opintojen yleiset tavoitteet, sisällöt ja suoritust muodot. Vuonna 2002 opetusministeriön työryhmä puolestaan määritteli opetussuunnitelmaa seuraavasti: opetussuunnitelma on opetuksen ja opintojen suunnittelun väline, jonka avulla opetuksesta saadaan ehjä ja hallittu kokonaisuus. Lisäksi opetussuunnitelmassa tulee mainita opintojaksot ja kokonaisuudet sekä niiden tavoitteet, laajuus ja ydinaines. Opetussuunnitelma sisältää myös käytetyt menetelmät ja oppimisen arviointimuodot. (Karjalainen, 2003, s. 26-29; Uusikylä & Atjonen, 2005, s. 50-65.)

Opetussuunnitelmien laadinta vaatii monenlaista asiantuntemusta ja taitoja sen laatijoilta, sillä opetuksen tulee olla järjestelmällisesti ja perusteellisesti suunniteltua. Tämän lisäksi opetuksen tulee noudattaa oppimisen ja kehityksen psykologisia periaatteita ja lainalaisuuksia sekä muilta tahoilta tulevia määräyksiä ja lainalaisuuksia. Opetussuunnitelman laadintaan vaikuttaa myös suunniteltavan opetuslinjan käytettävissä olevat rahalliset, ajalliset ja muut aineelliset resurssit, kuten opetustilojen saatavuus sekä käytettävissä olevien opettajien ammattitaito, joka puolestaan vaikuttaa siihen, millaisia kokonaisuuksia voidaan toteuttaa opettajien ammattitaitojen ja muiden resurssien puitteissa. (Kari ym., 1994, s. 86-89.)

Opetussuunnitelmat vaihtelevat siis koulutusasteesta ja koulutusalaista riippuen. Perusopetuksessa opetussuunnitelmiin vaikuttavat suurelta osin opetushallituksen ja kunnan laatimat opetussuunnitelmat, mutta kukin koulu myös laatii opetussuunnitelman vuosittain. Opettaja myös laatii opetussuunnitelman, jolloin puhutaan varsinaisesta opetuksen suunnittelusta ja toteutuksesta. Yliopistojen opetussuunnitelmat pohjautuvat yliopistolakiin, jonka mukaan yliopistojen opetussuunnitelmien ja opetuksen tehtävänä on 'edistää vapaata tutkimusta sekä tieteellistä ja taiteellista sivistystä, antaa tutkimukseen perustuvaa ylintä opetusta sekä kasvattaa nuorisoa palvelemaan isänmaata ja ihmiskuntaa' (Ahola & Olin, 2000, s. 21). Yliopistolaki antaa siis raamit opetussuunnitelmalle, mutta yliopistoissa opetussuunnitelmien laatiminen on vapaampaa, sillä kunta tai valtio eivät laadi kullekin koulutusohjelmalle suunnitelmaa, vaan yleensä sitä on laatimassa yliopiston henkilöstö, professorit ja opettajat. Hyvä opetussuunnitelma riippuu siitä, millä koulutusasteella ollaan ja mitä alaa myös opetetaan. Kangasniemi ja Kansanen ovat kuitenkin laatineet muutamia asioita, jotka näkyvät hyvässä opetussuunnitelmassa. Heidän mukaansa hyvä opetussuunnitelma toimii hallinnollisena ja pedagogisena kontrollijärjestelmänä ja se pitää yllä opetuksellisia ja koulutuksellisia traditioita. Se myös edistää koulutuksen jatkuvuutta ja eri kouluasteiden yhteensopivuutta ja ilmentää koulutuspoliittisia tavoitteita. Hyvä opetussuunnitelma on myös joustava yhteiskunnan muutoksia varten. (Kari ym., 1994, s. 91- 94; Luoto & Lappalainen, 2006.)

Opetussuunnitelma on tärkeä työväline ja ohjekirja opintojen toteuttamisessa. Opetussuunnitelmassa on neljä eri tasoa: etukäteen laadittu eli kirjoitettu opetussuunnitelma, toteutettu opetussuunnitelma, opiskelijoiden kokema opetussuunnitelma sekä piilo-opetussuunnitelma. Etukäteen laadittu opetussuunnitelma on yleensä valtion tai kunnan laatima (muussa kuin yliopistokoulutuksessa). Toteutettu opetussuunnitelma puolestaan on opetuksen toteuttajien näkemys ja kirjallisen etukäteen laaditun opetussuunnitelman toimeenpano. (Ahola & Olin, 2000, s. 1-24; Kari ym., 1994, s. 91-94; Karjalainen, 2003, s. 26-29; Luoto & Lappalainen, 2006.) Piilo-opetussuunnitelma puolestaan vaikuttaa siihen, mitä opitaan kirjallisen ja toteutetun opetussuunnitelman lisäksi tai niistä huolimatta. (Ahola & Olin, 2000; Broady, 1986, s. 96-173). Tässä tapauksessa matkailututkimuksen pääai- neelle valtio tai kunta ei ole laatinut etukäteen laadittua opetussuunnitelmaa. Kuitenkin opetussuunnitelmia koskevat tietyt määräykset, kuten tutkinnon laajuus tulevat valtion ja yliopiston ja tiedekunnan taholta. Tässä tutkimuksessa keskitytään erityisesti toteutettuun

eli opiskelijoiden kokemaan opetussuunnitelmaan mutta tarkoituksena on selvittää mitkä asiat ovat vaikuttaneet oppimiseen ja asiantuntijuuden kehittymiseen opetussuunnitelman kaikilla eri tasoilla.

Kirjoitettu opetussuunnitelma on yleisin käsitys opetussuunnitelmasta. Kirjoitetusta opetussuunnitelmasta puhutaan myös virallisena opetussuunnitelmana, jonka on laatinut koulutusasteesta riippuen opetushallitus, koulu tai esimerkiksi tiedekunta. Yliopistokoulutuksessa opetussuunnitelman laatii yleensä tiedekunta yhdessä tiedekunnan henkilöstön kanssa. Kirjoitetussa opetussuunnitelmassa on yleistä opetuksen tavoitteiden tarkka määrittely. Kirjoitettu opetussuunnitelma on tehty opettajia, yliopistoa ja opiskelijoita varten. Se on opettajalle opetuksen suunnittelun ja toteuttamisen apuväline. Opiskelijoille kirjoitettu opetussuunnitelma puolestaan kertoo tutkinnon sisällöstä, toteutuksesta ja tavoitteista. (Ahola & Olin, 2000, s. 1-24; Karjalainen, 2003, s. 26-29.) Toteutunut opetussuunnitelma on todellinen opetussuunnitelma. Toteutettu opetussuunnitelma on se, joka näkyy varsinaisena opetuksena ja kirjoitetun opetussuunnitelman toimeenpanona. Koettu opetussuunnitelma sen sijaan on yksilöllinen jokaisella, sillä jokaisen opiskelijan oma panos, motivaatio, kiinnostuksen kohteet ja resurssit vaikuttavat koettuun opetussuunnitelmaan. (Ahola & Olin, 2000, s. 1-24; Karjalainen, 2003, s. 26-29.)

Piilo-opetussuunnitelma puolestaan vaikuttaa siihen, mitä ja miten todellisuudessa opitaan virallisen opetussuunnitelman lisäksi tai siitä huolimatta. Piilo-opetussuunnitelma ei kuitenkaan aina tule näkyviin, kun arvioidaan kirjoitettua tai toteutunutta opetussuunnitelmaa tai opiskelijoiden oppimistuloksia. Piilo-opetussuunnitelman vaikutuksia voidaan saada selville perehtymällä opiskelijoiden kokemuksiin kokonaisvaltaisesti. Piilo-opetussuunnitelma liittyy vahvasti yliopistoissa opiskelijoiden opiskelumotivaatioon ja opintomenestykseen, sillä yliopiston opetussuunnitelmille on ominaista väljyys ja näin piilo-opetussuunnitelmalle jää tilaa. Piilo-opetussuunnitelmassa vaikuttavat muun muassa opetushenkilökunnan ja muiden oppimisympäristössä toimivien henkilöiden tiedostetut ja tiedostamattomat asenteet, uskomukset, intressit sekä piilo-opetussuunnitelmaa ympäröivä yliopiston opiskelukulttuuri. Piilo-opetussuunnitelma vaikuttaa myös yliopiston kirjoittamattomien sääntöjen oppimiseen, kuten tentti- ja koekäytäntöihin, opiskelukulttuurin oppimiseen ja opiskelijoiden sopeutumiseen yhteiskuntaan. Piilo-opetussuunnitelmalla on koettu olleen vaikutusta myös

opiskelijoiden yliopistotyöskentelyyn, oppimistuloksiin, motivaatioon ja työrauhaongelmiin. (Ahola & Olin, 2000, s. 1-24; Broady, 1986, s. 96-173; Meri, 1992, s. 53-59, s. 65-73.)

Tämän lisäksi opettajilla on vapaus päättää opetusmenetelmistä ja arviointikeinoista. Heillä on myös oma arvomaailmansa ja yhteiskunnallinen käsityksensä sekä omat intressinsä, jotka voivat ilmetä piilo-opetussuunnitelman vaikutuksia tutkittaessa. Piilo-opetussuunnitelma muokkautuu myös sen mukaan, millainen ilmapiiri ja millaisia ihmissuhteita opetusympäristössä vallitsee (Määttä, 1991, s. 11-15). Näin ollen voidaan sanoa, että yliopistossa tietyssä oppiaineessa ei ole olemassa vain yhtä ainoaa opetussuunnitelmaa. Piilo-opetussuunnitelmassa keskeisenä tekijänä ja vaikuttajana on opettaja tai muu opetuksen toteuttaja, sillä joidenkin tutkijoiden mukaan piilo-opetussuunnitelmille on tyypillistä se, että vuorovaikutusprosessi suosii tietynlaisia opiskelijoita riippuen opetustavasta ja opettajasta. Lisäksi eri opiskelijaryhmille tai opiskelijoille opettajilla on omat piilo-opetussuunnitelmansa, joiden vaikutukset saadaan selville vain tutkimalla yksittäisten opiskelijoiden kokemuksia. Vaikka yliopisto-opiskelu on vapaampaa ilman läsnäolopakkoa riippuen oppiaineesta tai kurssista, on joissain tapauksissa opettajan auktoriteettiasemalla ja vallankäytöllä myös vaikutusta tilanteissa, joissa opiskelijat on sidottu tilanteeseen läsnäolopakollisten oppituntien ajaksi. Tällöin voidaan sanoa, että piilo-opetussuunnitelmalla on vaikutusta myös tasa-arvon toteutumiseen oppimisympäristössä sekä opiskelijoiden motivaatioon. (Ahola & Olin, 2000, s. 1-24; Broady, 1986, s. 96-173; Meri, 1992, s. 73-78.)

Opiskelijan kokemassa opetussuunnitelmassa on monta eri tasoa opiskelijalle. Kirjoitettu opetussuunnitelma tarkoittaa opiskelijalle opinto-opasta tai sen pohjalta laadittua henkilökohtaista opintosuunnitelmaa eli HOPS:a. Kirjoitettu opetussuunnitelma ohjaa opiskelijaa opintojen suunnittelussa, suorittamisessa ja valintojen tekemisessä ja auttaa hahmottamaan tutkintoa kokonaisuutena. Tämän lisäksi puhutaan myös toteutuneesta opetussuunnitelmasta, jonka toteutuksen opiskelija kokee opetuksen toimeenpanona. Toteutuneen opetussuunnitelman kokemiseen kuitenkin vaikuttaa opiskelijan oma aktiivisuus, eli kuinka paljon ja millä tavalla opiskelija osallistuu toteutettuun opetukseen. Opiskelijan kokema opetussuunnitelma käsittää kokonaisuudessaan kirjallisen opetussuunnitelman kokemisen ja toteutuneen opetussuunnitelman kokemuksen eli opetuksen. Tämän lisäksi opiskelijan kokeman opetussuunnitelman sisällä on myös piilo-opetussuunnitelman vaikutukset, vaik-

ka opiskelija ei tiedostaisikaan piilo-opetussuunnitelman vaikutuksia oppimiseensa ja asiantuntijuuden kehittymiseen. (Karjalainen, 2003, s. 26-32.) Opetussuunnitelmassa on monta eri tasoa ja jokaisella tasolla on eri asioita, jotka vaikuttavat opiskelijan oppimiseen ja sitä kautta asiantuntijuuden kehittymiseen. Kirjoitettu eli virallinen opetussuunnitelma antaa raamit opetukselle ja sen toteuttamiselle ja kertoo opiskelijoille tutkinnon sisällöstä, toteutuksesta ja tavoitteista. Toteutunut opetussuunnitelma on se, joka näkyy opiskelijalle varsinaisena opetuksen toteutuksena ja kirjallisen opetussuunnitelman toimeenpanona, jolloin samanaikaisesti se on myös osa opiskelijan kokemaa opetussuunnitelmaa. Toteutuneesta opetussuunnitelmasta vastaa opetus- ja muu yliopiston henkilökunta, mutta jokaisessa tutkinnon osassa ja kurssissa opetussuunnitelma on kuitenkin yksittäisen opettajan tulkinta ja toteutus kirjoitetusta opetussuunnitelmasta. Olennaista siis on, miten opetushenkilökunta tulkitsee, toteuttaa opetussuunnitelmaa ja millaisia valintoja ja päätöksiä tekee opetuksen suhteen. Piilo-opetussuunnitelman puolestaan opettaa ohi varsinaisen ja toteutuneen opetussuunnitelman institutionaaliin arkikäytänteisiin, joita voivat olla esimerkiksi tentti- tai opetuskäytäntöihin oppiminen tai asenteiden oppiminen. Piilo-opetussuunnitelma määrittää ja ohjaa siis oppimisprosesseja huomaamattomasti. Piilo-opetussuunnitelma voi olla tiedostettu tai tiedostamaton opiskelijalle ja opetuksen toteuttajalle, mutta silti siinä tapahtuvat asiat voivat vaikuttaa olennaisesti opiskelijan asiantuntijuuden kehittymiseen edistävästi tai estävästi. (Ahola & Olin, 2000, s. 1-24; Broady, 1986, s. 96-173; Meri, 2003, s. 26-32.) Tässä tutkimuksessa olennaisinta on toteutuneen ja opiskelijan kokeman opetussuunnitelman sekä piilo-opetussuunnitelman rooli, sillä tarkoituksena on tutkia opiskelijoiden kokemuksia asiantuntijuuden kehittymistä edistävästä ja estävästä tekijöistä koulutuksessa.

2.5 Opetussuunnitelma Lapin yliopiston matkailututkimuksen pääaineessa

Matkailututkimusta on voinut opiskella pääaineena Lapin yliopistossa vuodesta 1993 lähtien. Tähän päivään mennessä opetussuunnitelma on muuttunut niin sisällöltään kuin rakenteeltaankin. Tässä tutkielmassa keskitytään vuonna 2008 tai sen jälkeen aloittaneisiin matkailututkimuksen pääaineopiskelijoihin, joten tutkielmassa tarkastellaan opetussuunnitelmia vuosilta 2008-2014. Tässä alaluvussa esitellään, miten matkailututkimuksen opetussuunnitelma on muuttunut tarkastelujakson aikana.

Kandidaatin tutkinnon (180 op) rakenne on pysynyt melkein samankaltaisena vuodesta 2008 vuoteen 2013. Tutkinto on rakentunut matkailututkimuksen perus- ja aineopinnoista (60 op) ja vapaasti valittavan pitkän sivuaineen perus- ja aineopinnoista (60 op), pakollisista kieliopinnoista (25 op) ja metodiopinnoista (25 op) sekä vapaasti valittavista opinnoista (10 op). Kieliopinnot ovat pysyneet samankaltaisina vuoteen 2013 asti. Tutkintoon on kuulunut kieliopinnoista (25 op) pakollisia kieliopintoja 15 op, joista opiskelijan on tullut valita jokin akateemiset tekstitaidon kursseista (2 op) ja jokin puheviestinnän kursseista (2 op). Pakollisiin ovat olleet kuuluneet myös englannin kielen kaksi kurssia (6 op) ja kaksi ruotsin kielen kurssia (4 op). Valinnaisia kieliopintoja on ollut 11 op, jotka opiskelija on saanut valita puheviestinnän, akateemisten tekstitaitojen, ruotsin tai englannin jatkokursseista tai eri kielten käytön ja kulttuurin sivuainekokonaisuuksien kursseista. Vuonna 2013 kieliopintoihin on tullut muutos, jonka jälkeen valinnaisia kieliopintoja tulee suorittaa 11 opintopisteen sijaan 6 opintopistettä, jolloin kieliopintoja on yhteensä vain 20 opintopistettä. Lisäksi valintamahdollisuuksia on rajoitettu. Aikaisemmin akateemisissa tekstitaidoissa ja puheviestinnässä valittavana on ollut molemmissa viisi eri kurssia, kun taas vuodesta 2013 alkaen valittavana molemmissa on vain yksi kurssi. (ks. Tompuri, 2009; Vehkaperä, 2007; Vehkaperä, 2008; Weboodi, 2014.) Ylipäänsä matkailututkimuksen kandidaatin tutkinnon perus- ja aineopinnot ovat 2008-2012 opetussuunnitelmien perusteella olleet yhteiskunnallisesti painottuneita ja monitieteisiä opintokokonaisuuksia, joka esimerkiksi näkyy vuoden 2009-201 opetussuunnitelmasta (taulukko 2). Lisäksi erona moniin muihin Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden oppiaineisiin verrattuna matkailututkimuksen kandidaatin ja maisterin tutkinnossa vaaditaan kaksi vierasta kieltä kotimaisten lisäksi, koska matkailu on kansainvälinen ala. Tämän lisäksi kandidaatin tutkintoon kuuluu pitkä sivuaine (

60 op), jotta opiskelijoilla on jokin tieteenalajahja monitieteisten pääaineen opintojen ohella.

Taulukko 2. Matkailututkimuksen perus- ja aineopinnot opetussuunnitelman 2009-2010 mukaan

<p>Matkailututkimuksen perus- ja aineopinnot 2009-2010</p> <p>MATKAILUTUTKIMUKSEN PERUSOPINNOT 25 op</p> <p>YMAT1111 Matkailun johdantokurssi 5 op YMAT1112 Kulttuurimatkailun perusteet 5 op YMAT1113 Liikkuminen luonnossa 5 op YMAT1114 Onnistuva matkailutuote 5 op YMAT1115 Matkailun liiketoimintaosaamisen perusteet 5 op</p> <p>MATKAILUTUTKIMUKSEN AINEOPINNOT 35 op</p> <p><u>Pakolliset kurssit:</u> YMAT1201 Matkailun praktikum 5 op YMAT1205 Matkailututkimuksen seminaari, kandidaatintut- kielma ja kypsyysnäyte 10 op YMAT1232 Destination Marketing Management I 5 op YMAT1211 Introduction to Cultural Studies of Tourism 5 op YMAT1212 Kestävä luontomatkailu 5 op YMAT0100</p> <p><u>Valinnaiset kurssit (valitse vähintään yksi seuraavista):</u> TKTA1103 Matkailun taloustiede 5 op YMAT1214 Elämystalous ja matkailun innovaatiot 5 op YMAT1241 Regional Issues in Tourism (luennoidaan joka toinen vuosi) 5 op YMAT1215 Matkailu ja maaseudun elinvoimaisuus (luen- noidaan joka toinen vuosi) 5 op YMAT1217 Matkailuoikeuden perusteet</p>
--

(ks. Tompuri, 2009.)

Maisterin tutkinto (120 op) on puolestaan rakentunut pro gradusta ja tutkielmaseminaarista (40 op + 10 op), matkailututkimuksen syventävistä opinnoista (40 op), sivuaineopinnoista (25 op) ja kieliopinnoista (5 op). Maisterin opintoihin on myös kuulunut aina pakollinen kolmas kieli (5 op), joka on koostunut joko saksan, saamen, ranskan, venäjän tai espanjan tai tiedekunnan muun hyväksymän kielen tekstin ymmärtämisen ja projekti- ja verkos-

tointitaidon kurssista. Vuonna 2008 maisterin vaiheessa oli kolme eri suuntautumisvaihtoehtoa, joille oli omat erilliset syventävät opintokokonaisuudet. Suuntautumisvaihtoehtoina olivat matkailun liiketoimintaosaaminen, matkailun kulttuurintutkimus ja luontomatkailu. Suuntautumisvaihtoehtoa valitessa opiskelijalla tuli olla suoritettuna markkinoinnin perus- ja aineopinnot matkailun liiketoimintaosaamisen suuntautumiseen. Luontomatkailussa suosituksena puolestaan oli sosiologian, kansainvälisten suhteiden, markkinoinnin, maantieteen tai ympäristöopinnojen sivuainekokonaisuus. Opinto-oppaassa kuitenkin sanotaan, että muukin vastaava sivuaine käy, josta voidaan neuvotella pääaineen opettajan kanssa. Suuntautumisvaihtoehdot ovat pysyneet muuten samankaltaisina vuoteen 2012 asti. Tosin vuoden 2009 jälkeen suuntautumisvaihtoehdoissa ei ole ollut niin laajoja kurssikokonaisuuksia syventävissä opinnoissa kuin vuonna 2008. Vuonna 2009 eri suuntautumisvaihtoehtoissa on vain yksi kurssi jokaista suuntautumisvaihtoehtoa varten, loput syventävät opinnot ovat olleet yhteisiä kaikille suuntautumisvaihtoehdoille. (ks. Tompuri, 2009; Vehkaperä, 2007; Vehkaperä, 2008; Weboodi, 2014.)

Vuonna 2013 kandidaatin ja maisterin tutkinnon rakenteeseen on tehty suuria muutoksia. Kandidaatin tutkinnossa aineopinnojen määrä on kasvanut kymmenellä opintopisteellä, mutta vastaavasti metodiopinnojen määrä on laskenut aiempien vuosien 25 opintopisteestä 19:sta. Myös kielioopinnojen määrä on laskenut 25:sta 20:n opintopisteeseen. Tällöin valinnaisia aineopintoja tulee suorittaa 10 opintopistettä enemmän kuin aiempina vuosina. Valinnanmahdollisuuksia aineopinnojen valinnaisissa opinnoissa on enemmän kuin aiemmin, joiden avulla voi suunnata omaa asiantuntijuutta tiettyyn suuntaan. Aineopinnojen valinnaisissa opinnoissa on tarjolla kursseja eri aihepiireistä, joita ovat: matkailu taloudellisena toimintana, matkailun kestävät toimintaympäristöt, matkailun tuotteistaminen, matkailu työnä ja matkailun ajankohtaiset teemat. Näiden lisäksi mahdollisuutena on valita Matkailun koulutus- ja tutkimusinstituutin tarjoamia ristinvalittavia opintoja muilta Matkailun koulutus- ja tutkimusinstituutin koulutusasteilta, kuten Lapin ammattikorkeakoululta. (ks. Tompuri, 2009; Vehkaperä, 2007; Vehkaperä, 2008; Weboodi, 2014.)

Maisterin tutkinnon rakenne on selvästi eniten kokenut muutoksia vuoden 2013 jälkeen opintosuunnitelman rakenteellisella tasolla. Suuntautumisvaihtoehdot on jätetty pois ja kuten taulukosta 3 huomataan, myös kurssien nimet ovat paljolti muuttuneet ja sivuaineen

tilalle on tullut uusia pakollisia matkailututkimuksen syventäviä kursseja verrattuna opintosuunnitelmaan vuodelta 2009-2010 (taulukko 3). Valinnaisia syventäviä kursseja ei ole, vaan kaikki syventävät opinnot ovat pakollisia omasta suuntautumisesta riippumatta. Myös sivuainekokonaisuuden laajuus on pudonnut 25 opintopisteestä 10 opintopisteeseen, jolloin pääaineen syventävien opintojen määrää on nostettu. (ks. Tompuri ,2009; Weboodi, 2014.) Syinä tutkinnon muutoksiin ovat muun muassa muutokset yliopiston organisaatiossa, strategiassa ja rahoituksessa, oppiaineen henkilöstössä ja henkilöstön tutkimusintresseissä ja osaamisessa sekä laajemmin työelämässä ja yhteiskunnassa alue-, valtakunnan ja kansainvälisellä tasolla.

Taulukko 3. Matkailututkimuksen pääaineen maisterin tutkintojen sisällön vertailu opetus-suunnitelmien 2009-2010 ja 2013-2015 välillä.

Yhteiskuntatieteiden maisterin tutkinto (120 op) 2009-2010	Yhteiskuntatieteiden maisterin tutkinto (120 op) 2013-2015
<p>YMAT1300 MATKAILUTUTKIMUKSEN SYVENTÄVÄT OPINNOT (90 op)</p> <p>YMAT1311 Matkailu työnä ja ammattina 5 op</p> <p>YMAT1312 Matkailun tieteellinen lukemisseminaari 5–10 op</p> <p>YMAT1313 Matkailututkimuksen menetelmät 6 op</p> <p>SMEN0311 Monimuuttujamenetelmät 4 op tai YMEN1104 Kvalitatiivisen analyysin kurssi 4 op</p> <p>YMAT1314 Projekti- ja hankeosaaminen 5 op</p> <p>YMAT1315 Tutkielmaseminaari ja tutkielma 50 op</p> <p>Valinnaiset opinnot 10–15op</p> <p>1) Matkailun liiketoimintaosaaminen 15 op</p> <p>YMAT1316 Destination Marketing Management II 7 op YMAT 1317 Matkailun tuotejohtaminen 8 op</p> <p>2) Matkailun ympäristö- ja yhteiskuntatutkimus 10 op</p> <p>YMAT1318 Luontomatkailun kenttäkurssi 10 op tai YMAT1319 Kulttuurimatkailun kenttäkurssi 10 op</p> <p>Kieliopinnot 5 op Sivuaaineopinnot 25 op</p>	<p>YMAT1300 MATKAILUTUTKIMUKSEN SYVENTÄVÄT OPINNOT (105 op)</p> <p>YMAT0311 Alueiden moniulotteisen kehittämisen kenttäkurssi 8 op</p> <p>YMAT0312 Johtajuus matkailualalla 6 op</p> <p>YMAT0313 Matkailun ennakoiva palvelumuotoilu 8 op</p> <p>YMAT0314 Projektit tutkimus- ja kehittämistyön mahdollistajana 3 op</p> <p>YMAT0315 Matkailualan asiantuntijuteen kasvaminen 15 op</p> <p>YMAT0316 Matkailututkimuksen lukemisto 5 op</p> <p>YMAT0317 Matkailututkimuksen metodologia 5 op</p> <p>YMAT1390 Matkailun menetelmäkesäkoulu 5 op (tai vaihtoehtoisesti joku kvantitatiivisten tai kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien syventävä täydentävä kurssi)</p> <p>YMAT1315 Tutkielmaseminaari ja pro gradu -tutkielma 50 op</p> <p>Kieliopinnot 5 op Sivuaaineopinnot 10 op</p>

(ks. Tompuri, 2009; Weboodi, 2014.)

3 Tutkielman metodologiset ratkaisut

Seuraavissa alaluvuissa esittelen tutkimuksessa valitut metodologiset ratkaisut ja perustelen miksi ne ovat olleet relevantteja juuri tämän tutkimuksen kannalta. Lisäksi kerron, miten olen metodologisia valintoja hyödyntänyt tutkimuksen tekemisessä ja lopuksi pohdin tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta.

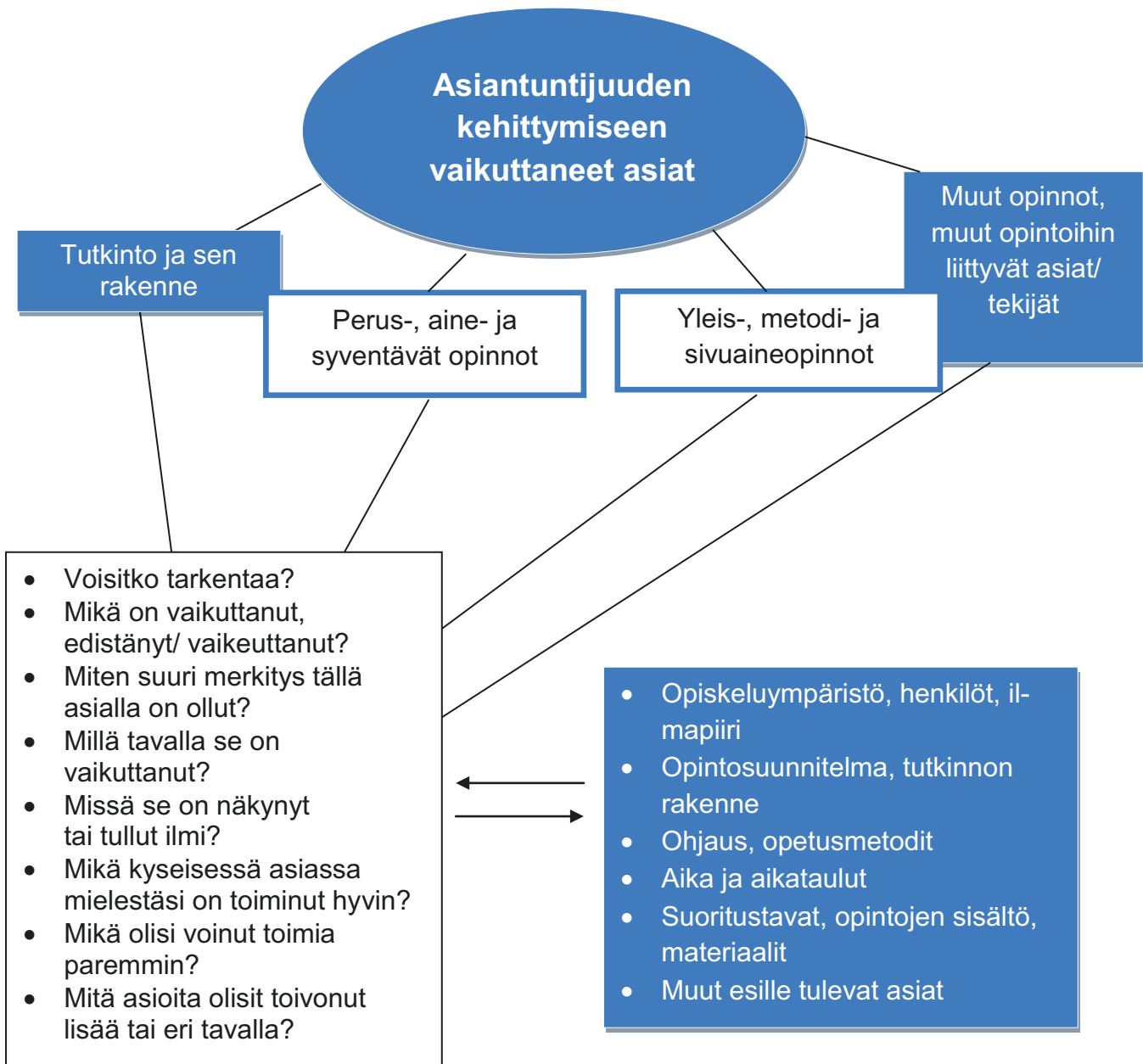
3.1 Puolistrukturoidut teemahaastattelut aineistona

Tutkimuksen pääaineisto kerättiin Lapin yliopiston matkailututkimuksen pääaineen seitsemälle opiskelijalle tehdyn teemahaastattelun avulla. Haastattelut rakentuivat oppimisen ja asiantuntijuuden kehittymisen sekä opetussuunnitelmateorian pohjalle. Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituna teemahaastatteluina, joita ohjasi luvussa kaksi esitelty teoreettinen viitekehys. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ja teemat ovat kaikille samat, mutta valmiita vastausvaihtoehtoja ei ole annettu haastateltaville. Kysymyksillä ei ole siis tarkkaa muotoa ja kysymysten järjestys vaihteli tilanteen mukaan. (ks. Hirsjärvi, 1999; Hirsjärvi & Hurme, 2008, s. 42-47; Ruusuvuori ym., 2000).

Haastattelun apuna oli kuitenkin neljä pääkysymystä, joiden tarkka muoto vaihteli, mutta kysymyksen aihepiiri pysyi samana. Kysymyksinä olivat:

- Voisitko aluksi kertoa missä opintojen vaiheessa olet? Monettako vuotta opiskelet matkailututkimusta?
- Mikä on mielestäsi edistänyt oppimistasi ja asiantuntijuuden kehittymistä matkailututkimuksen perus/aine/syventävissä opinnoissa? Mikä vastaavasti on vaikeuttanut oppimistasi ja asiantuntijuuden kehittymistä?
- Mikä on mielestäsi edistänyt oppimistasi ja asiantuntijuuden kehittymistä yleis-, sivuaine- ja metodiopinnoissa? Mikä vastaavasti on vaikeuttanut oppimistasi ja asiantuntijuuden kehittymistä?
- Mitä mielestäsi on tärkeää ottaa huomioon matkailututkimuksen opinnoissa asiantuntijuuden kehittymisen kannalta?

Haastattelussa apuna oli myös miellekartta (kuvio 4), jonka avulla haastattelussa voitiin edetä tai siirtyä aiheesta toiseen tilanteen mukaan. Miellekartan avulla voitiin käsitellä haastattelussa kaikki ennalta suunnitellut aihepiirit.

Kuvio 4. Teemahaastattelun apuna käytetty miellekartta haastattelun teemoista

Teemahaastattelu valikoitui aineistonkeruumenetelmäksi, koska tutkimuksessa haluttiin korostaa haastateltavia tutkimustilanteessa subjekteina. Teemahaastattelujen tarkoituks-

na oli saada kuvaa matkailututkimuksen pääaineopiskelijoiden käsityksistä ja ajatuksista sekä mielipiteistä asiantuntijuuden kehittymisestä opinnoissa. Lisäksi tutkimuksessa oli tarkoitus saada syvällisemmin tietoa siitä, mitkä tekijät ja asiat oppimisympäristössä ja kulttuurissa sekä opetussuunnitelman eri tasoissa ovat vaikuttaneet opiskelijoiden oppimiseen ja sitä kautta asiantuntijuuden kehittymiseen. Esimerkiksi piilo-opetussuunnitelmien vaikutuksia voidaan saada selville perehtymällä opiskelijoiden kokemuksiin kokonaisvaltaisesti. Lisäksi eri opiskelijaryhmille tai opiskelijoille opettajilla on omat piilo-opetussuunnitelmansa, joiden vaikutukset saadaan selville vain tutkimalla yksittäisten opiskelijoiden kokemuksia .(Kari ym., 1994, s. 91-94.) Tämän vuoksi haastateltavat valittiin eri vuosikursseilta. Lisäksi teemahaastattelun avulla matkailututkimuksen opiskelijoilla oli mahdollisuus tuoda ajatuksensa ja mielipiteensä julki tutkimuksen kautta. Teemahaastattelu sopii menetelmäksi, kun halutaan syventää ja selventää aihetta, halutaan sijoittaa haastateltavien ajatukset laajempaan kontekstiin ja kyseessä on vähän kartoitettu tutkimusalue. Haastattelussa on myös suuremmat mahdollisuudet motivoida tutkittavia kuin esimerkiksi lomaketutkimuksessa. Haastattelun avulla saadaan myös kuvaavia esimerkkejä tutkittavasta aiheesta. (Hirsjärvi & Hurme, 2008, s. 42-47.)

3.1.1 Haastateltujen valinta

Aineiston hankkimistapaan ja haastateltujen valintaan vaikuttivat suurimmaksi osaksi matkailututkimuksen opiskelijoiden määrä ja tutkimuksen tekoon liittyvät ajalliset resurssit. Tutkielman tekoaikana keväällä 2014 Lapin yliopistossa matkailututkimusta pääaineenaan opiskelevia on 255, joista yhteiskuntatieteiden kandidaatin tutkintoa on suorittamassa 181 opiskelijaa ja yhteiskuntatieteiden maisterin tutkintoa 74 opiskelijaa. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden opintopäällikön Vehkaperän mukaan läsnä oleviksi ilmoittautuneita näistä on yhteensä 143 opiskelijaa. (henkilökohtainen tiedonanto, 25.4.2014.) Teemahaastattelu valikoitui aineistonkeruutavaksi juuri sen luonteen vuoksi. Tutkielman tarkoitus oli saada syvempää tietoa tutkittavasta aiheesta, jonka vuoksi kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä rajautui pois. Kvantitatiivisen tutkimusotteen avulla aiheesta olisi voinut saada kokonaisvaltaisemman näkemyksen kaikkien opiskelijoiden ajatuksista, mutta tutkimuksen tulokset olisivat voineet jäädä suppeammiksi. Tutkielman tarkoitus oli saada syvällisemmin tietoa siitä, millaiset tekijät ja miten ne ovat koulutuksessa ja oppimisympäristössä vaikuttaneet opiskelijoiden oppimiseen ja sitä kautta asiantuntijuuden kehittymiseen. Esimerkiksi

piilo-opetussuunnitelman vaikutuksia voidaan saada selville parhaiten perehtymällä opiskelijoiden kokemuksiin kokonaisvaltaisesti, jolloin teemahaastattelun valinta on olennainen tutkielman kannalta (Meri, 1992, s. 53-59, s. 65-73).

Haastateltuja valitessa käytettiin harkinnanvaraista näytettä ja niin sanottua eliittiteoriaa. Tämän teorian perusteella valitaan haastateltaviksi henkilöt, joilta uskotaan saatavan parhaiten tietoa tutkittavasta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi, 2002, s. 88.) Lisäksi harkinnanvaraisen näytteen avulla pyritään saamaan tilastollisten yleistyksien sijaan tietoa syvällisemmin tutkittavasta aiheesta (Hirsjärvi & Hurme, 2008, s. 58-60). Haastateltujen valintaan vaikuttivat juuri haastateltavien oma kiinnostus aiheeseen ja matkailututkimuksen koulutuksen kehittämiseen. Valintani perustui siihen, että haastateltavat ovat jollain tasolla opintojen jossain vaiheessa olleet aktiivisesti mukana matkailututkimuksen opintojen kehittämisessä, joko konkreettisesti mukana jollain tavalla opetuksen kehittämistyössä tai erityisesti omalta vuosikurssiltaan aktiivisia palautteen annossa.

Haastateltavat ovat aloittaneet opintonsa Lapin Yliopistossa vuoden 2008 jälkeen. Aloitusvuoden mukaan haastateltavia valikoitui yhteensä seitsemän, jokaiselta aloitusvuodelta yksi opiskelija. Haastateltuja valikoitui jokaiselta vuosikurssilta yksi sen vuoksi, että resurssit eivät riittäneet kuin seitsemän haastattelun toteuttamiseen. Haastateltujen aloitusvuosi valikoitui sen mukaan, että haastateltavat ovat ilmoittautuneet läsnä oleviksi yliopistoon ja ovat suorittamassa opintojaan. Heillä oli siis tuoreessa muistissa omat kokemuksensa ja käsityksensä opetuksesta ja opinnoista. Lisäksi osa suorittaa kandidaatin tutkintoaan ja osa maisterin tutkintoaan. Näin saatiin käsitystä oppimisesta ja asiantuntijuuden kehittymisestä sekä kandidaatin tutkinnon että maisterin tutkintojen aikana. Aineistoon saatiin myös vaihtelevuutta, kun mukana oli sellaisia haastateltavia, jotka olivat opiskelleet monen eri opetussuunnitelman aikana. Tämän vuoksi haastateltujen lukumääräksi valikoitui seitsemän henkilöä, jotta haastateltavia on edustettuna jokaiselta vuosikurssilta. Matkailututkimuksen opetussuunnitelma on muuttunut viimeisien vuosien aikana, siksi koen, että on tärkeää saada mukaan haastateltavia, jotka ovat kokeneet opetussuunnitelman muutokset opintojensa aikana. Valmistuneet rajasin pois haastateltavien joukosta, sillä saatavilla ei ollut listaa valmistuneiden yhteystiedoista, eikä Lapin yliopistolla ole lupaa luovuttaa valmistuneiden yhteystietoja tutkimusta varten. Lisäksi valmistuneilla henkilöillä eivät opinnot ole

niin tuoreessa muistissa kuin opintoja parhaillaan suorittavilla. Myös haastattelujen tekeminen ympäri Suomea olisi ollut hankalaa, ottaen huomioon ajalliset ja taloudelliset resurssini.

3.1.2 Teemahaastattelujen suunnittelu ja toteutus

Teemahaastattelun valinnassa riskinä ovat virhelähteet, koska haastateltavat eivät välttämättä ymmärrä täysin samalla tavalla käsiteltävää ilmiötä kuin haastattelija. Lisäksi haastattelun luotettavuutta heikentää haastateltavien mahdollinen taipumus esittää vastauksia, joissa he mukailevat liikaa haastattelijan näkemyksiä aiheesta. (Ruusuvuori ym., 2000.) Nämä seikat pyrittiin välttämään teemahaastattelulle tyypillisten etukäteen suunniteltujen aihepiirien tarkalla määrittelyllä.

Haastattelun teema-alueet käytiin läpi haastateltavien kanssa haastattelujen alussa, jotta haastateltavalla ja haastattelijalla oli yhteinen käsitys siitä, mitä osa-alueita käsitellään haastattelussa. Ennen haastattelua haastatelluille lähetettiin sähköpostitse haastattelu-pyyntö, jossa myös lyhyesti kerrottiin mitä kyseisessä tutkielmassa tutkitaan (liite1) ja mitä haastattelu vaatii haastatelluilta. Haastattelun alussa haastatellut saivat myös tutustua rauhassa siihen, mitä asiantuntijuus tässä tutkimuksessa tarkoittaa ja mitä taitoja, tietoja ja kykyjä matkailualan asiantuntijan tulee omata (taulukko 4). Etukäteisvalmisteluiden avulla haastatellut pääsivät paremmin tutkittavaan asiaan sisälle.

Taulukko 4. Haastatelluille esitetty tiivistelmä asiantuntijuuden ja matkailualan asiantuntijuuden käsitteistä

Mitä on asiantuntijuus?	Matkailualan asiantuntijan tarvitsemat tiedot ja taidot
<ul style="list-style-type: none"> • Arkiajattelussa asiantuntijuus nähdään pysyvänä ominaisuutena. Eli tietyn koulutuksen suorittuaan henkilö on oman alansa asiantuntija • Yleisesti ottaen monien tutkijoiden mielestä asiantuntijuus rakentuu kolmesta eri tiedon lajista, joita ovat teoreettinen ja muodollinen tietämys, käytännöllinen tietämys ja osaaminen sekä itsesäätelytiedot ja - taidot kuten kyky ohjata ja arvioida kriittisesti omaa toimintaa 	<ul style="list-style-type: none"> • teoreettinen ja muodollinen tietämys alasta • käytännöllinen tietämys ja osaaminen • itsesäätelytaidot ja tiedot • kyky tiedon etsimiseen, muokkaamiseen, soveltamiseen ja uuden tiedon luomiseen • yhteistyö -, ryhmätyö - ja kommunikointitaidot • kyky päätöksentekoon, päättelyyn ja analysointiin • paineen ja epävarmuudensieto • ongelmanratkaisu - ja ennakoititaidot • määrätietoisuus, rohkeus, kriittisyys ja itsekriittisyys • seurallisuus ja empatiakyky • kirjoitus - ja verbaaliset taidot • johtamis- ja ihmissuhdetaidot • luovuus ja joustavuus • teknologinen osaaminen • sopeutumiskyky uusissa tilanteissa • kielitaidot • kyky tunnistaa kulttuurien monimuotoisuutta • kyky ymmärtää muita kulttuureja ja olla ympäristöllisesti valveutunut

(Costa ym., 2012; Garcia- Rosell & Pyhäjärvi, 2013; Eteläpelto, 1997, s. 86; Eteläpelto 1997, s. 92–96; Hakkarainen ym., 2002; Rodriguez - Antòn ym., 2013; Sapattinen, 2012; Tynjälä, 1999, s. 160–16; Tynjälä, 2003, s. 40–47; Tynjälä, 2008; Tynjälä & Nuutinen, 2007; Wang, Ayres & Huyton, 2010; Zegrer & Mössenlechner, 2009.)

Lisäksi tutkijan ennakkokäsitykset tutkittavasta aiheesta tulee ottaa huomioon teema-alueita määrittäessä ja kysymyksiä tehdessä, jotta ne eivät liikaa ohjaisi haastateltavien näkemyksiä. Haastattelussa tulee ottaa huomioon myös se, missä haastattelu pidetään.

Haastattelupaikan tulee olla mahdollisimman neutraali, jotta haastateltava tuntee olonsa turvalliseksi, eikä tilassa ole liikaa häiriötekijöitä. (Ruusuvoori ym., 2000.) Esimerkiksi julkisessa tilassa haastattelu voi helposti keskeytyä kolmannen henkilön tullessa huoneeseen.

Omat ennakkokäsitykseni haastateltavasta aiheesta ovat varmasti jollain tasolla vaikuttaneet haastattelutilanteeseen. Tutkimuksen asettelu jo itsessään heijastaa omia ennakkokäsityksiäni tutkittavasta aiheesta. Oletan siis, että oppimisympäristössä olevilla tekijöillä on edistäviä tai estäviä vaikutuksia yksilön oppimiseen ja asiantuntijuuden kehittämiseen. Oma kokemukseni opinnoista on, että oppimisympäristön tekijöistä kurssien sisältö ja materiaalit sekä opetusmenetelmät eivät ole aina olleet mahdollisimman laadukkaita ja haastavia oman oppimiseni ja asiantuntijuuteni kehittämisen kannalta. Haastattelun teemoja ja kysymyksiä laatiessani pyrin neutralisoimaan omaa ennakkonäkemykseni, sillä että haastattelukysymykset olivat mahdollisimman avoimia ja laajoja, jotta haastatellut saivat vastata mahdollisimman vapaasti. Myös teemahaastattelu aineistonkeräämismetodin valikoitui juuri tämän syyn vuoksi, että haastattelussa ei olisi liian tarkkoja kysymyksiä. Haastattelussa käytetyt tarkentavat apukysymykset pyrin myös pitämään mahdollisimman neutraaleina. Tarkentavina apukysymyksinä olivat esimerkiksi 'Millä tavalla kyseinen asia on vaikuttanut, Missä se on näkynyt tai tullut ilmi, Mikä kyseisessä asiassa mielestäsi on toiminut hyvin tai huonosti', jotka näkyvät jo aiemmin esitellyssä teemahaastattelun apuna käytetyssä miellekartassa (kuviokuva 4). Haastattelut toteutettiin MTI:n tiloissa, jossa oli rauhallinen luokkatila käytettävissä haastattelujen ajan. Kaksi haastattelusta pidettiin haastateltujen kotona rauhallisessa paikassa haastateltavien aikataulujen vuoksi. Tilat valikoituvat juuri rauhallisen ympäristönsä vuoksi, jolloin haastattelut sujuivat ilman ylimääräisiä häiritseviä ääniä tai keskeytyksiä. Luokkatilassa ei myöskään ollut esillä tai saatavilla muunlaisia häiriötekijöitä, kuten esimerkiksi musiikkia tai tietokoneita päällä, jotka olisivat voineet viedä keskittymisen muualle.

Haastattelut toteutettiin maaliskuun 2014 puolivälissä Rovaniemellä. Keskimäärin haastattelut kestivät noin 41 minuuttia jokainen. Litteroitavaa ja analysoitavaa aineistoa haastattelusta tuli yhteensä 4 tuntia ja 48 minuuttia. Haastattelutilanteet olivat rentoja ja avoimia, joissa haastateltavat saivat kertoa vapaasti tuntemuksistaan ja ajatuksistaan. Uskon, että läheinen suhde tutkittavaan aiheeseen on tässä tapauksessa ollut pikemminkin positiivi-

nen tekijä kuin haastatteluja häirinnyt tekijä. Tunnen tai tiedän haastateltavat jollakin tasolla, sillä matkailututkimuksen pääaineopiskelijoita on vähän. Haastateltavien tunteminen etukäteen loi haastattelutilanteeseen avoimen ilmapiirin, sillä haastateltavien ei tarvinnut erikseen jännittää, millainen haastattelija on ja tuleeko hänen kanssaan toimeen. Lisäksi tilanteessa ei ollut sosiaalista painetta sen kannalta, uskaltaako esittää myös hyvin kritisoivia ja avoimia kommentteja. Esimerkiksi opettajan haastateltaessa samasta aiheesta opiskelijoita, voisi opiskelijoista tuntua vaikeammalta antaa rehellisiä ja avoimia vastauksia, koska mahdolliset vastaukset saattaisivat kohdistua suoraan itse haastattelijaan. Kanssaopiskelijan rooli haastattelutilanteessa loi avointa ja ymmärtävää ilmapiiriä, koska haastateltava ja haastattelija olivat jakaneet samankaltaisia kokemuksia opinnoista ja tutkielman aiheeseen liittyvä konteksti on molemmille tuttu. Myös yhteinen mielenkiinto oppiaineen kehittämiseen loi motivoitunutta tunnelmaa haastattelutilanteeseen.

3.2 Teoriaohjaava sisällönanalyysi menetelmänä

Sisällönanalyysin voi toteuttaa aineistolähtöisesti, teorialähtöisesti tai teoriaohjaavasti. Tässä tutkimuksessa aineiston tulkintaa ohjasi teoriaohjaava sisällönanalyysi. Analyysissa käytettiin teoriaa apuna analyysin etenemisessä, mutta varsinainen analyysi kulkee kuitenkin aineiston ehdoilla. Teoriaa ei siis testattu, vaan teorian käyttämisellä apuna analyysissä oli tarkoitus avata uusia ajatusuria. (Tuomi & Sarajärvi, 2002, s. 99- 102.) Analyysistä voidaan siis havaita aikaisemman tiedon vaikutus. Teoriaohjaava sisällönanalyysi on tutkimuksen kannalta relevantti, sillä aineiston kerääminen on pohjautunut asiantuntijuuden rakentumista ja opetussuunnitelmia koskeviin teorioihin..

Sisällönanalyysissä kerätty aineisto jaetaan yleensä osiksi ja sen jälkeen ne kootaan uudelleen tieteellisiksi johtopäätöksiksi. Tätä kutsutaan myös aineiston abstrahoinniksi, eli kerätty aineisto järjestellään siihen muotoon, että sen perusteella tehdyt johtopäätökset voidaan irrottaa esimerkiksi tietyistä vastaajista tai vastauksista ja siirtää ne yleiselle käsitteelliselle tasolle (Metsämuuronen, 2000, s. 50–52; Syrjälä ym., 1995). Syrjäläisen mukaan sisällönanalyysin vaiheet jakautuvat kahdeksaan eri osaan. Alussa tutkija perehtyy omaan aineistoon ja käytettäviin käsitteisiin perinpohjaisesti ja sisäistää aineiston. Aluksi aineisto luokitellaan karkeasti ja laaditaan keskeisimmät teemat ja luokat aineiston pohjal-

ta. Tämän jälkeen on tärkeää täsmentää vielä tutkimustehtävää ja käsitteitä; eli onko aineistoa kerättyessä huomioitu olennaisia asioita, jotta saataisiin vastaus tutkimuskysymykseen. (Syrjälä ym., 1995.)

Tämän jälkeen tarkastellaan ilmiöiden, lausumien esiintymistiheyttä, poikkeamistiheyttä ja luokitellaan aineisto uudelleen. Tämän jälkeen myös eri luokkia tulee kritisoida, jotta varmistutaan siitä, että aineisto on luokiteltu tutkimuksen kannalta parhaalla tavalla. Lopuksi aineistosta ja siitä luokitelluista teemoista tehdään johtopäätökset ja tulkinta. (Metsämuuronen, 2000, s. 52-54.) Tutkijan tulee myös päättää aineiston teemoitteluvaiheessa, etsitäänkö aineistosta tiettyjä analyysiyksiköitä, kuten sanoja, lausumia vai ajatuskokonaisuuksia. Lisäksi tutkijan tulee päättää, tutkitaanko aineiston ilmissisältöjä vai piilomerkityksiä. Tässä tutkimuksessa on pyritty löytämään molempia aineistosta.

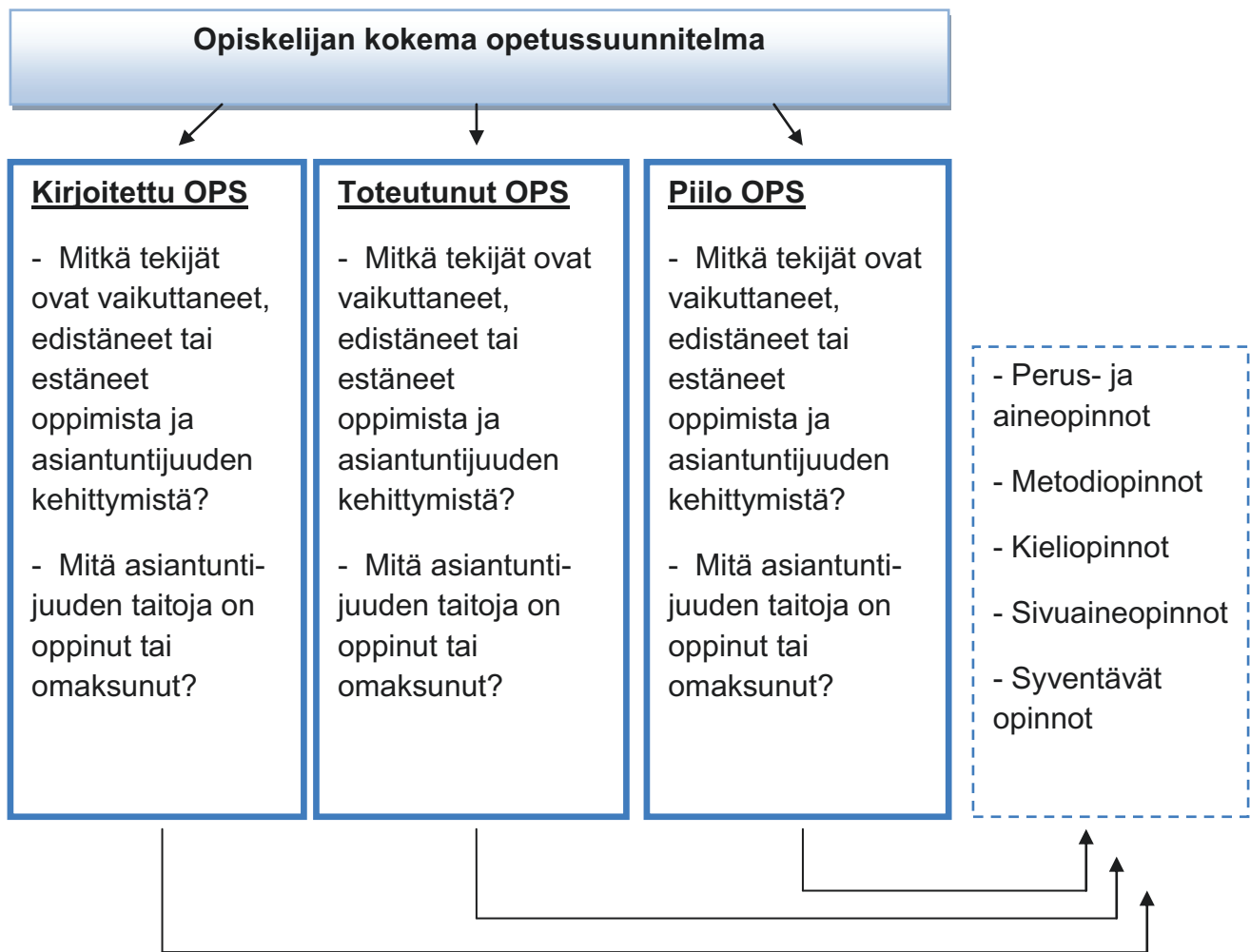
3.3 Menetelmän soveltaminen aineistoon

Alustava teoriaohjaava malli perustui yleiseen käsitykseen asiantuntijuudessa tarvittavista taidoista sekä asiantuntijuuden rakentumiseen. Malli pohjautui myös kirjoitetun opetus suunnitelman, toteutetun opetussuunnitelman ja piilo-opetussuunnitelman teoreettiseen viitekehykseen. Toisinsanoin mallin mukaan oppimiseen ja asiantuntijuuden kehittymiseen vaikuttavat opetussuunnitelman eri tasot ja niiden sisällä olevat määritetyt tai valitut teemat opintojen sisällöstä ja toteutuksesta ja muista vaikuttavista asioista (ks. luku 2).

Litteroitu aineisto luettiin ensimmäiseksi läpi moneen kertaan, jonka jälkeen aineistosta etsittiin ilmissisältöjä. Aineisto jaettiin alustavasti teoreettisen viitekehyksen mukaan teemoihin, jotka ovat tukeneet tai estäneet asiantuntijuuden kehittymistä opintojen aikana (kuviokuva 5). Väljä analyysirunko perustui seuraaviin teemoihin: matkailualan asiantuntijuudessa tarvittavat taidot ja niiden oppiminen, asiantuntijuuden kehittymistä tukeneet tekijät ja asiantuntijuuden kehittymistä estäneet tekijät, opetussuunnitelman eri tasojen ja osien vaikutus asiantuntijuuden kehittymiseen. Analyysirungon ulkopuolelta aineistosta etsittiin myös seuraavia asioita: vastaajien kokemus koulutuksen ja työelämän vastaavuudesta

sekä vastaajien näkemyksiä opintojen kehittämiseen. Teemoiksi nousivat oppimista ja asiantuntijuuden kehittymistä edistäneet ja estäneet tekijät kirjoitetussa opintosuunnitelmassa, toteutuneessa eli opiskelijoiden kokemassa opintosuunnitelmassa ja piilopetussuunnitelmassa. Näiden pohjalta löydetyt ilmisällöt jaoteltiin sen perusteella, missä osaa tutkinnon opintoja oppimista ja asiantuntijuuden kehittymistä edistäneet ja estäneet tekijät ovat esiintyneet. Näiden lisäksi aineistosta etsittiin niitä asioita, taitoja ja tietoja, mitä vastaajat olivat kokeneet omaksuvansa ja oppineensa opintojen aikana. Omaksutut tai opitut asiantuntijataidot jaoteltiin sen mukaan, missä opintojen osassa niiden koettiin kehittyneen. Tämän avulla analyysissä näitä vastauksia verrattiin asiantuntijuudessa tarvittavien taitojen ja tietojen teoriamääritelmään (ks. taulukko 4) ja verrattiin kehittäkö Lapin yliopiston matkailututkimuksen opinnot eri tutkijoiden näkemyksien mukaan matkailualan asiantuntijan tarvitsemia taitoja tutkittavien kohdalla. Teoriakehys aineiston hankinnassa ja analyysivaiheessa on hyvin väljä, koska teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä tarkoitus on myös antaa aineiston ohjata analyysia. Teoriat tukevat vain tutkittavan ilmiön ymmärrettävyyttä ja tarkoitus ei ole testata teoriaa aineistosta. Tuomen ja Sarajärven mukaan analyysirunko voi olla väljäkin, jolloin voidaan poimia sekä analyysirunkoon kuuluvia asioita, että sen ulkopuolelle jääviä ilmauksia. (Tuomi & Sarajärvi, 2002, s. 116–118.)

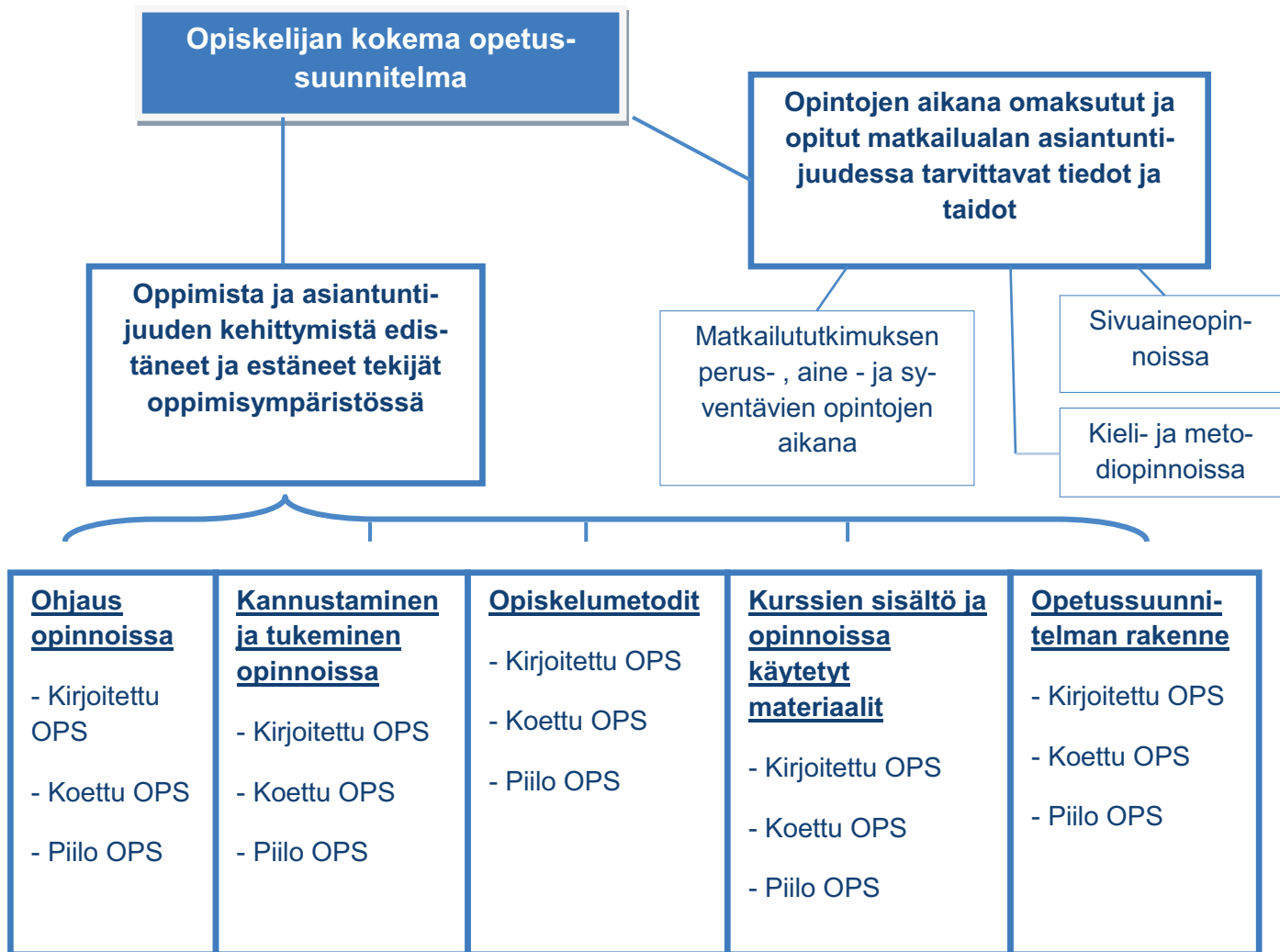
Kuvio 5. Aineiston analyysin ensimmäisessä vaiheessa käytetty analyysirunko

Väljän analyysirungon jälkeen analyysin toisessa vaiheessa aineistoa alettiin jaotella sekä aineistosta että teoriasta nousevan rungon avulla (kuviokuva 6). Aineistosta analysoinnin viimeisessä vaiheessa analyysissä nousi esille kaksi pääteemaa: oppimista ja asiantuntijuuden kehittymistä edistäneet tekijät oppimisympäristössä sekä opintojen aikana omaksutut ja opitut matkailualan asiantuntijuudessa tarvittavat tiedot ja taidot. Näiden pohjalta alateemoiksi nousivat opetusmenetelmät, kurssien sisältö ja opinnoissa käytetyt materiaalit ja opetussuunnitelman rakenne. Viimeiseksi alateemaksi nousi opetushenkilökunnan vaikutus oppimisessa. Jokaisessa teemassa nousi myös esille se, että ovatko asiat esiintyneet kirjoitetun, toteutuneen vai piilo-opetussuunnitelma tasolla. Tämän lisäksi opintojen aikana omaksutut ja opitut matkailualan tiedot ja taidot jaoteltiin sen mukaan, missä vaiheessa opintoja haastatellut olivat kokeneet niitä omaksuneen ja oppineen. Lopullista analyysi ohjasi sekä aineisto että teoria. Aineistosta nousseita teemoja olivat ohjaus opinnoissa, kannustaminen ja tukeminen opinnoissa, opiskelumetodit, kurssien sisältö ja opinnoissa käy-

tetyt materiaalit ja opetussuunnitelman rakenne. Sen sijaan teorian ohjaamaa analyysia olivat aineistosta nousseet opintojen aikana omaksutut matkailualan asiantuntijuudessa tarvittavat tiedot, joita analyysissa verrattiin teoreettiseen viitekehykseen mukaan matkailualan asiantuntijuudessa tarvittaviin taitoihin.

Kuvio 6. Aineiston analyysin toisessa vaiheessa apuna käytetty teemoittelu

3.4 Aineiston eettisyys ja tutkimuksen luotettavuus

Tässä alaluvussa pohdin aineistoon liittyviä eettisiä kysymyksiä erityisesti haastateltujen henkilöiden ja oman positioni kannalta. Lisäksi pohdin tutkimuksen luotettavuuteen liittyviä kysymyksiä. Tutkijan tehtävänä on tuottaa uutta tietoa pelkäämättä auktoriteettien tai muiden tutkimuksen kohteena olevien loukkaantumista, mutta kvalitatiivisen tutkimusotteen vuoksi on eettiset kysymykset otettava huomioon, koska tutkimus koskee tiettyjä henkilöitä ja heidän näkemyksiään tutkittavasta aiheesta. Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston eettisten ohjeiden mukaan yhteiskunnallisten instituutioiden toiminnan tutkimista ei saa rajoittaa pelkästään sen perusteella, että tutkimusaineiston analysointi ja tulokset voisivat aiheuttaa haittoja tutkimuksessa mukana oleville tutkittaville. (Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, 2007.) Tässä tutkielmassa tutkitaan juuri yhteiskunnallisen instituution toimintaa eli Lapin yliopiston matkailututkimuksen opetustoimintaa. Kuitenkin tutkimuksessa tulisi taata tutkittaville anonyymisuoja, jotta he eivät olisi suoraan tunnistettavissa tutkielman tuloksista, eivätkä saisi haittaa tutkimukseen osallistumisesta.

Tutkimukseen osallistumisen tulee olla aina vapaaehtoista ja perustua tutkittaville annettuun riittävään informointiin tutkimuksen kulusta, aineiston keruutavoista ja sen käyttöavoista. Haastatellut ovat olleet tietoisia, siitä että heidän näkemyksiään ja kommenttejaan käytetään tässä tutkielmassa. Haastatellut antoivat suostumuksensa tutkimukseen suullisesti haastattelujen yhteydessä ja osa antoi suostumuksensa sen lisäksi myös sähköpostilla. Haastateltuja informoitiin haastattelupyynnön yhteydessä ja haastattelun aikana tutkimuksen aiheesta, aineistonkeruumenetelmästä, aineiston analyysimenetelmästä sekä tutkimuksen tulosten raportointitavasta (ks. Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012; Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, 2007; Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, 2010.) Lisäksi haastatelluilla oli ehtona anonyymiteettisuojan kannalta aineiston hävittäminen tutkielman valmistumisen jälkeen, josta sovittiin yhdessä. Aineisto on ollut vain minun käytettävissäni tutkimuksen aikana ja tutkielman valmistumisen jälkeen aineisto hävitetään.

Tutkimuksen eettisyys ja vapaus toteutuu parhaimmalla tavalla, kun tutkimus tehdään jokaisessa vaiheessa huolellisesti ja systemaattisesti sekä tulokset esitetään tutkielmassa asiallisesti ja tasapuolisesti eri näkökulmia esittäen ja asiallisesti argumentoiden (Tutki-

museettinen neuvottelukunta, 2012; Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, 2007; Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, 2010). Tähän on pyritty tutkimuksen etukäteissuunnittelulla ja aineiston systemaattisella käsittelyllä tutkimuksen jokaisessa vaiheessa. Ennen haastatteluja huomiota on kiinnitetty muun muassa tutkimuksen kysymysten asetteluun ja tutkittavaan aiheeseen, jotta haastateltujen anonymiteetti säilyisi. Haastateltuja on informoitu ennen haastattelua, haastattelun aikana ja tutkielman valmistumisen yhteydessä aineistoon ja sen käyttöön liittyvistä asioista. Tutkimuksen analyysia tehdessä ja tuloksia esittäessä on pyritty pitämään haastateltujen anonymiteetti nimeämällä haastatellut uudelleen koodeilla H1- H7. Lisäksi tutkimuksen tuloksissa esitetään tutkittavaan aiheeseen liittyviä haastateltujen argumentteja monipuolisesti, jotta tietty näkemys ei kiinnity vain yhteen haastateltuun. Aineistoa käsiteltiin siten, että tutkimuksen tuloksissa käytetyistä kommentteista on haastateltujen puheista jätetty pois esimerkiksi selkeät murreilmaisut pois, jotta haastatellut eivät olisi helposti tunnistettavissa. Murreilmaisujen poisjättäminen on kuitenkin toteutettu sillä tavalla, että puheissa oleva asiayhteys ja sisältö ovat säilyneet samanlaisena. Lisäksi haastateltavien anonymiteetin suojaamiseksi on lopullisesta pro gradun versiosta jätetty pois yksilöidyt koodit H1- H7 ja haastateltujen sukupuolta sekä vuosikurssia ei ilmoiteta tutkielmassa. Nämä anonymiteettiin liittyvät rajaukset on tehty sen perusteella, että haastattelijajoukko sekä matkailututkimuksen kaikkien opiskelijoiden määrä on pieni.

Tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden kannalta on otettava huomioon myös oma positioni tutkimuksessa. Tutkimuksen teon eri vaiheissa olen arvioinut omaa suhdettani tutkittavaan aiheeseen ja tiedostanut, että asemani ei ole täysin objektiivinen. Tutkimuksen kannalta olisi hyvä, jos tutkija voisi katsoa tutkimuksen aihetta ja kohdetta puolueettomasti ulkoapäin. Tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden kannalta olen pyrkinyt tiedostamaan aktiivisesti omat asenteeni, kokemukseni ja ajatukseni tutkittavasta aiheesta, jotta ne eivät vaikuttaisi liiaksi tutkimuksen asetteluun, haastattelijojen toteutukseen, haastateltavien vastauksiin, aineiston analysointiin ja tutkimuksen tuloksien esittämiseen. Lisäksi tutkielman jokaisessa vaiheessa olen pyrkinyt avoimuuteen perustelemalla tutkielmassa valitun tutkimuksen asettelun ja aineiston keruu- ja analysointimenetelmät vahvuuksineen ja heikkouksineen.

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on olennaista tarkastella tutkimuksen siirrettävyyttä ja sovelluttavuutta, totuudellisuutta ja uskottavuutta (Clarkeburn & Mustajoki, 2007, s. 51-119). Yleisesti ottaen tutkimustulokset eivät ole siirrettävissä suoraan muihin tilanteisiin tai tapauksiin, koska tutkimuskysymys, aineisto ja tutkimuksen tulokset liittyvät vahvasti siihen kontekstiin ja ympäristöön, jossa aihetta on tutkittu. Tutkimus on luotettava ja uskottava siltä kannalta, että huomioon on otettu haastateltujen eroavat ja erilaiset näkemykset tutkitavasta aihepiiristä, sillä jokaisella on oma käsityksensä siitä mitä on asiantuntijuus ja matkailualan asiantuntijuus. Tutkimukseen osallistuvat eivät välttämättä puhu kaikissa tilanteissa yhdenmukaisesti ja puhu samaa kieltä haastattelijan kanssa, joka voi vaikuttaa kysymysten väärinymmärtämiseen. Haastattelujen esitestaus ja harjoittelemine lisäävät yleensä tutkimuksen luotettavuutta. Väärinkäsityksiä pyrittiin vähentämään tekemällä harjoitushaastattelu, jonka jälkeen haastattelun teemoja ja kysymyksiä vielä hiottiin. Lisäksi haastatellut saivat tutustua ennen haastattelua asiantuntijuuden käsitteeseen ja matkailualan asiantuntijuudessa tarvittaviin taitoihin. Tällä pyrittiin varmistamaan se, että haastatelluilla oli sama käsitys edellä mainituista tutkimuksessa käsiteltävistä aiheista ja että puhuivat samaa kieltä minun kanssani. Tutkimukseen valitut aineiston keruu- ja analyysimenetelmät eivät ole pyrkineet tutkittavan aiheen yleistämiseen vaan kuvaukseen siitä, miten tietty osa opiskelijoista on kokenut matkailututkimuksen opinnot ja niiden vaikutuksen heidän oman asiantuntijuutensa kehittymiseen. Otos ei ole edustava tulosten yleistämisen kannalta vaan tutkittavat kokemukset ovat olleet yksilöllisiä. Lisäksi valitut aineiston keruu- ja analyysimenetelmät tukevat aiheesta tutkittavan syvemmän tiedon analysointia. Aineiston todellisuuteen tai totuudellisuuteen on myös pyritty tutkimustulosten tarkalla raportoinnissa, samalla ottaen huomioon oma positioni tutkimuksessa.

Oma positioni vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen sekä heikentävästi että vahvistavasti. Oma kohtainen kokemukseni matkailututkimuksen opinnoista vaikutti tutkimuksen asetteluun, haastattelujen toteuttamiseen, aineiston analysointiin ja tulosten tulkintaan jollain tasolla. Tätä olen pyrkinyt neutralisoimaan tiedostamalla omat asenteeni, kokemukseni ja ajatukseni tutkittavasta aiheesta tutkimuksen jokaisessa vaiheessa ja kertomalla niistä avoimesti tässä tutkimuksessa. Toisaalta läheinen suhteeni tutkittavaan asiaan lisää tutkimuksen luotettavuutta siltä kannalta, että olen ollut haastateltujen kanssa samassa tilanteessa, jolloin väärinkäsityksiä on voinut syntyä vähemmän kun olen puhunut samaa kieltä haastateltujen kanssa.

4 Tutkimuksen tulokset

Seuraavissa analyysiluvuissa tarkastelen millaiset tekijät oppimisympäristössä ja yliopistokulttuurissa ovat edistäneet tai estäneet haastateltujen oppimista ja asiantuntijuuden kehittymistä. Lisäksi esittelen millaisia matkailualan asiantuntijuudessa tarvittavia taitoja haastatellut ovat omaksuneet tai oppineet opintojensa aikana Lapin yliopistossa.

4.1 Matkailualan asiantuntijuuden kehittymistä ja oppimista edistäneet ja estäneet tekijät oppimisympäristössä

Seuraavissa alaluvuissa keskityn tulosten esittelyyn. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla aineistoista nousi yhteensä neljä tekijää, jotka olivat olennaisessa osassa oppimisympäristössä oppimiseen ja asiantuntijuuden kehittymisen kannalta. Näitä olivat opetusmenetodit, kurssien sisällöt ja opinnoissa käytetyt materiaalit, opetushenkilökunnan vaikutus oppimiseen ja asiantuntijuuden kehittymiseen sekä opetussuunnitelman sisältö ja rakenne.

4.1.1 Opetusmenetodit

Opetusmenetodit ovat opetuksen toteuttamistapoja, joiden tulisi edistää oppimista. Monipuoliset opetusmenetodit ja niiden käyttö edistää oppimista, koska silloin voidaan ottaa huomioon monipuolisesti eri opiskelijoiden oppimistyyliä. Lisäksi hyvät opetusmenetodit lisäävät motivaatiota ja kehittävät myös kriittistä ajattelua. (Vuorinen, 2001, s. 50-63.) Opetusmenetodit koettiin kurseista riippuen hyödyllisiksi ja toimiviksi oman asiantuntijuuden kehittymisen kannalta. Erityisesti esseet, pienryhmäkeskustelut, oppimispäiväkirjat ja ryhmätyöt koettiin oppimisen kannalta hyväksi opetustavoiksi. Monipuoliset opetusmenetodit ovat tukenneet opiskelijoiden oppimista, ottaen huomioon opiskelijoiden erilaiset oppimistavat. Pääasiassa opetusmenetodit ovat näkyneet toteutetun ja koetun opetussuunnitelman tasolla. Toteutettu opetussuunnitelma näkyy varsinaisena opetuksena ja kirjoitetun opetussuunnitelman toimeenpanona. Koettu opetussuunnitelma on sen sijaan jokaisen opiskelijan henkilökohtainen kokemus toteutuneesta opetussuunnitelmasta (Karjalainen, 2003, s. 26-29).

opetustavat on täällä tosi hyvät et tykkään kirjoittaa esseitä, että täällä ei paljon tenttejä olekaan että musta esseet tukee tosi hyvin mun oppimista parhaalla tavalla

nuo päiväkirjat toimii mutta ei ehkä semmoinen et luennolla vaan istutaan ja kuunnellaan ei oo mielenkiintoinen ja osallisteta sitä opiskelijaa

ehkä ryhmässä eniten kun siinä pystyy sitten vuorovaikuttamaan ja vaihtamaan aiheesta enemmän tietoa ja ei tarvi ite pähkäillä sitä asiaa ja saa uusia näkökulmia

pienet ryhmä toimii paremmin koska siellä saadaan keskustelua aikaiseksi ja totta kai auttaa ettei tarvis yksin pohtia niitä ja opettaja vaan puhuis siellä

mitä pienempi ja tiiviimpi porukka niin sitä mielenkiintoisempi on se opiskelu ja opetuskin on paljon laadukkaampaa ku väkisinkin tulee keskusteltua asiasta pienemmässä ryhmässä

ryhmätyöt on ollut tosi kivoja niistä on oppinut mut nyt mä oon huomannut myöskin sen et niitä on ollut tosi paljon..

Olennaista matkailualan asiantuntijuudessa ovat monet erilaiset taidot ja kyvyt, joita ovat muun muassa vuorovaikutustaidot ja alan käytännöllinen tietämys ja osaaminen. Pienryhmäkeskustelua ja interaktiivisuutta kaivattiin enemmän opintoihin oppimisen kannalta, koska sen koettiin kehittävän hyvin myös vuorovaikutustaitoja, jotka ovat yksi olennainen osa myös asiantuntijuudessa tarvittavia taitoja. (Eteläpelto, 1997, s. 86; Eteläpelto, 1997, s. 92–96; Hakkarainen ym., 2002; Tribe, 2002; Tynjälä, 1999, s. 160–166; Tynjälä, 2003, s. 40–42,45-47; Tynjälä, 2008; Tynjälä & Nuutinen, 2007; Wang ym., 2010.)

enemmän interaktiivisuutta, just keskusteltaisiin enemmän eikä opettaja vaan luennoi ja me vaan kuunnellaan ja kirjoitetaan muistiinpanoja, se sais paremmin oppimaan

ehkä sitä kaikissa ei ole niin se keskustelu ja vuorovaikutteinen kanssakäyminen ihmisten kanssa yleisestikin semmoista enemmän... niin niitä vuorovaikutustaitoja tulee sitten kehitettyä

et ehkä vois olla vähän enemmän kun on mahdollisuus kun on niin pienet ryhmät että vois yrittää keskustella enemmän siinä luokkatilassa... joo, kyllä siis kun itse joutuu funtsimaan sitä asiaa ja selittämään jollekin muulle niin se siinä selkiytyy ja muiltakin opiskelijoilta saattaa tulla sellaisia ajatuksia mitä ei ite eikä edes se opettaja tule ajatelleeksi...

ehkä kaikille kursseille voisi tuoda enemmän pienryhmäkeskustelua että ottaisi jotain vaikka artikkeleita mitä pitäis lukea ja niistä vois sitten keskustella pienryhmässä et joutuis ite sitten pohtimaan mitä siinä artikkelissa käytiin läpi ja mitä se niinku tarkoittaa ettei se olisi vaan sitten että ite lukee kotona..et vuorovaikutusta opetukseen, et se ois mukava

Osa haastatelluista koki hyödylliseksi oman oppimisen ja asiantuntijuuden kehittymisen kannalta kenttämatskat ja projektit ja niitä toivottiinkin lisää opetukseen. Hankkeiden ja projektien kautta arvioitiin puolestaan opittavan käytännön taitoja ja käytännön tietämystä, jota matkailualan asiantuntija tarvitsee työelämässä (Eteläpelto, 1997, s. 86; Eteläpelto, 1997, s. 92–96; Hakkarainen ym., 2002; Tribe, 2002; Tynjälä, 1999, s. 160–16; Tynjälä, 2003, s. 40–47; Tynjälä, 2008; Tynjälä & Nuutinen, 2007; Wang ym., 2010).

hyviä sellaiset kenttämatskat ja tutustumiset ja jos on tullut jostain elinkeinosta joku luennoitsija ja nyt on sitten huomannut et ryhmätyöt on ollut tosi hyviä... sit on osannut et myöhemmin on esim. töissä ollut tosi tärkeitä nää kokemukset

niin yliopistollakin on paljon hankkeita ja projekteja niin miksi ei esimerkiksi niihin opiskelijat pääsisi mukaan ja näkisi miten ne tehdään käytännössä...vähän alusta lähtien korostettaisiin eikä vaan tulee semmoinen projekti että jos tekee eri alojen ihmisiä niinku normaalisti työelämän projekteissamutta sitten siinä vähän kuitenkin semmoista oon huomannut siinä on semmoisia ennakoasenteita että tämä on yliopistolta ja tehdään tämmöistä ja ei osaa tätä ja osaa tämän tai tekee tämän sitten

luontomatkaailun kenttäkurssi oli tosi hyvä kun mä pääsin sinne tai se oli meillä kansainvälisenä niin siinä tuli tosi mielenkiintoiset projektit ja niinku myöhemmin huomannut että semmoisia tehdään työelämässä

Toisaalta projektipainotteisien kurssien toteutus- ja opetustapoihin ei osa haastatelluista ollut tyytyväisiä. Projektipainotteisiin kursseihin kaivattiin selkeyttä opetustapoihin ja lisää haastavuutta sekä esimerkkejä opetukseen, jotta käytännön tietämys karttuisi ja opetus olisi motivoivampaa. Opetuksen toteutus näkyi toteutetun ja koetun opetussuunnitelman tasolla. Toisaalta opetusmetodit ja kurssin toteuttamistavat ovat myös opettaneet piilo-opetussuunnitelman tasolla myös asennoitumaan siihen, että oman ajattelun haastamista ei näillä kursseilla tarvitse. Haastavuuden puuttuminen koettiin negatiivisena oman oppimisen kannalta ja opiskelijoiden odotukset kurssien tasosta ja toteutuksesta eivät kohdanneet.

tää projekti- ja hankeosaaminen niin tota siel on tullut tosi semmoisia niinku ihan suoria, se on niin painottunut ettei oo meille.. et esimerkiksi ei opeteta, anneta esimerkkejä millaisia projekteja on ollu eri aloilla ja antaa vaan esimerkkiprojektisuunnitelman ja ohjeet et tekee tarkasti näin eikä mitenkään sitä kriittisyyttä. eli ei esim. ollu vaatimuksia lähteistä ja se on kuitenkin maisteritason kurssi, lähteitä ei pitänyt tarkasti merkitä. tavallaan kannustettiin siihen et lue kirjasta suoraan et mikä malli tähän tulee, mutku haluttaisi kehittää niitä käytäntöjä

toi destination marketing management, joka oli niin sekava, tai tavallaan se oli mielenkiintoinen aihe mutta vähän niinku se kurssi oli, se kurssin tavallaan laatu ja miten se oli järjestetty, toteutus sitten et siitä ei saanut irti vaikka siinä oli mielenkiintoisia artikkeleita

Osa haastatelluista koki, että projektipainotteisien kurssien sisällössä ja ohjauksessa oli kehitettävää, joka on osaltaan voinut myös johtua toisen oppilaitoksen toteuttaman kurssin ja oppilaitoksen erilaisesta opetuskulttuurista.

osaltaan niistä on huomannut tosi paljon heti selvästi eri et miten siellä on, et mä olin ensin yllättynyt kuinka paljon niissä annetaan ohjeissa jo miten se tehdään ja tosi tarkasti näin, ja sitten jäikö siinä omalle ajattelulle mitään tilaa...sun vaan piti sitä noudattaa tai niissä pitää enemmän kun taas tuntuu et meidän opinnoissa sä oot alusta asti joutunut etsii itse kaiken tiedon ja haastamaan sillä tavalla ...tykkään enemmän itse siitä että vaaditaan ja semmoista että mä ajattelen niinku omalla

Opiskelutapoihin myös muilla kursseilla toivottiin muutosta. Esimerkiksi teorian ja opitun soveltamisen lisääminen kursseille edistäisi oppimista paremmin kuin tenttitilanteet. Tenttiminen koettiin oppimisen kannalta huonoksi tavaksi, sillä asioiden laajempi sisäistäminen ja ymmärtäminen jää uupumaan, joka on taas olennaista asiantuntijuuden kehittämisessä.

enemmän teoriaa ja niiden oppimista ja soveltamista jonnekin ylipäättään eikä vaan pieneen osaa että näkisi kokonaisuutena enemmän

et se on ulkoa opiskelemista, et ei sisäistä sitä ja sitä ei sovelta mihinkään et nyt mä opiskelen tämän ulkoa ja näin koska matkailu ei ehkä kuitenkaan tai ehkä oon huomannut et se ei oo semmoista et yks vaan, et siihen on yks toisuus et se pitää sopeuttaa siihen tilanteeseen. ne on ollu hyviä ne luentopäiväkirjat ja oman oppimisen referointi

sen tenttitilanteen pitäis olla erilainen... se jää vaan pikkaisen ulkomuistiin

Opiskelutapoihin kaivattiin opintojen kaikissa vaiheissa haastetta ja haastavampia opiskelutapoja sekä materiaaleja, jolloin oppiminen tapahtuisi omien kykyjen ääri rajoilla. Tämä myös tukisi asiantuntijuuden kehittymistä, sillä asiantuntijuus rakentuu jatkuvassa oppimisprosessissa, jossa liikutaan omien kykyjen ääri rajoilla (Eteläpelto, 1997, s. 86; Eteläpelto, 1997, s. 92–96; Hakkarainen ym., 2002; Tynjälä, 1999, s. 160–16; Tynjälä, 2003, s. 40–47; Tynjälä, 2008; Tynjälä & Nuutinen, 2007; Vygotsky, 1978; Wang, Ayres & Huyton, 2010). Toisaalta opiskelijoiden odotukset osalla kursseilla eivät täytyneet, sillä he odottivat haastavampia opiskelutapoja ja materiaaleja.

Mä haluaisin tavallaan semmoista uskallusta ja rajojen rikkomista enemmän et niinku koska ne perustiedot, mä ymmärrän et ne on niinku tärkeä tietää mut jotenkin mä haluaisin enemmän tavallaan meitä haastettaisiin siihen koska kuitenkin tää on meille uusi tieteenala ja sanotaan että nää tiedot muuttuu koko ajan ja miksi me ei voitaisi olla osa sitä muutosta jo nytten

meidän opettajien ja professorien niitten pitäisi osata haastaa enemmän...kyl mä tiiän et se on varmasti parantunut nyt tääkin uus opsi ja silleen kuitenkin tietää mitä se vanha on ollut ...mut mä haluaisin just enemmän uskallusta oppilaille tavallaan että itsevarmuuden luomista sillä tavalla sekin on kuitenkin niin tärkeää ja uskoo niihin omiin taitoihin ja tietää et itekin voi niinku osata keksiä niitä juttuja. et ei välttämättä kaikki teorit tarttis tulla sieltä kirjasta kun niitä voi itekin keksiä ja tutkia

ehkä perusopintoihin kaipaisi sellaista haastetta oikeesti koska se on vaan niin totta että siellä ei oo tarpeeksi haastetta niissä opinnoissa että kaikki on sitä mieltä, että kyllä sitä hommaa riittää mutta ne asiat mitä opetellaan tuntuu vähän niin kuin asioilta mitkä pystyisi aivan niin kuin tästä silleen sanomaan ilman että niitä opetetaan

sitä vois jonkunlaista itsensä haastamista olla enemmän että vähän onhan se mukavaa kun on siellä oman comfort zonen sisällä mutta ehkä se opettaisi enemmän opiskelijoille jos ei aina tehtäisi sen helpomman kautta

Kaiken kaikkiaan opetusmenetelmät koettiin kursseista riippuen hyödyllisiksi ja toimiviksi oman asiantuntijuuden kehittymisen kannalta. Erityisesti esseet, pienryhmäkeskustelut, oppimispäiväkirjat ja ryhmätyöt koettiin oppimisen kannalta hyviksi opetustavoiksi, mutta kurssien opetustapoihin kaivattiin silti lisää haastavuutta ja enemmän teorian ja opitun soveltamista.

4.1.2 Kurssien sisältö ja opinnoissa käytetyt materiaalit

Kurssien oppimateriaalien ja muun sisällön hyödyllisyys oman oppimisen ja asiantuntijuuden kehittymisen kannalta vaihteli haastateltujen vastauksissa kurssin mukaan. Oppimisprosessissa oppimisen edistämisen kannalta olennaista on opiskelijan motivaatio, johon oppimisympäristön tekijät vaikuttavat (Tynjälä, 1999, s. 16-20). Yleisesti ottaen kurssin sisältöihin ja materiaaleihin kaivattiin muutosta tai päivitystä, sillä ne eivät motivoineet oppimaan tai muuten liittyneet tarpeeksi opiskeltavaan asiaan - tietojen koettiin olevan vanhentuneita tai muuten riittämättömiä.

johdantokurssi silloin kun mä aloitin oli semmoinen et siellä luettiin kahdeksankymmentäluvulta jotain kirjaa mikä oli Yhdysvaltain matkailusta... mulla tuli semmoinen et mä en luet tätä kirjaa koska tämä ei oo päivitelyä tietoa, et heti se esti.. se ei mitenkään liity siihen missä me ollaan ja mitä me ollaan tehty.. se oli aika semmoinen mikä motivaatioon vaikutti aika paljon

helpommin jäädään niihin vanhoihin kaavoihin ja vanhoihin dioihin ja mikä taas on opiskelijan näkökulmasta tosi puuduttavaa ja se ei motivoi oikeesti sua ittees tekemään

Päivittämättömien materiaalien käyttäminen opetuksessa ei motivoinut osaa haastatelluista opiskelemaan ja oppimaan. Toisaalta päivittämättömien ja ei-motivoivien materiaalien käyttö viestii myös piilo-opetussuunnitelman tasolla. Valittu kurssin sisältö opettaa tietyllä tavalla opiskelijat "väkisin suorittamaan" kurssin, koska se on pakko tehdä ja se ei motivoi opiskelijoita.

strategy for tourism siellä on ollut samat tehtävät varmaan 10 vuotta ja sama kirja ja samat kaikkia ja kylhän siitä tulee väkisinkin suorittamista

Opiskelua haluttaisiin liitettävän yhä enemmän käytäntöön ja työelämään ja sisältöihin kaivattiin päivitystä juuri työelämän ja siellä tarvittavien asiantuntijataitojen kannalta.

joku kurssin sisältö voi olla konkreettisesti että pääsisi sinne yritysmaailmaan ja työelämään ja mä koen että nää kurssit ja materiaalit luennoilla ei opeta siihen käytännön työhön

pitäisi olla pikkaisen enemmän työelämässä kiinni ja sisällytys ja suurempi yhteistyö vaikka gradujen ja kandienn kannalta et sieltä voisi tulla niitä toimeksiantoja enemmän

käytäntöä yliopistotasolla ja melkein yleisestikin ... mä kaipaen enemmän sitä mitä sä tarvitset tuolla projektityössä ja kaikessa yrittäjyydessä ja tämmöinen

ehkä pitäis käytännönläheisempi kuitenkin että näitä asioita miettis vaikka niiden yritysten näkökannalta täällä kun on niitä toimijoita ja verrataan vaikka muualle jotain Lapin ulkopuolelta tai Suomen ulkopuolelta

kurssitkin koetaan että niistä ei saada hirveesti kun kaikkia ei teoria sillä lailla kiinnosta et haluttaisiin enemmän olla sellaisia käytännönläheisiä

Liiketoimintaan liittyvien oppiaineiden ja taloustieteiden näkökulman vähyyttä opintojen sisällöissä pohdittiin. Myös osa kaipasi opintoihin lisää liiketalouden, taloustieteiden ja markkinoinnin näkökulmia, jotta niistä olisi peruskäsitteet kaikille selvillä. Nämä näkökulmat onkin otettu huomioon uudessa matkailututkimuksen opetussuunnitelmassa (ks. Weboodi, 2014). Matkailututkimus on monitieteinen ala, jossa olennaista on myös liiketoiminnan näkökulma. Lisäksi asiantuntijuus ei voi rakentua, sillä asiantuntijuuden kehittyminen edellyttää jonkin tiedon tai asiakokonaisuuden hallintaa (Isopahkala - Bouret, 2008). Lisäksi matkailualan kehittäminen edellyttää myös tietämystä liiketoiminnan ja taloustieteiden alalta, kun tutkitaan esimerkiksi matkailun tulo- ja työllisyysvaikutuksia. Liiketoiminnan ja taloustieteiden puute on suoraan näkynyt toteutetun opetussuunnitelman tasolla opetuksessa. Osa opiskelijoista koki, että opetuksessa vallitsee negatiivinen asenne taloustieteitä kohtaan, joka ilmenee piilo-opetussuunnitelman tasolla.

jotenkin sellainen tuntemus että täällä ei arvosteta sellaista perinteistä taloustiedettä vaikka musta se on tosi tärkeä osa matkailualaa koska se on kuitenkin kaupallinen ala...toivoisin et sitä otettaisiin jotenkin vahvemmin mukaan

koska kaikki mutta kuten kulttuurilliset ja ympäristölliset asiat on tosi hyvin edustettuina et onhan sekin tosi tärkeä asia

ehkä semmoista yleistä talouden ymmärtämistä et mikro- ja makrotalouden perusasioita ja vois ottaa matkailun esimerkeillä ja matkailun siihen mukaan totta kai mutta silleen ois sellaiset liiketalouden peruskäsitteet kaikille

enemmän jotain markkinointi et sitä ois enemmän matkailuopintoihin pystyy et niitä ois ollu sitten aineopinnoissa ja ihan semmoista konkreettista ja ajan-tasaista tavallaan et markkinoinnin ja liiketoiminnan ne oli vähän semmoisia ajasta jäljestä olevia... et semmoista päivitystä varmaan kaivannut sitten siltä kannalta

Ylipäänsä oppimisen kannalta olennaisessa osassa ovat myös kurssien sisältö ja käytetyt materiaalit. Lisäksi olennaisessa osassa ovat tutkinnon alussa käytävät opinnot, sillä ne antavat pohjan niin aine- kuin syventävien opintojen opiskeluun. Osa opiskelijoista kertoi ettei saanut perusopinnoista tarpeeksi irti, jotta olisivat kokeneet hallitsevansa jonkun tietyn kokonaisuuden, joka on taas olennaista asiantuntijuuden kehittymisen kannalta. Asiantuntijuus kehittyy aikaisemman tiedon pohjalle ja kun yksilö hallitsee asiakokonaisuuksia kokonaisvaltaisesti, jäävät yksilön henkiset resurssit vaativampien prosessien käyttöön kuten ongelmanratkaisuun (Eteläpelto, 1997, s. 86; Eteläpelto, 1997, s. 92–96; Hakkarainen ym., 2002; Tynjälä, 1999, s. 160–16; Tynjälä, 2003, s. 40–42,45-47; Tynjälä, 2008; Tynjälä & Nuutinen, 2007). Haastateltujen puheissa nousikin esille se, miten tärkeää opintojen alussa olisi selkeät sisällöt opinnoissa ja niiden liittyminen toisiinsa. Opintojen alkuun kaivattiin ylipäätään selkeämpiä opintoja ja erityisesti selkeämpää johdantokurssia.

oisin toivonut et oltaisiin käyty ihan jotain perusasioita jotakin tyyliin matkailun klassikoita tai jotain teoreettisia artikkeleita tai tällaisia, et ne oli vähän toisistaan irrallisia ne kurssit

ensimmäisen vuoden kurseja kun aloittaa periaatteessa nolasta niin musta tuntuu että proffat ehkä ajatteli että meillä on enemmän tietoa mitä sitten loppupeleissä oli, et ois voinut esimerkiksi johdantokurssissa olla kaikki perusteet opettaa.. mielenkiintoinen mutta siinä ei ollu sisällöllisesti mitään mikä oisi johdattanut siihen matkailuun

kunnon johdantokurssi ois ollut hyvä että vaikka sitten meillä oli luettavana se yks tiiliskiven paksu kirja ja vaikka siinä oli paljon sellaista tietoa jota ei tarttis ja oli vähän niinku naiivi suhtautuminen matkailuun mutta siinä oli kuitenkin käytiin niitä perusteita läpi mitä ei missään muualla ollut kursseilla

et ehdottomasti selkeämmät kurssisisällöt et ois saanut olla mutta siihen mun mielestä mitä nyt oon nää kaksi kurssia käynyt niin siihen on panostettu ja se on muuttunut parempaan suuntaan ja on tullut selkeämpää mitä siellä käydään

Opintojen sisällön kiinnostavuuden koettiin laskevan motivaatiota ja vaikuttavan oppimiseen. Haastateltujen mielestä opintojen pitäisi olla kansainvälisempiä eikä painottua liikaa Lappiin ja Suomeen. Osa epäili myös tämän olevan syy opintojen lopettamiseen joidenkin opiskelijoiden kohdalla. Toisaalta opintojen painottuminen Lappiin voi olla määritelty jo kirjoitetussa opetussuunnitelmassa, mutta Lapin painottuminen opintojen sisällöissä voi olla myös toteutuneen opetussuunnitelman vaikutusta. Toteutunut opetussuunnitelma on opetushenkilökunnan näkemys ja kirjoitetun opetussuunnitelman toimeenpano, jolloin Lapin painottuminen opinnoissa voi olla myös opettajien omien intressien ja asenteiden vaikutuksesta syntyneitä päätöksiä (ks. Kari ym., 1994, s. 86-89).

kaikki liittyi Lappiin, musta se oli aika negatiivista... kuitenkin tää on ainoa paikka missä tätä voi opiskella niin se tuntuu vähän hassulta ja jotenkin kaikki kurssit oli samaa toistoa lähinnä

...monikin meillä on varmaan pettynyt siihen kun meillä ei oo niin kansainvälisesti painottunut et se on tota Lapin matkailuun painottunutta et se voi olla aika iso kompastuskivi monelle

ollaan keskitytty niin paljon siihen miten Suomessa tehdään asioita ja etenkin Lapissa ja sitä ei oo verrattu mihinkään muuhun

ehkä sitten se itsellä ainakin oli se mistä mä en tykännyt oli se suuri painotus oli pohjoiseen ja lappiin ja lapin matkailuun...

sitten se ehkä ajaa myöskin osaa opiskelijoita pois kun keskitytään niin vahvasti siihen pohjoisuuteen et meidän vuosikurssilta aika harva on sinne graduun asti jatkanut

Haastateltujen mukaan oppimateriaalien ja muun sisällön hyödyllisyys oman oppimisen ja asiantuntijuuden kehittymisen kannalta vaihteli riippuen kurssista. Kaiken kaikkiaan opintojen sisältöihin ja kurssien materiaaleihin kaivattiin päivitystä ja muutosta, koska aiempien kurssisisältöjen ja materiaalien ei koettu kehittävän omaa asiantuntijuutta eikä motivoivan opiskelemaan. Erityisesti matkailututkimuksen perusopintoihin kaivattiin muutosta, sillä kurssien sisältö ja materiaalit koettiin vanhentuneiksi. Myös selkeämpää sisältöä peruskursseille kaivattiin, koska nyt kurssit tuntuivat sekavilta ja toisistaan irrallisilta kokonaisuuksilta. Asiantuntijuuden kehittymisen kannalta kaivattiin myös lisää liiketoiminnallista ja kansainvälisempää näkökulmaa opintojen sisältöihin ja kurssimateriaaleihin.

4.1.3 Opetushenkilökunnan vaikutus oppimiseen ja asiantuntijuuden kehittymiseen

Opetus- ja muun yliopiston henkilökunnan vaikutus oppimiseen ja asiantuntijuuden kehittymiseen on vaikuttanut niin edistävästi kuin estävästikin sekä toteutuneen että piilo-opetussuunnitelman tasolla. Kaksi haastatelluista koki, että esimerkiksi graduohjauksessa opettajan valitsema sisältö seminaarille ei edistänyt heidän oppimistaan ja asiantuntijuuden kehittymistä. Toisaalta opettajan valitsema sisältö myös heijastelee hänen omia intressejään ja asenteitaan, joka voi vaikuttaa opiskelijan asiantuntijuuden kehittymiseen. Opettajilla on vapaus päättää opetusmenetelmistä ja osaksi myös sisällöistä, jonka lisäksi heidän arvomaailmansa ja yhteiskunnallinen käsityksensä sekä omat intressinsä voivat ilmetä piilo-opetussuunnitelma vaikutuksia tutkittaessa (Meri, 1992, s. 53-59, s. 65-73).

ryhmänvetäjä vetää ihan höpöjuttuja, mitkä ei liity mitenkään meidän työhön.. et mä en oo kokenut et oisin saanut siitä seminaarista mitään

graduseminaari on ollu ihan ok, et se ehkä meil on niin pieni ryhmä eikä semmoista ei oo tullut semmoista vertaisi kovinkaan paljon...seminaari kun on yksi professori niin se henkilöityy siihen tai että ois eri katsontakantoja sekin vois olla hyvä ja eri tapoja et jos on tosi teoria tommoinen painoitteinen niin on tuntunut se et se gradun ohjaajalla on loppujen lopuksi tosi paljon valtaa sii-

hen et mihin se suuntautuu se gradu...vois ihan hyvin ottaa meillä et vaikka meillä on eri suuntautumismuutokset niin miksi ei ottaisi kaikille yhteinen seminaari. et siellä ei ois eri aloja, ja sitten vois käydä ite vastaanotolla

Osa myös koki, että opettajien tavoissa ilmaista asioita opetuksessa ja heidän verbaalisissa taidoissa olisi kehittämistä, koska se häiritsi asioiden ymmärtämistä ja motivoitumista.

*mitä mä oon ensimmäisenä vuonna käynyt niin niistä mulla ei hirveen positii-
vistä ole.. et toi liiketoimintaosaaminen siitä mulla ei jäänyt mitään käteen ja ei
saa tietenkään yleistää mutta mitä yleisesti keskusteltiin niin ei kellekään jää-
nyt käteen, et ehkä siinä oli se et osaamista varmasti on mutta ei ulosantia ei-
kä osannut opettaa*

*.. ehkä justinsa se ulosanti tai se opettaminen ja osittain ehkä myöskin se si-
sältö, ettei siinä ollut sellaista selkeää sisältöä oikeen koko kursseilla, et se
vähän pomppaa sieltä sun täältä*

*mut opettajien osuus vaikuttaa kyl tosi paljon kyllä omasta mielestä et kyl se
huomaa, et sitä ei voi ees tarpeeksi painottaa et kuinka paljon se vaikuttaa et
minkälainen se opettaja on ja miten ne oppilaat jaksaa siellä ja miten ne in-
nostuu*

Ohjaus opinnoissa on myös yksi tärkeä tekijä, joka vaikuttaa opiskelijan motivoitumiseen, ymmärtämiseen ja näiden kautta myös oppimiseen. Kokemus ohjauksesta vaihteli suoritettujen kurssien mukaan, mutta yleisesti ottaen ohjauksen tarvetta opinnoissa kaivattiin oppimisen ja asiantuntijuuden kehittymisen kannalta opintojen suorittamisessa yleisesti. Ohjausta ja perehdytystä kaivattiin niin opintojen alussa kuin tutkinnon muissakin vaiheissa. HOPS:n tekemisessä kaivattiin myös lisää ohjausta ja kannustusta.

*ekan vuoden opinnot mulle ne oli hankalia, että ois tarvinnut jonkinlaisen kun-
non perehdytyksen. Et mun mielestä se perehdytys kurssi oli vähän semmoi-
nen, et heti laitettiin hirveet englanninkieliset artikkelit... ei ollu oikeen mitään
perehdytystä et miten kannattaa lukea..*

no ehkä se mikä on ollut et nää tutkintorakenteet on muuttunut joka vuosi ..et ne muuttui niin paljon että oli aina vähän ulkona mitähän pitäis käydä, et ohjaamista ois kaivannut ja sellaista selkeätä et mitä kursseja nyt käydään

Ohjauksen puute näkyy edellä mainituissa lausunnoissa toteutuneen opetussuunnitelman tasolla opetusmetodeissa ja materiaaleissa, joiden avulla opiskelijat olisivat voineet perehtyä paremmin opintoihin. Toisaalta piilo-opetussuunnitelma vaikuttaa opiskelukulttuurin oppimiseen ja opiskelijoiden sopeutumiseen yhteiskuntaan oppimisympäristössä toimivien henkilöiden tiedostettujen ja tiedostamattomien asenteiden ja yliopiston opiskelukulttuurin kautta (Meri 1992, 53-59, 65-73). Tällöin voidaan miettiä, onko opetushenkilökunnan asenteilla ja tavoilla toimia ollut vaikutusta ohjauksen puutteeseen. Lisäksi voidaan miettiä, valitseeko yliopiston kulttuurissa asenne, joka ei tue ohjauksen toteutumista.

Piilo-opetussuunnitelman näkökulmasta ohjaus opinnoissa on osaltaan vaikuttanut opiskelijoiden motivaatioon ja sitä kautta oppimiseen ja asiantuntijuuden kehittymiseen. Piilo-opetussuunnitelma liittyykin vahvasti yliopistokoulutuksessa opiskelijoiden opiskelumotivaatioon ja opintomenestykseen, sillä yliopistoissa piilo-opetussuunnitelmalle jää väljyyttä ja tilaa. (Meri, 1992, s. 53-73.) Tämän perusteella voidaan tulkita, että ohjauksen puute on vaikuttanut opiskelumotivaation lisäksi myös opiskelijoiden sopeutumiseen yliopistoyhteisöön ja kulttuuriin, joka näkyy yhden haastatellun kommentissa yhteishengen ja kannustuksen puutteena. Toinen haastatelluista jopa pohti opintojen lopettamista opintojen alkuvaiheessa, koska odotukset ja toteutus eivät vastanneet hänen odotuksiaan. Myös ohjauksen puute vaikutti haastatellun mielestä asiaan. Samankaltaisia ongelmia on myös muualla maailmassa matkailualan koulutuksessa, joissa valmistumisen jälkeen osa jättää matkailualan koska odotukset tutkinnon sisällöstä ja tutkinnon toteutuksesta eivät ole kohdanneet (Sharpley, 2011, s.17).

sen tarkoitus on se että sä teet sen suunnitelman ja se tukee sun oppimista ja sä teet sen sillä tavalla että tutustut sun omaan opintosuunnitelmaan ja seuraat ja muokkaa sitä.. et semmoinen ajatusmaailmanmuutos ja asenteiden muutos sitä kohtaan eikä pelkästään opiskelijoilla mutta myöskin henkilökunnalla että tavallaan se ois että tehdään yhdessä tätä hommaa

vähän käynyt niitä vähän tälleen vaan et mä en oo keneltäkään tiennyt kysykään miten niitä pitäis mennä... oisin ehkä tarvinnut henkilökohtaisempaa neuvoa siihen ja ohjausta ja mä meinasin jo monta kertaa et lähdenkö mä pois tästä..

Vaikka osa haastatelluista koki, että perehdytystä tai ohjausta ei ollut tarpeeksi opintojen alussa tai opintojen muussa vaiheessa, kokivat he silti, että apua on tarvittaessa saatavilla, joka tukee heidän asiantuntijuuden kehittymistään. Matkailututkimuksen henkilökunta koettiin helposti lähestyttäväksi ja joustavaksi. Haastateltujen kommenttien pohjalta pohdittiin myös onko piilo-opetussuunnitelman tasolla opettajien asenteissa jotakin, joka ei tue ohjauksen toteutumista. Olennaista yliopistokoulutuksessa kuitenkin on akateeminen vapaus ja opiskelijoiden oletetaan olevan omatoimisia ja itsenäisiä. Toisaalta tiedostetuissa ja tiedostamattomissa asenteissa ja yliopiston kulttuurissa voi olla jotakin, joka ei tue ohjausta, mutta toisaalta opetuksen yhteydessä opiskelijat ovat kuitenkin oppineet yliopistokulttuurin, jossa suhteet henkilökuntaa eivät ole liian muodollisia vaan pikemminkin avoimia ja läheisiä.

mun mielestä sujuu hyvin se et meidän henkilökuntaan millaiset suhteet on et saa aina apua ja sit että opetus on sellaista että uskaltaa keskeyttää ja että pystyy kysymään, mutta sitä teoreettista monipuolista tietoa sitä lisää ja haasteita

apua on saatavilla, mutta ehkä silloin ekana vuonna sitä ois niinku, et sitä ei tajunnut itse hakea ja sit ois ollut hyvä et ois joku tuupannut että täältä saa apua että tuu vaan hakemaan

musta tuntuu et ne on aika joustavia tälläkin hetkellä pystyy suorittamaan ja puhumalla selviää

kyllähän opettajia voi aina lähestyä.. mut se on itsestä kiinni uskaltaako mennä kysymään ja sanomaan

kyl aina on pystynyt kysymään ja ihan keneltä vaan opettajalta oikeastaan voi mennä kysymään jos tarvitsee apua

Matkailututkimuksen opiskelijoilla on mahdollisuus myös valita ristiinvalittavia opintoja Lapin ammattikorkeakoulun puolelta. Osa matkailututkimuksen kursseista on myös järjestetty yhteistyössä Lapin ammattikorkeakoulun kanssa. Haastatellut kokivat perehdytyksen ja ohjauksen yhteistyöopinnoissa vähäiseksi ja kokivat sen vaikuttaneen heikentävästi heidän oppimiseensa ja asiantuntijuuden kehittymiseen. Asiantuntijuuden rakentuminen on tilannesidonnaista ja asiantuntijuus kehittyy oppimisympäristössä vuorovaikutteisesti sosiaalisten suhteiden kautta (Isopahkala- Bouret, 2008). Tällöin voidaan ajatella, että opettajan ja opiskelijan välisellä suhteella ja sitä kautta ohjauksella on suuri merkitys asiantuntijuuden kehittymisen kannalta. Ohjauksen ja orientaation vähyys voi myös näkyä piilo-opetussuunnitelman tasolla opettajien asenteista ohjausta kohtaan tai opetuskulttuuri voi olla Lapin ammattikorkeakoululla erilainen ohjauksen suhteen.

ihan semmoinen alun orientoituminen ja orientaatio siihen tehtävää tai siihen projektiin ja perehdytys on jäänyt tosi vähäiseksi ja sitten on saattanut olla roolit ihan sekaisin.. et se ei etene se homma kun kaikilla ei ole sitä samaa ymmärrystä siitä asiasta. Et selkeyttä, ohjausta ja perehdytys..

kyllähän jotkut opettajat ei taas osaa antaa minkäänlaista ohjeistusta siitä mikä kuuluu siihen kurssin sisältöön esimerkiksi on ollut sellaisia tapauksia.. et siinä vois vielä olla kehittämistä et on kunnollinen ja selkeä tehtävänanto heti alussa

toi projektikurssi oli huono koska siinä se yhteistyö ei toimi RAMK:n kanssa..ei pysty tekemää ja se ei yhtään liippaa läheltäkään meidän matkailualaa.. ehkä se opettamisen laatu on tosi surkea.. ihmiset ei ymmärrä mitä pitää tehdä ja koko rakenne on huono ja se pitäis laittaa kokonaan uusiksi koska on kuitenkin tärkeää oppia tekemään projekti ja kehittämistyötä...

ne on varmaan ollut kompastuskiviä et tavallaan on lähdetty ihan eri ajatusmaailmasta ja on yritetty tehdä jotain yhdessä ja sit se ei oo toiminut ihan niin hyvin kuin sen ois pitänyt

Toisaalta osa haastatelluista oli oppinut piilo-opetussuunnitelman tasolla opettajien asenteiden kautta tietynlaiseen palautekulttuuriin yhteistyöopinnoissa. Erään haastatellun kokemuksen mukaan palautteenantokulttuuri on hieman sulkeutunut ja ei edistä rakentavan

palautteen antamista. Vastaavasti yksi haastelluista oli kuitenkin kokenut yhteistyöopinnot toimiviksi ja koki monipuolisen opetushenkilökunnan olevan positiivinen asia oppimisen kannalta.

käytännön järjestelyissä se vähän tulee esiin no hallinnollisesti ...se näkyy opiskelijalle se että se mitä siellä kulissien takana tapahtuu mikä ei musta pitäis olla, ei opiskelijoitten pitäis sekoittaa siihen hommaan...ja sit kun on sanonut et eikö asioita vois tehdä ja sit ei voi tehdä ja tavallaan ei ymmärretä rakentavana kritiikkinä vaan ymmärretään kritiikkinä, ois parempi olla hiljaa

hyvät puolet on varmasti ne että tulee eri lähtökohdista ajatuksia... myöskin se että on ammattikorkeakoulusta ja yliopistosta opettajia ja monesti niissä on myöskin yritysmaailmasta yrittäjiä ja muita jotka tulee luennoimaan

Ylipäänsä ohjausta, tukea ja kannustusta kaivattiin opiskelujen kaikissa vaiheissa. Kannustuksen ja tuen riittämätön määrä tulee myös esiin piilo-opetussuunnitelman vaikutuksia tarkasteltaessa. Piilo-opetussuunnitelmassa vaikuttavat muun muassa opetushenkilökunnan ja muiden oppimisympäristössä toimivien henkilöiden tiedostetut ja tiedostamattomat asenteet, uskomukset sekä yliopiston opiskelukulttuuri (Meri, 1992, s. 53-59, s. 65-73). Esimerkiksi haastateltujen kommentteista on tulkittavissa, että opetushenkilökunnan asenne ja arvostuksen vähyys matkailualaa ja matkailututkimuksen opintoja kohtaan eivät kannusta ja motivoi opiskelijoita opinnoissa ja rakenna heidän ammatillista itsetuntoaan tarpeeksi. Osa arveli tämän vaikuttaneen myös siihen, että osa opiskelijoista jättää opintonsa kesken.

jotenkin se puuttuu koko opiskelujen ajalta et jossain vaiheessa semmoinen ohjaus ja tukeminen ja semmoinen itsevarmuuden kehittäminen niin se pitäis tulla jo ihan siinä alkuvaiheesta ihan loppuun

mut varmaan semmoinen ois hyvä et henkilökunnalta semmoinen buustaus ja tuki koska ne on siinä tavallaan ja ne on valmistunut ja ne on siinä työssä, asiantuntijuustehtävissä ja " mun mielestä ihan järkevässä järjestyksessä..

kun tälle matkailualalle tullaan niin pitäisi saada se porukka innostumaan tästä alasta, että se on nyt vähän semmoinen raapaisupintainen et monihan meillä

lopettaa kesken, ei innostuta ja uskota siihen.. pitäisi kiinnittää huomiota siihen motivoimiseen ja se kun sä haluat tänne jotakin opiskelijoita ja haluat että ne pysyy

että eihän sitä voi olla huomaamatta jos graduja tulee vaan kourallinen vuodessa ja 30 otetaan sisään...että mihin ne katoaa että joku siinä kyllä mättää... varmaan parempaan suuntaan ollaan menossa

Toisaalta tutkintomme laatu koetaan hyväksi, mutta edelleen kannustusta kaivattiin enemmän, jotta käsitys omasta asiantuntijuudesta ja sen tasosta rakentuisi.

Ku on ulkomailla vertailut et siellä tajusi et se on jo tosi hyvä tutkinto et sulla on edes se kandidaatti ja sitku suomessa se on vähän silleen no se on puoleen ja se ei oo edes valmis tutkinto....ite ois ehkä halunnukin että enemmän puhuttaisi että sekin on jo hyvä tutkinto että sulla on jo silloin aika hyvä asiantuntijuus jostakin aiheesta

Vaikka ohjauksessa ja tukemisessa onkin kehitettävää, osa koki myös opettajan persoonan ja asiantuntijuuden olevan suuressa roolissa oppimisen kannalta.

ekana nousee positiivisena mieleen destination marketing management ja cultural studies of tourism, ne oli tosi mielenkiintoisia johtuen varmaan siitäkin että ne on englanninkielisiä kursseja ja sit siellä on vaihto-opiskelijoita.. siellä oli paljon keskustelua johtuen niistä opettajista, et kaikki jotka niitä piti oli semmoisia hyvin keskustelevia opettajia, et ne on jääny mieleen

kyl mä oon sen huomannut, että kyl opettajan asiantuntijuus vaikuttaa. Huomaa kyllä et se tietty riippuu siitäkin itsestään et millaisesta opetustyylistä itse tykkää. mut huomaa että joillakin kursseilla se mielenkiinto tavallaan jos opettaja tai luennoitsija on parempi omasta mielestä

Ylipäänsä ohjausta, tukea ja kannustusta kaivattiin opiskelujen kaikissa vaiheissa, jotta se lisäisi opiskelijoiden motivaatiota, kiinnostusta opintoihin ja sitä kautta asiantuntijuuden kehittymistä opintojen aikana. Suurimpana ongelmana aineistosta nousi opetushenkilö-

kunnan asenne ja arvostuksen vähyys matkailualaa ja matkailututkimuksen opintoja kohtaan, joka ei motivoi tarpeeksi opiskelijoita opinnoissa. Kuitenkin opetushenkilökunta koettiin helposti lähestyttäväksi, mutta samalla todettiin, että ohjauksen ja tuen saaminen opinnoissa on myös opiskelijan omasta aktiivisuudesta ja oma-aloitteisuudesta kiinni.

4.1.4 Opetussuunnitelman rakenne ja sisältö

Kirjoitetulla opetussuunnitelmalla on myös oma vaikutuksensa opiskelijan oppimiseen ja asiantuntijuuden kehittymiseen. Yliopistokoulutuksessa opetussuunnitelman laatii yleensä tiedekunta yhdessä tiedekunnan henkilöstön kanssa. Kirjoitetussa opetussuunnitelmassa on määritelty tutkintorakenne, joka kertoo mitä opintoja opiskelijan täytyy suorittaa, jotta hän saa tehtyä kyseisen tutkinnon. Lisäksi opetussuunnitelmassa on kerrottu tutkinnon laajuus, tutkinnon eri osien laajuudet ja sisällöt. Kurssikohtaisesti on myös määritelty opintojen sisältö ja tavoitteet, suorittamistavat, aikataulut ja opetuksen vastuuhenkilöt. Opiskelijoille kirjoitettu opetussuunnitelma kertoo tutkinnon sisällöstä, toteutuksesta ja tavoitteista. (Karjalainen, 2003, s. 26-29.) Yleisesti ottaen tutkinnon rakenteeseen kaivattiin lisää selkeyttä. Kurssit koettiin varsinkin perusopintojen osalta irrallisiksi kokonaisuuksiksi, joka ei auttanut rakentamaan kokonaiskuvaa opinnoista tai matkailusta.

perusopinnot mä en kyllä tiää millaiset ne uudet on mutta mun mielestä siellä ois pitänyt jotenkin perustella sitä miksi me opiskeltiin juuri sitä silloin mitä opiskeltiin että jäi vähän, et tuntui et ne on outoja kokonaisuuksia, jotka on irrallaan toisistaan, olisi kaivannut semmoista niinku tarkempaa minkä takia tätä opiskellaan ja tarkempi rakenne koko hommalle... sitä ei yhtään selitetty et minkä takia tietyt kurssit on laitettu ykkösvuoteen...

sitten lähdetäisi semmoisista liikkeelle ja sillä tavalla selkeytettäisiin koko tutkintorakennetta ja kurssien sisältöä ja ymmärtäisi minkä takia me käydään tässä järjestyksessä nämä tietyt asiat..

musta ihan hyvin opetettiin ne asiat mitä opiskeltiin mutta jotenkin se että oisi tarkemmin mietitty mitä on tärkeää oppia ensimmäiseksi kun tulee yliopistoon et se on tärkeää et se on sellainen järkevä kokonaisuus musta fuksivuonna et

mitä käydään läpi että saa kokonaiskuvan koko hommasta että silloin olisi ne perusasiat hallussa

Opetussuunnitelman osalta myös aikatauluihin kaivattiin muutosta. Yksi haastatelluista kertoikin, että tentit ja muut kurssien tehtävät sijoittuivat aina samalle lyhyelle ajanjaksolle, jolloin ajan puute häiritäisi asioihin syventymistä ja sitä kautta asiantuntijuuden kehittymistä ja syventymistä.

tuntuu että monesti vuodessa ne kerääntyvät moniin semmoisiin hirveisiin, et sulla on niin kun yhtenä kuukautena paljon...ja ennemminkin et sulla on koko ajan sellainen pieni stressi et sulla on joku essee tekemättä.. joutunut vähän palauttaa ja ollu enemmän aikaa ja ois voinut niinku suunnitella sitä ois voinut tehdä paremmin ja paneutua paremmin mut siihen ei voi palata enää myöhemmin kun tulee jo seuraava juttu

informaatio ja aikataulut ja suunnitelmallisuus silleen selkeämpi ja se työmäärä ois jakautunut tasaisemmin sen vuoden ajalle et ois voinut keskittyä paremmin...ja mietin et voisko joidenkin kurssien, et ei ois noi pirstaloitunut et voisko yhdistää vähän isommiksi kokonaisuuksiksi

Osa haastatelluista myös pohti kurssien paikkaa tutkinnossa. Osa kokikin, että jotkin kurssit sisällöllisesti kuuluisivat toiseen vaiheeseen tutkintoa, jotta se tukisi asiantuntijuuden kehittymistä paremmin.

matkailu työnä ja ammattina ihan mielenkiintoinen aihe ja tommoinen, mutta tavallaan mä en sitä tiiä sopiiko se maisteri vaiheeseen, et se vois olla jo jopa perusopinnoissa tai aineopinnoissa et siellä kerrottaisi enemmän millaista on matkailu työnä

Ylipäänsä tutkinnon rakenteeseen kaivattiin lisää selkeyttä sen kannalta, että tutkinnon eri osa-alueet ja eri kurssit liittyisivät saumattomammin toisiinsa kiinni ja niiden suorittamisjärjestys olisi loogisempi kuin aiemmin. Näiden asioiden koettiin vaikuttavan niin kokonaiskuvaan tutkinnosta kuin kokonaiskuvaan matkailututkimuksesta ja matkailualasta, jotka ovat olennaisia myös oppimisen ja asiantuntijuuden kehittymisen kannalta. Myös opetussuunni-

telmassa oleviin kurssikuvauksiin kaivattiin päivitystä, jotta tutkinto ja sen sisältö aukeaisivat selkeämmin opiskelijoille.

4.2 Opintojen aikana kehittyneet matkailualan asiantuntijataidot

Tässä luvussa esittelen tutkimuksessa esille nousseet matkailualan asiantuntijuudessa tarvittavat taidot, joita haastatellut ovat kokeneet omaksuvansa opintojen aikana. Kehittyneet taidot jaoteltiin perus-, aine- ja syventävien, kieli- ja metodi sekä sivuaineopintojen mukaan.

4.2.1 Matkailututkimuksen perus- aine – ja syventävissä opinnoissa omaksutut asiantuntijataidot

Haastatelluilta kysyttiin matkailualan asiantuntijuudessa tarvittavien taitojen ja ominaisuuksien kehittymistä opintojen aikana. Matkailututkimuksen perus-aine- ja syventävissä opinnoissa koetun opetussuunnitelman osalta haastateltujen kertomuksista nousi selkeimmin esille kirjoitus- ja verbaalisten taitojen kehittyminen ja teoreettisen tiedon karttuminen.

...ainakin kirjoitus- ja verbaaliset taidot ehdottomasti kehittyneet kun me kirjoitetaan täällä niin paljon...

aika monessa oli luentopäiväkirjan tai esseiden kirjoittaminen ja sitten on varmaan tuota kirjoitusta ja verbaalista taitoa tullut

yhteistyö- tyhmätyö- ja kommunikaatiotaidot varmasti kehittyneet ja kyky päätöksentekoon ja päättelyyn ja analysointia

kirjoitustaidot ja tiedonhakeminen jälleen kerran ja sitä vaan koko ajan harjoittelee ja kehittyy

Lisäksi yhteistyö-, ryhmätyö- ja kommunikointitaitojen sekä itsesäätelytaitojen koettiin myös kehittyneen erityisesti opintojen loppua kohden

näitä muitahan tulee yliopistossa ihan yleisesti että yhteistyötaidot ja tiedonetsintä ja muokkaaminen ja ongelmanratkaisu... seurallisuus ja empatiakyky ei niinkään yliopistossa tulee

ryhmätyötä, kriittisyyttä ja kirjoitustaitoja

"mutta perusopinnoista varmaan toi ryhmätyö- ja kommunikointitaidot nousee joka vuonna ja varmaan se tiedonhaku, kyky tiedon etsimiseen ja muokkaamiseen ja soveltamiseen niin se varmaan kehittyi ihan selkeesti..

just noita yhteistyö-, ryhmätyö- ja kommunikointi. Esimerkiksi uskaltaa puhua, luennolla osallistua keskusteluun ja ensimmäisinä vuosia ei. Ei silloin tuntenut et ois valmis puhumaan ja ei uskaltanut...

Kriittisyyden koettiin myös kertyneen opintojen aikana ja erityisesti kandidaatin tutkielman ja pro gradun koettiin olevan olennaisia kriittisyyden ja itsekriittisyyden kehittymisen kannalta. Kriittisyyden kerrottiin myös kehittyneen sivuaineopintojen aikana.

kriittisyyttä, se on semmoinen mitä on kyllä oppinut ehkä vielä enemmän sivuaineopinnoissa

kyllä noita ryhmätyö- ja kommunikaatiotaitoja on kaikissa ollut aika paljon niitä, itsesääätelytaidot ja tiedot kun ite pitää tehdä niitä ja etsiä se tieto

mut ehkä enemmän sitä mitä ei ole sitten ollut niin paljon jos miettii näitä määrätietoisuus, rohkeus, kriittisyys ja itsekriittisyys..

kriittisyyttä ehkä enemmän kun lukee näitä artikkeleita niin ei ehkä usko ihan kaikkea suoraan et uskaltaa sanoa, että ehkä tämä ei mene nyt näin

kandidaatti tietenkin on tehty niin siinä oppi miten tehdään tutkielma ja tota kielitaitoa ja kirjoitus- ja verbaaliset taidot

alusta asti oppi tekemään tällaista teoreettista tutkimusta ja kykenee sitten.. ja justinsa sitä teoreettista osaamista, tiedon etsiminen ja muokkaaminen ja soveltaminen ja yleisesti sitä tutkimustyötä, sai itsevarmuutta siihen että osaa tehdä jotakin

ehkä tota rohkeutta, kriittisyyttä ja itsekriittisyyttä, kun siinä pitää olla sitä opponointia

Kandidaatin tutkielman ja pro gradu työn koettiin myös kehittäneen itsesäätelytietoja ja taitoja.

et itseohjaustaitoja tässä on oppinut ja mun mielestä menee tosi hyvin kun kandi ohjataan tosi tiivisti kerran kuussa

ainakin tällainen itsenäinen työskentely vaikka se jo kandin aikanakin

Alan teoreettisen tietämyksen koettiin kehittyneen opintojen aikana, mutta alan käytännöllisen tietämyksen tason haastatellut kokivat vähäiseksi.

teoreettista tietämystä ja osaamista on silleen tietysti karttunut aika paljon ja niitä perusteorioita ja perusnimet on jäänyt päähän

varmaan se teoreettinen tulee ihan hyvin yliopistossa, mutta käytännöllinen puoli meillähän jää mun mielestä aika vähäiseksi

varmasti tämä teoreettinen ja muodollinen tietämys alasta et käytännöllistä tietämystä ehkä sitäkin jonkin verran sivuaineopinnoissa ja tai ehkä molemmisakin

semmoista elinkeinon tuntemusta tai sellaista ilmiön tuntemusta on tosi hyvin

varmaan se teoreettinen tulee ihan hyvin yliopistossa mutta käytännöllinen puoli meillähän jää mun mielestä aika vähäiseksi, että meillähän sitä ei oikeastaan ole

tuo teoreettinen ja muodollinen tietämys alasta jonkin verran tullut

toi käytännöllinen tietämys et en mä osaa sanoa että mä oisin vielä sellaisella tasolla

Lapin ammattikorkeakoulun kanssa toteutuneissa yhteistyöopinnoissa karttui myös monenlaisia taitoja, vaikka edellä kerrottiin, kuinka osa haastatelluista ei ollut tyytyväisiä yhteistyöopintojen sisältöön tai ohjaukseen.

projekti- ja hankeosaamisessa siinä voisi sanoa et on tullut sellaista ongelmanratkaisu- ja ennakoitaitoja, yhteistyö-, johtamis- ja ihmissuhdetaitoja ja teknologinen osaaminen ja sopeutumiskyky uusiin tilanteisiin

varmaan viimeisen kahden vuoden aikana varsinkin projekti-opinnot tukenut asiantuntijuutta

varmaan semmoinen mikä aina niin joustavuus ja sopeutumiskyky ne on varmaan työelämässäkin ja opinnoissa sellaisia mitkä nousee aina koska sä oot aina eri ihmisten kanssa tekemisissä

tietylainen kriittisyys just kun tuplachekkaa kaikkia

Haastateltujen puheissa ei noussut esille paljon sellaisia taitoja tai kykyjä, joita ei olisi omaksuttu opintojen aikana. Kulttuurien monimuotoisuuden tuntemuksen ei koettu kehittyneen tarpeeksi ja kulttuureihin liittyviä opintoja kaivattiinkin lisää.

Kyl se kielitaito ja kulttuurien ja tommoinen ymmärtäminen siihen semmoinen erilaisuuden et vähän semmoista perspektiiviä pitäis saada

cultural studies oli ihan mielenkiintoinen, siinä tuli aika paljon kun tehtiin ryhmätöitä ja siinä tuli kykyä tunnistaa kulttuurien monimuotoisuutta, mutta siinäkin keskityttiin liikaa yhteen

Monet taidot ja kyvyt olivat kehittyneet opintojen aikana, mutta joidenkin taitojen koettiin sen sijaan olevan huonolla tasolla. Matkailututkimuksen perus-, aine- ja syventävissä opinnoissa ja metodi- ja kieliopinnoissa esille nousivat erityisesti teoreettisen tietämyksen, kirjoitus- ja verbaalisten taitojen, yhteistyö-, -ihmissuhde-, ryhmätyö- ja kommunikointitaitojen, itsesäätelytaitojen, kriittisyyden ja itsekriittisyyden, englanninkielen taitojen ja kyvyn tietojen etsimiseen ja muokkaamiseen kehittyneen. Vastaavasti haastateltujen puheissa ei noussut esille paljoakaan taitoja, joita ei olisi omaksuttu ollenkaan opintojen aikana. Käy-

tännöllisen tiedon karttumista ja kulttuurien monimuotoisuuden tuntemisen taidon koettiin kuitenkin olevan tärkeitä asiantuntijuudessa ja niiden tason ei koettu olevan vielä riittävällä tasolla.

4.2.2 Kieli- ja metodiopinnoissa omaksutut asiantuntijataidot

Englannin kielitaidon koettiin kehittyneen, mutta varsinaisesti enemmän matkailututkimuksen omissa opinnoissa ja sivuaineopinnoissa eikä niinkään itse englannin pakollisissa kielipinnoissa. Englannin kielipinnot koettiin tärkeiksi tutkinnon kannalta mutta niissä koettiin olevan kehittämisen varaa. Muita kieliä ei koettu oppineen kovin hyvin opintojen aikana tai opinnot koettiin liian suppeiksi ja liian nopealla aikataululla käytäviksi, jolloin kielitaidon ei koettu karttuvan.

varmaan on toi englannin kielitaito kehittynyt.. sitku on joutunut lukemaan artikkeleita englanniksi ja kaikki materiaalit on englanniksi

no englantia on tukenut kielitaitoa kun sitä joutuu kursseilla käymään ja sitten tulee akateemista englantia ja ylipäättänsä sitä kirjoittamista et on musta englanninkursseista ollut hyötyäkin

kielitaitoa kun artikkelit on englanninkielisiä

no varmasti se että me käytiin liikaa asiaa ihan liian lyhyessä ajassa ja kurssit oli liian täyteen ympäröityjä että asioita ei " pystynyt omaksumaan siinä tahdissa mitä käytiin

Vaikka kielipinnoissa kielitaidon ei merkittävästi koettu kehittyvän, joistain opetustavoista pidettiin ja toiset opetustavat taas koettiin oppimista estäväksi. Nopean tahdin koettiin olevan oppimista ja kielitaidon kertymistä ajatellen estävä tekijä.

opettaja tekee ihan hirveesti ja siellä on keskustelevaa oppimista, siellä käydään semmoisia asioita, puhutaan sellaisista asioista mitkä kiinnostaa eikä semmoista että luetaan oppikirjasta

Kuitenkin piilo-opetussuunnitelman näkökulmasta vuorovaikutusprosessi luokkatilanteessa voi suosia tietynlaisia opiskelijoita riippuen opetustavasta ja opettajasta. Myös joissakin tapauksissa opettajan auktoriteettiasemalla ja vallankäytöllä myös vaikutusta tilanteissa, joissa opiskelijat on sidottu tilanteeseen läsnäolopakollisten oppituntien ajaksi. (Meri, 1992, s. 73-78.) Kieliopinnoissa läsnäolopakko on hyvin tyypillinen, joka osaltaan voi vaikuttaa opetustilanteen tunnelmaan ja ilmapiiriin. Opintojen ja oppituntien pakollisuuden vuoksi osa haastatelluista kokikin opettajan opetustyylin ja luokassa olevan ilmapiirin ja paineen olevan estävä tekijä oppimisen kannalta.

totta kai kielitaito on tärkeä mutta jollakin muulla tavalla että se on pakko käydä silleen siinä tahdissa..siinä on jotenkin sellainen paine ettei muuten saa tutkintoa se pitäis olla jotenkin omasta lähtötasosta riippuen ja sitten opiskeltaisiin sitä kieltä eikä että kaikki joutuu käymään maisterivaihetta varten uuden kielen... oppiminen ois varmasti parempaa kun se ei ois semmoista että pakko käydä joku tietty kurssi läpi

se oli tosi ärsyttävää, ihan olisin heittänyt hukkaan aikaa....no varmasti se että me käytiin liikaa asiaa ihan liian lyhyessä ajassa ja kurssit oli liian täyteen ympättyjä että asioita ei pystynyt omaksumaan siinä tahdissa mitä käytiin, ja opetusmenetelmät ei olleet parhaat mahdolliset ja sitten tää opettaja se oli vähän semmoinen samanlainen fiilis kuin yläasteella että jännitti siellä vastata ja laski milloin tulee oma vuoro...se ei auttanut sitä oppimista todellakaan

Metodiopintojen koettiin sen sijaan kartuttaneen sopeutumiskykyä uusiin tilanteisiin sekä kehittäneen kykyä päättelyyn ja analysointiin sekä tiedon hakemiseen. Metodiopintojen ei koettu kehittävänsä tarpeeksi teknologisia ja teknisiä taitoja.

johdatus tieteelliseen tutkimukseen se oli muistaakseni hyvä, siinä ylipäättänsä opeteltiin tutkimuksen tekoa ja miten se prosessi tapahtuu.... silleen tietenkin helpompi lukee tutkimuksia ja ymmärtää mitä niissä on käytetty

siinäkin oppii erilaiseen opetustilanteeseen sopeutumaan, että sopeutumiskykyä on opettanut

kuitenkin hyvä esitellä mikä se SPSS on ja sen toimintaa et sehän tulee vasta sitten jos joutuu työelämässä siellähän se tulee.. et varmaan työelämässä tulee et saa pyöritellä niitä taulukoita

mä koen että meidän tietotekniikan kurssit ei oo kauheen antavia, että mä koen että mun tekniikan taidot on ihan nollassa

Kirjoitetussa opetussuunnitelmassa kerrotaan opetuksen ajankohta, tiedot eri kursseista ja niiden sisällöistä sekä suositeltu suorittamisaika. Metodiopintojen koettiin olevan hyödyllisempiä oppimisen kannalta, jos ne käytäisiin ensimmäisenä vuonna, jolloin metodiopinnot tukisivat myös muilla kursseilla opittavien asioiden omaksumista. Lisäksi kurssien päällekkäisyys ja kursseille otettavien opiskelijoiden määrän vähyys koettiin hankaloittavana tekijänä oppimisen kannalta.

tuntunut liian helpoilta, että ne ois voinut aloittaa ehkä ensimmäisenä vuonna.. kun opettajat käyttää niitä termejä mitä siellä puhutaan ja sit kun sä et ite niitä niin on vähän pihalla ja joudut etsii itse paljon enemmän

mä muistan että ne oli tosi vaikeaa sovittaa lukujärjestykseen ja saa niitä kursseja niin ne on ollu vähän silleen et silloin ei ollu aikaa paneutua asiaan

ne aikataulut on mennyt päällekkäin ja tosi huonoihin aikoihin on järjestetty...et pääseekö sisälle ja ne on ollu sitten juuri et no mennyt päällekkäin ja vaatinut paljon työtä

Haastateltujen mukaan metodiopintojen opetuksesta ei saanut tarpeeksi valmiuksia ja tietoa esimerkiksi kandidaatin tutkielman ja pro gradun kannalta. Lisäksi opittuja asioita oli joidenkin haastateltujen mukaan hankalaa soveltaa muissa opinnoissa.

on joutunut hirveesti, vaikka on käynytkin ne kurssit niin aloittamaan alusta ja lukemaan sitä kirjallisuutta ja se on kuitenkin unohtunut ja se ei oo painunut mieleen

metodiopinnot vaikee yhdistää kun tähän meidän alaan ja ne on tietenkin yhteiskuntatieteiden yhteisiä kursseja niin siellä ne esimerkit tulee aikalailta muilta aloilta et silleen pitää tehdä työtä että ite osaa soveltaa

Osa haastatelluista koki, että metodi- ja matkailututkimuksen omien opintojen yhdistäminen edistäisi paremmin oppimista ja asiantuntijuuden kehittymistä. Metodiopintojen integroimisesta matkailututkimuksen opintoihin koettiin olevan hyötyä pro gradu- tutkielman ja oppimisen kannalta yhden toteutuneen kurssin tiimoilta.

miksei niitä voi tavallaan laittaa yhteen kursseja et tavallaan et kun me kurssilla pohditaan jotain asiaa tai tutkimusta, niin käytettäisi jotain olemassa olevaa aineistoa ja analysoitaisi se ja käytettäisi sitä esimerkkinä...et jos tolla pystyisi yhdistämään et siinä tavallaan samalla oppii

enemmän mejän kursseihin sitä samaa tavallaan vois ja ymmärrän et vaikeaa ottaa huomioon jokaista pääainetta käymään läpi. mut jos ois ehkä enemmän tässä alkuvaiheessa mejän matkailuopinnoissa niinku käytäisi läpi, me ollaan tultu tänne opiskelemaan tälläistä tieteellistä juttua tai tämmöistä et joskus tuntuu vähäsen siltä että ois niinku ois peruskoulun luokassa istuu ja opettaja opettaa... ja sit jos niitä ois saanut niihin yhdistettyä jotenkin ja opettajat osaisi heti alusta kertoa meille et tämmöistä voidaan tutkia

menetelmäkesäkurssi siinä oli eri tapoja ja eri menetelmiä käyttäneitä ja heidän omia kokemuksiaan ja hyvät luennot ja kuitenkin ite tehdään semmoinen työ niin joutuu vähän perehtymään siihen kirjallisuuteen...et siitä saa niinku sellaisen lähtölaukauksen tutkimukseen

Ylipäänsä kieli- ja metodiopinnot koettiin asiantuntijataitojen kehittymisen kannalta riittävämmiksi. Kielitaitojen ei koettu karttuneen tarpeeksi johtuen kielikurssien aikatauluista, opetustavoista sekä opetushenkilöstöstä. Lisäksi metodiopintojen ei koettu kehittävän teknologisia ja teknisiä taitoja, mutta osa koki metodiopintojen kehittäneen sopeutumiskykyä uusiin tilanteisiin sekä kehittäneen kykyä päättelyyn ja analysointiin sekä tiedon hakeamiseen. Haastatellut kokivat, että metodiopintojen integroiminen matkailututkimuksen omiin opintoihin kehittäisi paremmin matkailualan asiantuntijuudessa tarvittavia taitoja.

4.2.3 Sivuaineopinnoissa omaksutut asiantuntijataidot

Sivuaineopintojen koettiin olevan tärkeässä roolissa asiantuntijuuden kehittymisen ja oppimisen kannalta. Sivuaineopinnot olivat edistäneet muun muassa kykyä päätöksentekoon, päättelyyn ja analysointiin. Lisäksi sivuaineopinnoissa myös koettiin matkailualan teoreettisen tietämyksen kertyneen ja kyvyn hakea tietoa ja muokata sitä. Englannin kielen koettiin myös kehittyneen sivuopintojen kautta, sillä monet oppimateriaalit ovat englanniksi. Sen sijaan muita matkailualan asiantuntijuudessa tarvittavia taitoja ei noussut merkittävästi esille haastateltujen puheissa.

on hyvä koska mä koen et jos ois vähemmän et jäisi aika laihaksi se sun asiantuntijuus et se ois vahva kun se 60 op on aika paljon mutta se vaatii sen että pääset sisään siihenkin aiheeseen

et kyllä oon huomannut et silleen ajattelen että ne auttaa tosi paljon... ehkä toi kyky päätöksentekoon, päättelyyn ja analysointiin. Et silleen jos miettii että tavallaan niitä pitää osata yhdistää niitä asioita

no ehkä silleen tuota joustavuutta silleen sekin saattaa olla niissä aikatauluissa ja joskus menee päällekkäin että siinäkin oppii sitäkin et tavallaan sitä miten joissain toisissa aineissa voidaan ajatella niin erilailla

kyllä mä teoriaa oon saanut hirveesti ja tietämystä alasta mutta varsinkin kyky tiedon etsimiseen ja muokkaamiseen

musta tuntuu että se on oikeesti auttanut tosi paljon tai tukenut sitä , et siitä pomppasi heti toi kielitaito kun opiskelee lähes kaiken englanniksi... sanoisin just se kulttuurien tuntemus miten ymmärtää erilaisuutta paremmin ja monista lähtökulmista

et varmaan tieteellisyys on huomattavasti vahvempaa tullut, tieteellisen tiedon hakeminen ja osaaminen sieltä

5 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tämän tutkielman tarkoituksena on ollut selvittää, millaiset asiat ja tekijät oppimisympäristössä ja sitä ympäröivässä kulttuurissa ovat edistäneet tai hankaloittaneet matkailututkimuksen opiskelijoiden oppimista ja asiantuntijuuden kehittymistä. Tämän lisäksi tutkielman tarkoituksena on ollut kartoittaa, millaisia matkailualan asiantuntijuudessa tarvittavia taitoja matkailututkimuksen opinnot ovat kehittäneet. Tutkimusongelmaa tarkastelin tilannesidonnaisen oppimiskäsityksen kautta, jossa korostuu oppimisen tilannesidonnaisuus. Tilannesidonnaisen oppimiskäsityksen sekä asiantuntijuuden kehittymiseen liittyvän tutkimuksen mukaan oppiminen on aina tilannesidonnaista ja sidottu siihen kontekstiin, jossa opetus, opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Tämän pohjalta keskityin tarkastelemaan oppimisympäristön tekijöiden ja sitä ympäröivän kulttuurin vaikutusta yksilön oppimiseen ja asiantuntijuuden kehittymiseen.

Oppimisympäristö koostuu ilmapiiristä, opetusmenetelmistä, arviointimenetelmistä, oppiaineesta ja sen sisällöistä, opetussuunnitelmasta, kurssirakenteista ja opetushenkilökunnasta, henkilökunnan toiminnasta ja persoonallisuudesta. Tämän lisäksi oppimisympäristössä on olennaista kulttuuri, jossa oppiminen tapahtuu. Lisäksi tarkastelin löydettyjä oppimiseen ja asiantuntijuuden kehittymiseen vaikuttavia asioita ja tekijöitä opetussuunnitelman eri tasojen näkökulmista eli missä tasossa opetussuunnitelmaa löydetyt tekijät ilmenevät. Opetussuunnitelman kolme eri tasoa ovat kirjallinen, toteutunut ja piilo- opetussuunnitelma. Kirjallinen, tai toiselta nimeltään virallinen opetussuunnitelma, antaa raamit opetuksen toteuttamiselle, sillä siinä kerrotaan tutkinnon laajuus, opintojen eri osat, kurssien sisällöt ja tavoitteet. Toteutunut opetussuunnitelma ilmenee opetuksena ja varsinaisen opetussuunnitelman toimeenpanona. Piilo-opetussuunnitelma puolestaan vaikuttaa siihen, mitä ja miten todellisuudessa opitaan virallisen opetussuunnitelman lisäksi tai siitä huolimatta. Piilo-opetussuunnitelma vaikuttaa yliopiston kirjoittamattomien sääntöjen oppimiseen kuten tentti- ja koekäytäntöihin, opiskelukulttuurin oppimiseen ja opiskelijoiden sopeutumiseen yhteiskuntaan. Lisäksi sillä koetaan olevan vaikutusta opiskelijoiden yliopistotyöskenteelyyn, oppimistuloksiin, motivaatioon ja työrauhaongelmiin. (Meri, 1992, s. 53-59, s. 65-73.)

Tämän lisäksi matkailualan asiantuntijuudessa tarvittavien taitojen kehittymistä tarkastelin monen eri tutkimuksen pohjalta, joiden mukaan matkailualan asiantuntijuudessa tarvittavia taitoja ja ominaisuuksia ovat teoreettinen ja muodollinen tietämys alasta, käytännöllinen tietämys ja osaaminen, itsesääätelytaidot ja tiedot, kyky tiedon etsimiseen, muokkaamiseen, soveltamiseen ja uuden tiedon luomiseen, yhteistyö-, ryhmätyö- ja kommunikointitaidot, kyky päätöksentekoon, päättelyyn ja analysointiin, paineen ja epävarmuudensieto, ongelmanratkaisu- ja ennakoititaidot, määrätietoisuus, rohkeus, kriittisyys ja itsekriittisyys, seurallisuus, empatiakyky, kirjoitus- ja verbaaliset taidot, johtamis- ja ihmissuhdetaidot, luovuus, teknologinen osaaminen, sopeutumiskyky uusissa tilanteissa, joustavuus, kielitaidot, kyky tunnistaa kulttuurien monimuotoisuutta, kyky ymmärtää muita kulttuureja ja olla ympäristöllisesti valveutunut. (Costa ym., 2012; Garcia- Rosell & Pyhäjärvi, 2013; Eteläpelto, 1997, s. 86; Eteläpelto, 1997, s. 92–96; Hakkarainen ym., 2002; Rodriguez - Antòn ym., 2013; Sapattinen, 2012; Tribe, 2002; Tynjälä, 1999, s. 160–16; Tynjälä, 2003, s. 40–42, s.45-47; Tynjälä, 2008; Tynjälä & Nuutinen, 2007; Wang ym., 2010; Zegrer & Mössenlechner, 2009.)

Tutkielman aineistona käytettiin seitsemälle matkatutkimuksen pääaineopiskelijalle tehtyä teemahaastattelua, jotka analysoitiin teoriaohjaavan sisällön analyysin avulla. Tässä vaiheessa haluan korostaa, että tutkielmani tavoitteena ei ole ollut yleistää tutkimustuloksia koskemaan kaikkien matkailututkimusta opiskelevien näkemyksiä. Tutkielman tarkoituksena on ollut tuoda esille muutaman opiskelijan näkemys ja kokemus matkailututkimuksen opinnoista, jotta se antaisi osviittaa siitä mitä opiskelijat yleisesti ovat mieltä matkailututkimuksen tutkinnoista. Haastateltavien lukumäärä perustui siihen, että tutkimustietoa saataisiin kerättyä monelta eri vuosikurssilta, koska opetussuunnitelma on muuttunut viime vuosina. Näin saadaan käsitystä siitä, miten eri muutokset opetussuunnitelmassa ovat vaikuttaneet opiskelijoiden asiantuntijuuden kehittymiseen. Tässä luvussa käyn vielä läpi tutkielman keskeiset tulokset sekä pohdin valmistaako matkailututkimuksen koulutus tulosten valossa opiskelijoita matkailualan asiantuntijatehtäviin. Lisäksi analysoin tutkimustulosten avulla millainen oppimisympäristö ja kulttuuri matkailututkimuksessa, MTI:ssä ja Lapin yliopistossa oppimisen ja asiantuntijuuden kehittymisen kannalta sekä millainen vaikutus piilo-opetussuunnitelmalla on opiskelijoiden asiantuntijuuden kehittymiseen. Lopuksi esittelen mahdolliset jatkotutkimusaiheet.

Analyysia tehdessä aineistosta nousi esille neljä eri teemaa, jotka olivat haastateltujen mielestä olennaisia tekijöitä heidän oppimisensa ja asiantuntijuuden kehittymisen kannalta. Näitä teemoja olivat opetusmenetelmät, kurssien sisältö ja opinnoissa käytetyt materiaalit, opetushenkilökunnan vaikutus sekä opetussuunnitelman rakenne ja sisältö. Näiden lisäksi aineistosta nousi esille monia opinnoissa kehittyneitä ja omaksuttuja asiantuntijataitoja, jotka jaottelin sen mukaan missä opintojen osassa haastatellut olivat kokeneet taitojen kehittyneen. Kehittyneet taidot jaottelin perus-, aine- ja syventävien opintojen, metodi- ja kieliohjelmojen sekä sivuaineopintojen mukaan.

Opintojen opetusmenetelmät haastatellut kokivat yleisesti ottaen hyödyllisiksi oppimisen ja asiantuntijuuden kehittymisen kannalta kurssista riippuen. Opetusmenetelmien ilmeneminen näkyi toteutuneen opetussuunnitelman tasolla opetuksessa. Erityisesti esseiden, pienryhmäkeskusteluiden, oppimispäiväkirjojen ja ryhmätöiden koettiin edistävän oman asiantuntijuuden kehittymistä ja matkailualan asiantuntijataidoista ihmissuhde-, vuorovaikutus- ja ongelmanratkaisutaitoja. Osa haastatelluista koki myös kenttämatkojen, hankkeiden ja projektien olevan olennaisia juuri teorian soveltamisen ja käytännöllisen ja muodollisen alan tietämyksen sekä osaamisen ja oppimisen kannalta. Tämmöisyyppisiä opetusmuotoja kaivattiin lisää opetukseen. Sen sijaan luentojen ja tenttien koettiin heikentävän oppimista, sillä ne eivät kehittäneet omaa ajattelua ja korostivat asioiden ulko-opetteluun. Yleisesti ottaen kaivattiin haastavampia opetusmenetelmiä, jotka soveltaisivat enemmän opittua teoriaa ja kehittäisivät enemmän omaa ajattelua. Asiantuntijuuden kehittymisessä olennaista onkin juuri se, että toimitaan omien kykyjen ääri rajoilla (Costa ym., 2012; Garcia-Rosell & Pyhäjärvi, 2013; Eteläpelto, 1997, s. 86; Eteläpelto, 1997, s. 92–96; Hakkarainen ym., 2002).

Toinen esille noussut oppimiseen ja asiantuntijuuteen vaikuttava tekijä oppimisympäristössä on opetuksen sisältö ja siinä käytetyt materiaalit. Yleisesti ottaen haastatellut kokivat, että joillain kursseilla sisältö ja materiaali olivat vanhentuneita, joka ei motivoinut oppimaan. Osa myös koki, että kursseilla keskityttiin liikaa Suomen ja Lapin matkailun näkökulmiin, joka vaikutti motivoitumiseen opinnoissa. Lisäksi haastatellut kokivat, että opetuk-

sen sisältö ei myöskään kehittänyt laajempaa näkemystä alasta, joka on tärkeää matkailualan asiantuntijuudessa. Osa kertoi lappi- ja suomipainotteisuuden jopa saaneen miettimään opintojen lopettamista, koska odotukset opinnoista eivät kohdanneet toteutusta. Nämä asiat ovat näkyneet toteutuneen opetussuunnitelman tasolla eli opetuksena. Toisaalta kurssien lappi- ja suomipainotteisuus voi heijastella piilo-opetussuunnitelman tasolla opettajan omia asenteita ja intressejä. Opettajilla on vapaus päättää opetusmenetelmistä ja virallisen opetussuunnitelman puitteissa myös opetuksen sisällöstä. Opettajien arvo maailma ja yhteiskunnalliset käsitykset sekä omat intressit voivat näkyä piilo-opetussuunnitelman vaikutuksia tutkittaessa. (Meri, 1992, s.53-73.) Perusopintojen tärkeys asiantuntijuuden kehittymisen kannalta nousi myös esille osan haastatelluista puheissa. Perusopintoihin kuuluvien kurssien sisältö koettiin epäselväksi kokonaisuudeksi, joista ei saanut selkeää kokonaiskuvaa matkailututkimuksesta tai siitä mihin valmistutaan. Haastateltujen mielestä perusopintojen jälkeen pohja opiskeltavasta alasta ei ollut riittävä. Lisäksi matkailualan asiantuntijuuden kannalta olennaista on alan tietämyksen hallinta, jotta asiantuntijuus kehittyy ja henkiset voimavarat jäävät esimerkiksi ongelmratkaisua, uuden tiedon kehittämistä ja tiedon soveltamista varten (Eteläpelto, 1997, s. 86; Eteläpelto, 1997, s. 92–96; Hakkarainen ym., 2002; Tynjälä, 1999, s. 160–16). Taloustieteiden-, liiketoiminnan- ja markkinoinnin näkökulmia kaivattiin lisää opetukseen, sillä matkailututkimus on monitieteinen ala, jossa alan asiantuntija tarvitsee monipuolisia ja poikkitieteellisiä tietoja ja taitoja. Muiden näkökulmien, kuten matkailun kestävän kehityksen, kulttuurin ja luontomatkailun koettiin olevan hyvin edustettuina opinnoissa.

Kolmantena esille nousseena teemana oli opetussuunnitelman rakenne. Tämä näkyi erityisesti kirjoitetun opetussuunnitelman tasolla, joka määrittelee esimerkiksi tutkinnon laajuuden, sisällön, tavoitteet ja aikataulut. Osa haastatelluista koki varsinkin perusopinnot toisistaan riippumattomiksi ja epäselviksi kokonaisuuksiksi. He toivoivat kurssien liittyvän enemmän toisiinsa, jotta myös ymmärrys opinnoista olisi selkeämpi. Ylipäänsä selkeyttä kaivattiin opintojen suorittamiseen ja kurssikuvauksiin. Esimerkiksi tutkintorakenteiden muutokset olivat aiheuttaneet päänvaivaa sen suhteen, mitä tulisi suorittaa ja missä on päällekkäisyyksiä. Myös aikatauluihin kaivattiin muutosta, sillä monien eri kurssien tentit ja muiden tehtävien palautukset pakkautuivat samalle ajanjaksolle, jolloin opiskeltavaan aiheeseen ei ollut aikaa syventyä paremmin. Tämän taas koettiin hankaloittavan asiantunti-

juuden kehittymistä, jossa olennaisessa osassa on opitun asian syvempi ymmärtäminen, soveltaminen ja uuden tiedon luominen.

Neljäntenä teemana tutkielmassa käsiteltiin opetushenkilökunnan ja heidän toimintansa ja persooniensa vaikutusta oppimiseen ja asiantuntijuuden kehittymiseen. Erityisesti opettajan ammattitaito, persoonallisuus ja piilo-opetussuunnitelman tasolla näkyvät opettajan omat intressit ja asenteet nousivat oppimiseen vaikuttaviksi tekijöiksi. Opettajan asiantuntijuuden koettiin vaikuttavan edistävästi oman asiantuntijuuden kehittymiseen. Osa haastatelluista koki opettajien asiantuntijuuden ja ammattitaidon olevan motivoiva tekijä heidän alakohtaisen tietämyksen vuoksi. Sen sijaan osa kertoi, että opetushenkilökunnan verballisissa taidoissa ja ulosannissa olisi kehitettävää, sillä joskus se häiritsi asioiden oppimista ja ymmärtämistä. Lisäksi ulosanti ei motivoinut, jos opettaja ei itse ollut innostunut asiasta. Nämä asiat ovat näkyneet toteutuneen opetussuunnitelman tasolla eli varsinaisessa opetuksessa. Sen sijaan piilo-opetussuunnitelman tasolla opiskelijat ovat tiedostamattaan oppineet tietynlaiseen asenteeseen. Piilo-opetussuunnitelman tasolla opettajan tiedostamattomat ja tiedostetut omat asenteet, mielipiteet ja intressit voivat siirtyä opetuksessa, vaikka opettaja ei tarkoituksenmukaisesti sitä tekisikään. Piilo-opetussuunnitelmassa olevat tiedostetut tai tiedostamattomat asiat opitaan ohi varsinaisen ja toteutuneen opetussuunnitelman. (Meri, 1992, s. 53-73.) Piilo-opetussuunnitelman tasolla esille nousi opetushenkilökunnan asenne ja arvostuksen puute matkailututkimusta ja matkailututkimuksen tutkintoa kohtaan. Opiskelijat kaipasivatkin enemmän kannustusta ja ohjausta opintojen kaikissa vaiheissa, jotta he ymmärtäisivät arvostaa oppimiaan asioita, suoritettua tutkintoa ja heidän ammatillinen itsetunto kohoaisi. Osa myös arveli kannustuksen ja riittävän ohjauksen puutteen olevan syy siihen, miksi joka vuosi osa opiskelijoista lopettaa opintonsa.

Gradu- ja kandidaatinseminaarien osalta osa koki ohjauksen hyväksi tutkielmien kirjoitusasuun suhteen. Sen sijaan osa haastatelluista kertoi ohjauksen olevan riittämätöntä tutkielman sisällön sekä sopivien tutkimusmetodien käytön suhteen. Tämä johtui osaksi siitä, että seminaareissa koettiin menevän liikaa opettajan tai ohjaajan omien intressien mukaan. Tämä ilmenee piilo-opetussuunnitelman sekä toteutuneen opetussuunnitelman tasolla, sillä opettajan intressit voivat olla tiedostamattomia, joita hän välittää muun opetuksen kautta tai sitten hän on tietoisesti valinnut opetuksen sisällöksi omia intressejään. (Me-

ri, 1992, s. 53- 73.) Haastatellut kertoivat myös kokemuksistaan Lapin ammattikorkeakoulun yhteistyöopinnoissa, johon osa ei ollut tyytyväisiä puutteellisen ohjauksen, orientaation ja opetuksen vuoksi. Oppimisympäristö kuuluu aina johonkin kulttuuriin, joka määrittää osaksi myös oppimisympäristössä vaikuttaviin asioihin. Riittämättömän tai sisällöltään huonon ohjauksen takana voi siis olla myös Lapin ammattikorkeakoulun erilainen toimintakulttuuri. Toisaalta piilo-opetussuunnitelman tasolla opettajien asenteet voivat vaikuttaa ohjaukseen opinnoissa. Osa haastatelluista kokikin, että palautekulttuuri yhteistyöopinnoissa oli hieman sulkeutunutta ja eikä se edistänyt rakentavan palautteen antamista, joka osaltaan taas vaikutti opiskelijoiden motivaatioon ja sitä kautta oppimiseen.

Viimeiseksi aineiston analyysissä nousivat esille opiskelijoiden oman kokemuksen mukaan opinnoissa kehittyneet matkailualan asiantuntijataidot, joita verrattiin teoreettisessa viitekehyksessä oleviin matkailualan asiantuntijataitoihin (ks. Costa ym., 2012; Garcia- Rosell & Pyhäjärvi, 2013; Eteläpelto, 1997, s. 86; Eteläpelto, 1997, s. 92–96; Hakkarainen ym., 2002; Rodriguez - Antòn ym., 2013; Sapattinen, 2012; Tribe, 2002; Tynjälä, 1999, s. 160–16; Tynjälä, 2003, s. 40–47; Tynjälä, 2008; Tynjälä & Nuutinen, 2007; Wang ym., 2010; Zegrer & Mössenlechner, 2009). Matkailututkimuksen perus-, aine- ja syventävissä opinnoissa ja metodi- ja kieliopinnoissa esille nousivat erityisesti teoreettisen tietämyksen, kirjoitus- ja verbaalisten taitojen, yhteistyö-, ihmissuhde-, ryhmätyö- ja kommunikointitaitojen, itsesäätelytaitojen, kriittisyyden ja itsekriittisyyden, englanninkielen taitojen ja kyvyn tietojen etsimiseen ja muokkaamiseen kehittyneen. Näiden yhteydessä haastatellut eivät kerro, mikä olisi erityisesti vaikuttanut kyseisten taitojen kehittymiseen, mutta yleisesti ottaen opintoihin kaivattiin lisää haastavuutta opetusmetodeihin ja kurssisisältöihin juuri asiantuntijuuden kehittymisen kannalta. Sivuaineopinnot olivat haastateltujen vastauksissa suurella roolilla oppimisen ja asiantuntijuuden kehittymisen kannalta, sillä erityisesti sivuaineiden opinnoissa oli kehittynyt kriittisyys, ongelmanratkaisukyvyt sekä kyky päätöksentekoon, päättelyyn ja analysointiin. Sen sijaan joidenkin taitojen tason koettiin olevan olematonta opintojen perusteella. Näitä olivat muodollisen ja käytännöllisen tiedon karttaminen alasta, rohkeus, luovuus, ja teknologinen osaaminen. Myös muiden kielten kuin englannin kielitaito sekä kulttuurien monipuolinen tuntemus ei kehittynyt opintojen aikana riittävästi tai se ei kehittynyt ollenkaan.

Matkailualan asiantuntijuudessa tarvittavien taitojen kannalta matkailututkimuksen koulutus kouluttaa joiltain osin matkailualan asiantuntijoita ja matkailualan asiantuntijuuteen. Yleisesti ottaen asiantuntijuus rakentuu kolmesta eri tiedon lajista, joita ovat teoreettinen ja muodollinen tietämys, käytännöllinen tietämys ja osaamisen sekä itsesääätelytaidot ja - tiedot. Tutkimustulosten mukaan koulutus tarjoaa paljon teoreettista tietämystä alasta sekä kehittää itsesäätelytaitoja. Sen sijaan opitun soveltaminen ei ollut riittävällä tasolla, eikä koulutus kehittänyt riittävästi käytännöllistä tietämystä ja osaamista haastateltujen mielestä. Toisaalta joidenkin teorioiden mukaan asiantuntijuus ei rakennu pelkästään koulutuksessa, vaan myös työelämässä. Tutkielmassa kuitenkin tarkasteltiin, mikä rooli koulutuksella on asiantuntijuuden kehittymisessä. Matkailualan asiantuntijuudessa tarvittavia taitoja, tietoja ja kykyjä koulutus kehitti osaksi, mutta nekin painottuivat pitkälti teoreettisen tiedon hallintaan ja soveltamiseen sekä erilaisiin itsesäätelytaitoihin ja käytännölliset taidot jäivät vähemmälle.

Kun tutkimustuloksia verrataan muihin aiempiin tutkimuksiin, korostuu tutkimustuloksissa samankaltaiset teemat kuin muissa vastaavissa tutkimuksissa. Tutkimukseen osallistuneet opiskelijat kaipasivat enemmän teorian soveltamista ja käytännön taitojen ja tietojen lisäämistä opintoihin. Samaisesti Hong Kongin ja Melbournen yliopistojen matkailualan opiskelijat kaipasivat lisää opitun soveltamista opintoihin, sillä he kokivat teorian ja käytännön välillä olevan kuilun (King ym., 2003). Lapin matkailututkimuksen haastatellut opiskelijat kokivat opetustavoista esseet, opintoretket ja muut soveltavat kirjalliset tehtävät hyödyllisiksi asiantuntijuuden kehittymisen ja erityisesti yhteistyö-, ryhmätyö- ja kommunikaatio- taitojen sekä tiedon soveltamisen, muokkaamisen ja uuden tiedon luomisen kannalta. Vastaavasti Australian eri yliopistoissa matkailualaa opiskelevat opiskelijat kokivat myös esseiden ja opintoretkien olevan hyödyllisiä opetusmetodeja oppimisen kannalta. Indonesian yliopistoissa vastaavasti matkailualan opiskelijat, asiantuntijat ja johtajat kertoivat koulutuksen keskittyvän liikaa teoreettiseen puoleen. Samaa kertoivat myös matkailututkimuksen opiskelijat. (Ernawati & Pierce, 2003; Ruhanen & McLennan, 2012.) Suurin eroavaisuus matkailututkimuksen opintojen ja muualla maailmalla toteutetun matkailualan yliopisto-opetuksen välillä on liiketoiminnallisen näkökulman puuttuminen matkailututkimuksen opinnoista. Esimerkiksi Australiassa, Isossa Britanniassa ja Aasiassa matkailun yliopisto-opinnot ovat liiketoiminnallisesti painottuneempia, kun taas Lapin yliopiston matkailututkimuksen opinnot painottuvat laaja- alaisemmin matkailun kulttuurin tutkimukseen, yhteis-

kuntatieteiden näkökulmaan ja luontomatkailuun. Haastatellut matkailututkimuksen opiskelijat kertoivatkin kaipaavansa lisää liiketoimintaan ja markkinointiin liittyviä opintokokonaisuuksia, jotta he saisivat laaja- alaisemmat taidot matkailualan asiantuntijoina toimimiseen.

Jos tutkimustuloksia verrataan matkailututkimuksen kirjoitettuun opetussuunnitelmaan, voidaan huomata kirjoitetun opetussuunnitelman toteutuneen vaihtelevasti. Perusopintojen tulisi perehdyttää opiskelijat matkailuilmioon sekä toimialakokonaisuutena että eri tieteenalojen tutkimuskohteena (Weboodi, 2014). Haastateltujen lausuntojen perusteella voidaan sanoa, että perusopintojen osalta kirjoitettu opetussuunnitelma ei täysin vastaa toteutunutta opetussuunnitelmaa. Haastateltujen mielestä perusopinnot eivät anna kokonaiskuvaa opiskeltavasta alasta tai ilmiöstä. Perusopintojen kurssit koettiin toisistaan riippumattomiksi ja epäselviksi kokonaisuuksiksi. Uusimman opetussuunnitelman (2013-2015) mukaan aineopinnot syventävät matkailun eri teemoihin tarkemmin ja kehittävät esimerkiksi suunnittelun ja yrittäjyyden taitoja. Osa kertoi erityisesti aineopintojen kehittyneen parempaan suuntaan ja kokevansa omien odotusten täyttyvän paremmin aineopintojen kuin perusopintojen kohdalla. Syventävät opinnot puolestaan kehittävät johtajan ja asiantuntijan sekä tutkijan ominaisuuksia (Weboodi . 2014). Projekti- ja hankeopinnot, syventävät kurssit ja pro gradu työn koettiin kehittävän opiskelijaa enemmän kohti akateemista työelämää, jolloin voidaan sanoa maisterin opintojen osalta kirjoitetun opetussuunnitelman vastanneen toteutunutta opetussuunnitelmaa. Sen mittaaminen vastaako kirjoitettu opetussuunnitelma toteutunutta opetussuunnitelmaa ei ole yksiselitteistä. Jokainen opiskelija on yksilö, joka kokee toteutuneen opetussuunnitelman eri tavoin riippuen opiskelijan omista taustoista, oppimistyyleistä, motivaatiosta ja odotuksista opetuksen suhteen. Tutkimustulosten valossa voidaan siis sanoa, että toteutunut opetussuunnitelma ei vastannut perusopintojen osalta kirjoitettua opintosuunnitelmaa näiden seitsemän haastatellun opiskelijan kokemuksen osalta. Vastaavasti voidaan sanoa, että maisterin vaiheen opintojen toteutus vastasi paremmin kirjoitettua opetussuunnitelmaa haastateltujen kokemusten valossa.

Tilannesidonnaisen oppimiskäsityksen mukaan yksilö on sidottu siihen kulttuuriin, aikaan, paikkaan ja tilanteeseen, jossa oppiminen tapahtuu, jolloin oppimista on tarkasteltava kulttuurillisena ja sosiaalisena ilmiönä (Tynjälä, 1999, 16-22, s. 128-148). Tutkielmassa tarkasteltiin oppimista ja asiantuntijuuden kehittymistä opinnoissa tilannesidonnaisenoppi-

miskäsityksen mukaan, jolloin olennaista oli tarkastella oppimisympäristön ja kulttuurin vaikutusta. Oppiminen on osa kulttuuria ja se tapahtuu kulttuurin tuottamilla välineillä ja kulttuurin sanelemin ehdoin. Yksilö oppii samalla tietynlaiseen opetus - ja oppimiskulttuuriin. (Tynjälä, 1999, 16-22, s. 128-148.) Tällöin voidaan myös tarkastella piilo-opetussuunnitelman vaikutusta oppimiseen, sillä se opettaa varsinaisen opetuksen lisäksi tiettyihin opetuskäytäntöihin tai välittää opetusympäristössä ja kulttuurissa vallitsevia asenteita ja arvoja (Karjalainen, 2003, s. 26-29). Piilo-opetussuunnitelman vaikutus opiskelijoiden motivaatioon, oppimiseen ja sitä kautta asiantuntijuuden kehittymiseen nousi hyvin esille tuloksissa. Opetushenkilökunnan omilla asenteilla ja intresseillä oli vaikutusta monessa eri asiassa opiskelijoihin. Esimerkiksi opintojen sisällön painottuminen Suomeen ja Lappiin heijastelee matkailututkimuksen opetushenkilökunnan omia intressejä. Haastatellut kuitenkin kokivat tämän vaikuttaneen heidän motivaatioonsa opiskelussa ja heikentäneen näin oppimista. Haastatellut kokivat matkailututkimuksen opetushenkilökunnan asenteen ja arvostuksen vähyyden matkailualaa ja matkailututkimuksen opintoja kohtaan heikentävän heidän oppimistaan ja ammatillisen itsetunnon kehittymistä. Osa haastelluista arveli matkailututkimuksen henkilökunnan asenteen ja omien intressien vaikuttaneen siihen, että osa opiskelijoista jättää opintonsa kesken. Piilo-opetussuunnitelman myötä jollain kursseilla opettajan pedagogiset taidot ja kurssin vanhentunut sisältö puolestaan opetti suorittamaan kurssin mahdollisimman vähällä vaivalla, koska haastatellut kokivat ettei kurssista saa joka tapauksessa riittävästi irti. Kurssi ei myöskään kannustanut itsensä haastamiseen, joka taas olisi olennaista asiantuntijuuden kehittymisen kannalta, jossa yksilö työskentelee omien kykyjensä ääri rajoilla.

Tilannesidonnaisen oppimiskäsityksen mukaan oppiminen ei koskaan tapahdu tyhjiössä, vaan tietyssä kulttuurissa, jossa oppiminen tapahtuu kulttuurin tuottamilla välineillä (Tynjälä, 1999, 16-22, s. 128-148). Matkailututkimuksen opiskelijat ovat osa montaa eri kulttuuria opintojensa aikana. Lapin yliopistossa ja matkailututkimuksen oppiaineessa vallitsee omanlainen opiskelu- ja opetus kulttuuri. Lisäksi opiskelijoiden osallistuessa ristiinvalittaviin opintoihin he oppivat Lapin ammattikorkeakoulun ja Matkailun tutkimus- ja koulutusinstituutin kulttuuriin. Tutkimustulosten mukaan matkailututkimuksen oppiaineessa vallitsee avoin ja lämmin ilmapiiri, joka osaltaan motivoi opiskelijoita. Matkailututkimuksen henkilökunta koettiin helposti lähestyttäväksi ja kannustavaksi. Vaikka ilmapiiri onkin positiivinen, samanaikaisesti matkailututkimuksen oppiaineen kulttuurissa vallitsee opettajien keskuu-

nessa arvostuksen vähyys matkailualaa kohtaan. Tulosten perusteella haastatellut kokivat Lapin ammattikorkeakoulun toteuttamissa yhteistyöopinnoissa puolestaan vallitsevan osaltaan hankala, sulkeutunut ja rakentavaa palautteen antamista estävä kulttuuri.

Tässä tutkielmassa tarkastelun kohteena olivat oppimisympäristössä ja sitä ympäröivässä kulttuurissa olevat tekijät, jotka ovat edistäneet tai estäneet matkailututkimuksen opiskelijoiden oppimista ja asiantuntijuuden kehittymistä. Tutkielman tarkoituksena oli myös osallistua keskusteluun Lapin yliopiston matkailututkimuksen opintojen sisällöstä ja niiden kehittämistarpeista. Aihe oli minulle itselleni tärkeä, sillä olen myös itse matkailututkimuksen opiskelija. Lisäksi olen toiminut oppiaineemme ainejärjestössä, jossa esille nousi monesti opiskelijoiden palautteet opinnoista ja heidän kokemuksensa opintojen selvydestä, sujuvuudesta ja riittämättömästä työelämälähtöisyydestä opinnoissa. Jo silloin minulla nousi suuri mielenkiinto opintojemme kehittämistä kohtaan. Ei siksi, että ne olisivat huonot tai riittämättömät, vaan siksi, että saisimme irti opinnoistamme mahdollisimman paljon työelämään siirtymistä varten. Lisäksi aihe on tärkeä yhteiskunnallisesti, sillä yhteiskunta muuttuu koko ajan globalisoitumisen ja taloudellisen tilanteen myötä. Lisäksi työelämässä vaaditaan yhä enemmän työntekijöiltä yhä monipuolisempaa poikkitieteellistä osaamista, mutta samalla myös erityisosaamista tietyiltä osa-alueelta. Muutospaineet kohdistuvat myös koulutukseen, jotta matkailualalle saadaan laadukasta ja osaavaa työvoimaa jatkosakin. Lisäksi yhteiskunnan kannalta oleellista on, että julkisin varoin rahoitettu koulutus vastaa työelämän tarpeita ja samanaikaisesti opiskelijat saavat koulutuksen kautta taidot ja tiedot, joiden avulla voivat työllistyä. Kansainvälisesti yliopistot Isossa Britanniassa, Australiassa, Yhdysvalloissa ja Kiinassa ovat vastanneet työelämän tuomiin uusiin haasteisiin ja tarvittavan työvoiman kasvuun lisäämällä koulutusohjelmien määrää viime vuosikymmeninä sekä tekemällä tutkimusta siitä, millaisia taitoja matkailualan asiantuntija tarvitsee ja vastaako heidän järjestämänsä koulutus työelämän uusiin vaatimuksiin. Tutkimuksen tarkoitus oli tuottaa uutta tietoa niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Työelämän muutosten vuoksi on ajankohtaista suunnata katse matkailututkimuksen opintoihin, jotta opiskelijat saisivat mahdollisimman paljon irti opinnoista työelämää varten. Lisäksi opintojen sisältöjä ja toteutusta on tärkeää tutkia, jotta Lapin yliopisto voi kilpailla myös kansainvälisellä tasolla ja saada lisää opiskelijoita matkailututkimuksen koulutusohjelmaan.

Tutkimustulosten valossa matkailututkimuksen koulutuksen kehittämistarpeita ovat selkeämmän tutkintorakenteen kehittäminen, perusopintojen sisällön kehittäminen selkeämmäksi sekä kurssisisältöjen päivittäminen opetussuunnitelmaan. Lisäksi olennaista matkailualan eri asiantuntijataitojen ja asiantuntijuuden kehittymisen kannalta on integroida metodiopintoja, teknologista osaamista, kauppatieteellistä näkökulmaa ja matkailualan käytäntöä matkailututkimuksen omiin opintoihin. Olennaista on myös oikeanlaisen oppimiskulttuurin, positiivisen asenteen ja kannustuksen välittäminen opiskelijoille, jotta he motivoituisivat ja heidän ammatillinen itsevarmuutensa kehittyisi. Tutkimustulokseni eivät anna kokonaiskuvaa kaikkien matkailututkimusten opiskelijoiden kokemuksista opinnoista, mutta niitä voidaan kuitenkin hyödyntää matkailututkimuksen opintoja kehittäessä ja jatkotutkimuksia ajatellen, joita voisivat olla esimerkiksi opiskelijoiden henkilökohtaisten taustatekijöiden vaikutus oppimiseen tai laajempi ja kokonaisvaltaisempi tutkimus opiskelijoiden suosimista opetusmenetelmistä ja oppimisstrategioista. Näiden lisäksi voisi tarkastella oppimistuloksia sekä opittuja kykyjä ja taitoja. Mielenkiintoista olisi myös selvittää Suomen matkailualan ja erityisesti matkailututkimuksen johtajien, asiantuntijoiden ja opetushenkilökunnan käsityksiä siitä mitkä ovat matkailualan asiantuntijatyössä tarvittavat taidot ja kyvyt tai selvittää matkailualan työnantajien näkökulmasta vastaako matkailututkimuksen koulutus työelämän muuttuneisiin vaatimuksiin.

Kiitokset

Erityinen kiitos kuuluu ohjaajalleni Monika Lüthjelle, joka on ollut hyvänä ohjaajana, neuvonantajana ja tukijana koko tutkielman prosessin ajan. Kiitos kuuluu myös monille kanssaopiskelijoilleni ja matkailututkimuksen henkilökunnalle sekä Jalojen Villien eri vuosien hallituksille siitä, että olette olleet inspiraationi lähde monien aihetta koskevien keskustelujen ja palautteiden kautta. Kanssaopiskelijoitani haluan myös kiittää siitä kannustuksesta, jota olen saanut tutkielmani aihetta kohtaan. Erityiskiitos kuuluu myös tutkielmaan osallistuneille opiskelijoille, joita ilman en olisi voinut toteuttaa haastatteluja ja tutkielmaani. Viimeinen kiitos kuuluu myös aviomiehelleni, joka on auttanut kannustuksellaan, tuellaan, kuuntelemisellaan ja tutkielman oikolukemisella viemään tämä prosessin loppuun.

Lähteet

- Ahola, S. & Olin, N. (2000). *Yliopiston piilo-opetussuunnitelma*. (Turun yliopisto, Koulutus- sosiologian tutkimuskeskus. raportti 54.) Turku: Gigipaino
- Benckendorff, P., Ruhanen, L. & Scott, N. (2009). Deconstructing the student experience: A conceptual framework. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 16, 84-93.
- Broady, D.(1986). *Piilo-opetussuunnitelma*. Jyväskylä: Gummerus
- Clarkeburn, H. & Mustajoki, A. (2007). *Tutkijan arkipäivän etiikka*. Tampere: Vastapaino
- Costa, C., Carvalho, I., Cacador, S. & Breda,Z. (2012). Future Higher Education in Tourism Studies and The Labor Market: Gender Perspectives on Expectations and Experiences. *Journal of teaching in Travel & Tourism*, 12, 70-90.
- Dredge,D., Benckendorff, P., Day, M., Gross,M.J., Walo, M., Weeks, P. & Whitelaw, P. (2012). The Philosophic practioner and the curriculum space. *Annals of tourism research*, 39 (4), 2154- 2176.
- Edelheim, J., Dredge,D. & Haanpää, M. (2013). Opetussuunnitelmatyö tulevaisuuden matkailuosaa- jien ja - elinkeinoin muokkaajana. Teoksessa M. Haanpää., M. Hakkarainen & Kaihua, H. (toim.), *Oppiva matkailu. Puheenvuoroja matkailualan koulutuksen kehittämistä*. Vantaa: Hansaprint
- Eloranta, T. & Virkki, S. (2012). Sairaanhoidajan tulevaisuuden taitoprofiili. Haettu 12.4.2013 osoitteesta <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/83557/gradu05902.pdf?sequence=1>
- Ernawati, D.B. (2003). Stakeholders' Views on Higher Tourism education. Teoksessa Y.Inui & D.Wheeler & S. Lankford (toim.), *Rethinking Tourism Education : What should schools teach?.* *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism education*, 5(2), 25-35
- Ernawati,D.B & PierceP. L. (2003). Tourism Courses at the Higher Education Level in Indonesia: The Perspectives of the Stakeholders. *Journal of teaching in Travel & Tourism*. 3 (2), 2-18.

- Eteläpelto, A.(1997) Asiantuntijuuden muuttuvat määritykset. Teoksessa J. Kirjonen & P. Remes & A. Eteläpelto (toim.), *Muuttuva asiantuntijuus*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino
- Frilander-Paavilainen, E-L. (2005). *OPINNÄYTETYÖ ASIANTUNTIJUUDEN KEHITTÄJÄNÄ AMMATTIKORKEAKOULUSSA*. (Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 199.) Helsinki: Yliopistopaino
- Garcia- Rosell, J-P. & Pyhäjärvi, J. (2013). Ongelmaperustainen oppiminen matkailualan koulutuksessa. Teoksessa M. Haanpää., M. Hakkarainen & Kaihua, H. (toim.), *Oppiva matkailu. Puheenvuoroja matkailualan koulutuksen kehittämisestä*. Vantaa: Hansaprint
- Glaser, R& Chi, M.T.H. (1988). Overview. Teoksessa M.T.H. Chi, R. Glaser& M.J. Farr. (toim.) *The nature of expertise*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum associates
- Hakkarainen, K. & Palonen, T. & Paavola, S. (2002). Kolme näkökulmaa asiantuntijuuden tutkimiseen. *Psykologia*, 37, 6, 448–464
- Hanhijoki, I., Katajisto, J., Kimari, M. & Savioja, H. (2011). *Koulutus ja työvoiman kysyntä 2025- Ennakointituloksia tulevaisuuden työpaikoista ja koulutustarpeista*. (Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2011:25). Helsinki: Opetushallitus
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H.(1991). *Teemahaastattelu*. Helsinki: Yliopistopaino
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2005). *Tutki ja kirjoita*. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino
- Inui, Y., Wheeler, D. & Lankford, S. (2006). Rethinking Tourism Education : What should schools teach?. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism education*, 5(2), 25-35
- Isopahkala-Bouret, U. (2008) Asiantuntijuus kokemuksena. *Aikuiskasvatus*, 2, 84-92
- Johanson, L. & Haug, B. (2008). Students' Preferred Learning Styles and the Importance of Curriculum Content: A Study of Norwegian Tourism Hospitality Students. *Journal of Hospitality and Tourism Education*, 20(2), 24-33.

Joutsela, T. (2013). OPISKELIJASTA OPETTAJAKSI. Opettajan asiantuntijuus ja sen kehittyminen. Haettu 12.6.2013 osoitteesta

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/41166/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201304091406.pdf?sequence=1>

Jyväskylän Yliopisto. (2014). Kolmas sektori. Haettu 6.5.2014 osoitteesta

<http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kolmas-sektori>

Kaihu, H. & Haanpää, M. (2013). Näkökulmia matkailualan koulutuksen työelämälähtöiseen kehittämiseen Lapissa. Teoksessa M. Haanpää., M. Hakkarainen & Kaihua, H. (toim.), *Oppiva matkailu. Puheenvuoroja matkailualan koulutuksen kehittämisestä*. Vantaa: Hansaprint

Kari, J. (1994). *Didaktikka ja opetussuunnittelu*. Juva: WSOY

Karjalainen, A. (toim.). (2003). *Akateeminen opetussuunnitelmatyö*. (Oulun yliopisto, Opetuksen kehittämissyksikkö.) Oulu: Yliopistopaino

Karusaari, R., Linna, E. & Tammia, T. (2013). Koulutus murroksessa - oppilaitosten yhteistyöllä kohti tulevaisuuden haasteita. Teoksessa M. Haanpää., M. Hakkarainen & Kaihua, H. (toim.), *Oppiva matkailu. Puheenvuoroja matkailualan koulutuksen kehittämisestä*. Vantaa: Hansaprint

Keränen, A. (2012). *Sijoittumisseuranta: Vuosina 2008 ja 2010 Lapin yliopistosta valmistuneet yhteiskuntatieteiden maisterit. PÄÄAINEENA MATKAILUTUTKIMUS*. Rovaniemi: Lapin yliopiston työelämä- ja rekrytointipalvelut

King, B. , McKercher, B. & Waryszak, R. (2003). A Comparative Study of Hospitality and Tourism Graduates In Australia and Hong Kong. *International Journal of Tourism Research*. 5, 409-420.

Kirjonen, J.(1997). Asiantuntijaksi työelämään. J. Kirjonen & P. Remes& A. Eteläpelto. (toim.). *Muuttuva asiantuntijuus*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino

Koh, K. (1995). Designing the Four-Year Tourism Management Curriculum: A Marketing Approach. *Journal of Travel Research*, 33(1), 68–72.

- Käyhkö, R. (2007). *"Positiivinen suhtautuminen edesauttaa kehittymistä" Ammattikorkeakoulu asiantuntijuuden kehittäjänä opiskelijoiden käsitysten mukaan* (Acta Universitatis Lapponiensis 122.). Rovaniemi : Yliopistopaino
- Lapin yliopisto (2013a). Matkailututkimus. Haettu 12.2.2013 osoitteesta http://www.ulapland.fi/Suomeksi/Yksikot/Yhteiskuntatieteiden_tiedekunta/Opiskelu/Oppiaineet_ja_maisteriohjelmamat/Matkailututkimus.iw3
- Lapin yliopisto (2013b). Matkailututkimus pääaineena. Haettu 2.4.2013 osoitteesta <http://www.ulapland.fi/loader.aspx?id=3cd418f7-7a52-4403-ba6f-f805b7dd293c>
- Luoto, L. & Lappalainen, M. (2006). *Opetussuunnitelmaprosessit yliopistoissa*. (Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 10:2006.) Tampere: Tammer-Paino
- Manhas, P.S. & Dogra, J. (2011). Hospitality and tourism management graduates expectations: Future implications for the educators. *Journal of Tourism*, 12(1), 103- 112.
- Matkailualan verkostoyliopisto. (2014). Opintokokonaisuudet. Haettu 10.3.2014 osoitteesta <http://www.uef.fi/fi/funts/opiskelu>
- Meri, M. (1992). *Miten piilo-opetussuunnitelma toteutuu*. (Helsingin opettajankoulutuslaitos, tutkimuksia 104.) Helsinki: Yliopistopaino
- Metsämuuronen, J. (2000). *Laadullisen tutkimuksen perusteet*. Metodologia-sarja 4. Viro
- Määttä, K. (1991). *Opetustyön perusteet*. Rovaniemi: Lapin yliopiston monistuskeskus
- Oulun yliopisto. (2014). Sivuaine: Matkailun 25 op kokonaisuus. Haettu 10.3.2014 osoitteesta <http://www oulu.fi/maantiede/node/17356>
- Poikela, S. & Sassi, P. (2013). Opetuksen työkuultuuri muutoksessa - matkailualan opettajien kokemuksia opintojaksojen yhteistoteutuksista. Teoksessa M. Haanpää., M. Hakkarainen & H. Kaihua (toim.), *Oppiva matkailu. Puheenvuoroja matkailualan koulutuksen kehittämistä*. Vantaa: Hansaprint
- Raybould, M. & Wilkins, H. (2006). Generic Skills for Hospitality Management: A Comparative Study of Management Expectations and Student Perceptions. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 12(2), 177-199.

- Rodriquez - Antòn, J.M., Alonso- Almeida, M.D.M., Andrada, L.R. & Pedroche, C.M. (2013). Are university tourism programmes preparinf the professionals the tourist industry needs? A Longitudinal study. *Journal of Hospitality, Leisure and Sport & Tourism Education*, 12 (2013), 25-35.
- Ruhanen, L. & McLennan, C-L. (2012). The Learning Experiences and Preferences of Tourism Postgraduate Students. *Journal of teaching in Travel & Tourism*, 12, 146-164.
- Ruhanen, I., Scott, N., Benckendorff, P. & Roberts, E. (2009). The Student experience: Applications to tourism and hospitality education. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 16, 82- 83.
- Ruotsalainen, P.(2011). Asiantuntijuuden muutos työnohjauksessa. Haettu 12.4.2013 osoitteesta <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/37208/URN:NBN:fi:juu-201201151029.pdf?sequence=1>
- Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (2010). *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino
- Saukkonen, P., Honkanen, A. & Ritola-Pesonen, U. (2013). Multidisciplinary studies in Finland- Can a minor subject steer career development?. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism education*, 13 (2013), 260- 265.
- Sharpley, R. (2011). *The Study of Tourism. Past trends and future directions*. The Taylor & Francis e-library
- Stanciulescu, G.C.J. & Bulin, D. (2012). Shaping Tourism Higher Education Curriculum- Strategy to Develop Skills fot Tomorrow's Jobs. *Procedia Economics and Finance*, 3(2012), 1202- 1207.
- Syrjälä, Ö. & Ahonen, S. & Syrjäläinen, E. & Saari, S.(1995) *Laadullisen tutkimuksen työtapoja*. Rauma: Kirjapaino West Point
- Taipale- Lehto, U. (2012). *Matkailu- ja ravitsemisalan osaamistarveraportti*. (Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2012:13.) Helsinki: Edita Prima
- Tikkanen, M. (toim.). (2007). *Lapin yliopiston Yhteiskuntatieteiden opinto- opas 2007–2008*. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino

Tilastokeskus. (2005). Käsitteet ja määritelmät. Haettu 24.4.2013 osoitteesta <https://tilastokeskus.fi/til/tyti/kas.html>

Tompuri, H. (toim.).(2009). *Lapin yliopiston Matkailun ja liiketoiminnan tiedekunnan opinto-opas 2009–2010*. Lapin yliopistopaino: Rovaniemi

Tribe, J.(2001) Research Paradigms and the tourism curriculum. Teoksessa Y. Inui& D. Wheeler& S. Lankford (2006), *Rethinking Tourism Education : What should schools teach?. Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism education*, 5(2), 25-35

Tribe, J.(2002). The Philosophic Practitioner. *Annals of Tourism Research*, Vol. 29, No. 2, pp. 338–357

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino

Turun kauppakorkeakoulu.(2014). Matkailuliiketoiminnan opintokokonaisuus, 25 op. Haettu 10.3.2014 osoitteesta <https://nettiopsu.utu.fi/opas/opintoKokonaisuus.htm?rid=13896&uiLang=fi&lang=fi&lvv=2013>

Turun yliopisto. (2014). Kulttuuri- ja elämysmatkailun opintokokonaisuus. Haettu 10.3.2014 osoitteesta <https://www.utu.fi/fi/yksikot/tse/yksikot/kaupanmaisteriohjelmalla/kaupanopinnot/kulttuurimatka/Sivut/home.aspx>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2012). Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimat eettiset periaatteet. Haettu 22.4.2014 osoitteesta <http://www.tenk.fi/fi/eettinen-ennakkoarviointi-ihmistieteiss%C3%A4/periaatteet#1>

Tynjälä, P. (2003). Ammatillinen asiantuntijuus ja sen kehittäminen tietoyhteiskunnassa. Tiivistelmä. Teoksessa J. Kirjonen (toim.), *Tietotyö ja ammattitaito*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino

Tynjälä, P. & Nuutinen, A. (1997) Johdanto. Teoksessa J. Kirjonen & P. Remes & A. Ete-läpelto. *Muuttuva asiantuntijuus*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino

- Tynjälä, P. (1999). Konstruktivistinen oppimiskäsitys ja asiantuntijuuden edellytysten rakentaminen koulutuksessa. Teoksessa A. Eteläpelto, & P. Tynjälä (toim.), *Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulmia*. Juva: WSOY
- Tynjälä, P. (2008). Työelämän asiantuntijuus ja korkeakoulupedagogiikka. *Aikuiskasvatus*, 2, 124-127
- Uusikylä, K. & Atjonen, P. (2005). *Didaktiikan perusteet*. Helsinki: Werner Söderström
- Valkonen, J. (2011). *Palvelutyön taito*. Jyväskylä: Bookwell
- Valkonen, J. & Veijola, S. (2008). *Töissä tunturissa. Ajatuksia ja kirjoituksia matkailutyöstä*. Vaajakoski: Gummerus kirjapaino
- Vehkaperä, M. (toim.). (2007). *Lapin yliopiston KAUPPATIETEIDEN JA MATKAILUN TIEDEKUNNAN OPINTO-OPAS 2007–2008*. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino
- Vehkaperä, M. (toim.). (2008). *Lapin yliopiston Matkailun ja liiketoiminnan tiedekunnan opinto-opas 2008–2009*. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino
- Vehkaperä, M., Angeria, M. & Niska, P. (2013). Osaamista laajentamassa - kokemuksia ristiinvalittavista opinnoista. Teoksessa M. Haanpää., M. Hakkarainen & Kaihua, H. (toim.), *Oppiva matkailu. Puheenvuoroja matkailualan koulutuksen kehittämisestä*. Vantaa: Hansaprint
- Vygotsky, L. (1978) Interaction between learning and development. Teoksessa M. Gauvain & M. Cole (toim.) *Readings on development of children*. New York: W.H. Freeman and Company
- Wang, J. & Ayres, H. & Huyton, J. (2010) Is Tourism Meeting the Needs of the Tourism Industry? An Australian case study. *Journal of Hospitality & Tourism education*, 22(1), 8-14
- Weboodi. (2014). Lapin yliopiston matkailututkimuksen opinto-opas. Haettu osoitteesta 23.4.2014 <https://weboodi.ulapland.fi/lay/>
- Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. (2007). Tutkittavien informointi. Haettu 22.4.2014 osoitteesta http://www.fsd.uta.fi/fi/laki_ja_etiikka/keruuohjeet.html
- Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. (2010). Tutkimusetiikkaa ja lakipykälää. Haettu 22.4.2014 osoitteesta http://www.fsd.uta.fi/fi/laki_ja_etiikka/etiikka_lait.html

Zehrer, A. & Mössenlechner, C. (2009). Key Competencies of Tourism Graduates: The Employers' Point of View. *Journal of teaching in Travel & Tourism*, 9, 266-287.

Zwaal, R. & Otting, H. (2006). Hospitality management students' conceptions of education. *Tourism and Hospitality Research*, 7 (3/4), 256- 268.

Liite 1 Haastattelupyyntö

Tervehdys!

Nimeni on Miia Savolainen, opiskelen Lapin yliopistossa matkailututkimusta kuudetta vuotta. Teen parhaillaan Pro Gradu –tutkielmaani aiheesta " Opiskelijoiden käsitys asiantuntijuuden rakentumisesta Lapin yliopiston matkailututkimuksen pääaineopinnoissa ".

Tutkielmassani minulla on tavoitteena selvittää Lapin yliopiston matkailututkimuksen pääaineopiskelijoiden käsityksiä asiantuntijuuden rakentumisesta opintojen aikana. Tutkittavina asioina ovat muun muassa: Kuinka opiskelijoiden matkailualan asiantuntijuus on rakentunut ja mitkä asiat ovat pääasiassa tukeneet asiantuntijuuden kehittymistä ja mitkä asiat ovat estäneet asiantuntijuuden kehittymistä.

Tarkoitus on selvittää muun muassa opiskelijoiden näkemyksiä kurssien ja opintokokonaisuuksien toteutusten ja sisältöjen vaikutuksesta oman asiantuntijuuden rakentumiseen. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan opetusmetodien, sivuaineiden, muiden opintojen ja ohjauksen vaikutusta asiantuntijuuden rakentumiseen. Näiden pohjalta tutkimuksessa tarkastellaan millaisena opiskelijat kokevat matkailututkimuksen viralliset ja toteutuneet opetussuunnitelmat ja millaisia kehittämistarpeita matkailututkimuksen tutkinnossa ja opetussuunnitelmassa on heidän mielestään. Tutkimuksessa keskitytään siis pelkästään koulutuksen vaikutukseen asiantuntijuuden rakentumisessa. Tutkimuksen ulkopuolelle jää opiskelijan oma rooli ja taustatekijät asiantuntijuuden rakentumisessa. Tutkimuksessa ei siis käsitellä esimerkiksi opiskelijan omien resurssien, elämäntilanteen, työpanoksen tai motivaation vaikutusta asiantuntijuuden rakentumisessa

Tutkimukseni menetelmänä käytän puolistrukturoitua teemahaastattelua, ja pyytäisinkin mahdollisuutta päästä haastattelemaan Teitä aiheen tiimoilta. Haastattelut tullaan toteuttamaan yksilöhaastatteluina Rovaniemellä maaliskuun 2014 aikana. Haastattelussa ei ole montaa kysymystä vaan pikemminkin erilaisia teemoja, jolloin voitte kertoa vapaasti ajatuksistanne. Ennen haastattelua tulen toimittamaan teille lyhyen noin sivun mittaisen tekstin tutustuttavaksi, jotta pääsette paremmin sisälle tutkimuksen aihepiiriin. Haastattelu kestää noin puolesta tunnista yhteen tuntiin.

Haastattelussa esille tulleet asiat raportoidaan tutkimuksessa tavalla, jossa tutkittavia tai muita haastattelussa mainittuja yksittäisiä henkilöitä ei voi välittömästi tunnistaa. Haastattelu kirjataan tekstitiedostoksi ja siinä yhteydessä henkilönimet muutetaan peitenimiksi ja haastateltavien nimi- ja osoitetiedot hävitetään. Äänitallenteet tuhoetaan, kun haastattelujen kirjaaminen on tarkistettu, mikäli näin toivotte.

Toivottavasti kiinnostuitte jakamaan kanssani kokemuksenne ja otatte minuun pikimmiten yhteyttä, niin voimme sopia tapaamisajan toivottavasti jo lähiviikoille!

Ystävällisin terveisin,

Miia Savolainen

p. 050 353 0850

mkuivama@ulapland.fi